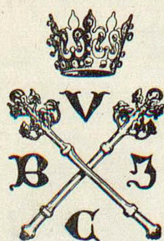

STANISLAI SOCOLOVII, SERENISSIMI REGIS POLONIAE THEOLOGI, CONCIONES QVATVOR

apud eiusdem Maiestatem habitæ, præsenti huic nostro sæculo imprimis accommodatæ.

I. *Epithalamion Episcopi, cum sua sponsa Ecclesia, siue de Consecratione Episcopi, in qua ritus, vetustas, mysteria & vsus Consecrationis Episcopi explicantur.*

II. *Pro cultu & adoratione Iesu Christi in Eucharistia Sacramento.*

III. *De vltimo excidio Hierosolymitano.*

IIII. *De vestitu hæreticorum, & fructu hæreseôn.*

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum
Anno M. D. LXXXIII.
Cum gratia & Priuileg. Cæsar. Maiest.

HOSEE II.

SPonſabo te mihi in ſempiternum: & ſpõſabo te mihi in iuſtitia, & iudicio, & in miſericordia, & in miſerationibus: & ſponſabo te mihi in fide, & ſcies quia ego Dominus.

REVERENDISSIMO DOMINO, D. IOANNI ANDREAE CALIGARIO, EPISCOPO *Brittonorensi, ad Serenissimum Stephanum Polonorum Regem, &c. Nuncio Apostolico.*

STANISLAVS SOCOLOVIus Pacem & Gaudium.

PROFIciscenti mihi VVarsouia, ac in hoc ocium, quod mihi benignissimus DEVS per munificum Regē, benignè ac liberaliter comparauit, post tot belli, Aulæ, longissimarum peregrinationum iactationes, me referenti, tuamq́; dexteram exosculari volenti: multa tu mecum de multis, vt soles, humanissimè locutus es: vltimum illud, quæ tua est summa pietas, ac decoris domus domini incredibilis zelus, me monuisti, ne hoc meum qualecunque talentum, more serui nequam, sub terra

absconderem, sed potius illo, qualecunque esset, rem Domino, ac patrifamilias meo quærerem. Recepi me omnia, quantum possem, facturum, quæ tum sanctissimè monebas: ac dum alij aurum, argentum, pretiosum lapidem, æs, hyacinthum, purpurã, coccúmque bis tinctum, & bissum, cedros item, & id genus aliud preciosæ materiæ, ad decus & ornamentum tabernaculi dõmini, vestimentique Sacerdotalis, promptè & munificè conferunt: dixi me quoque, vel pilos caprarum, atque pelles apportaturum. Cuius meæ obedientiæ, ac datæ fidei principium dare volui ab illo ipso sermone, quem in augustißima illa primæ inaugurationis tuæ Panegyri, præsente Rege, Senatu, ac vniuersis Comitijs, de ritu, mysterijs, vetustate, vsu Consecrationis Episcopi, tota denique dignitate, auctoritate, ac functione Pontificali habui. quem tum quidem, pro ratione temporis, breuiter & quasi in compendio explicaui: nunc autem multis sententijs quasi floribus quibusdã, antiquißimorum & Sanctißimorum Patrum aspersum, ac veluti conditum, ad eius primum parentem & auctorem (nam ego nutricis tantùm & alumni partes su-

ſtineo) ſignum & teſtimonium cùm meæ incredibilis erga te obſeruantiæ, tum rectè & honeſtè diſpenſati otij mitto. Tu ſi dignum iudicabis, alijs legendum trades: qui ſi non re & maturitate, nouitate certè argumenti ſe commendare poterit. Et contulerunt quidem alij ad hoc opuſculum exornandum verba, alij ſententias, alij argumenta: tu vita illa tua præſtanti ac verè Pontificia, exemplum & formam eius ipſius Pontificis, quem Sancti Patres ſuis pulcherrimis depingunt coloribus, nobis repræſenta. Cuius quidem rei non initia et inchoationes quaſdam obſcuras, ſed perfecta, & conſummata quædam ſpecimina nobis edidiſti. Quis enim te, aut vitæ honeſtate & ſanctitate innocentior, aut deuotione, ac cultu diuino ardentior? quis in omnibus periculis ac diſcriminibus, pro Religione Chriſtiana ſubeundis audentior? quis in laboribus ſuſtinendis, in iſta tua affecta valetudine firmior? quis in deprehendendis technis, & inſidijs inimicorum Dei ſagacior ac circumſpectior? quis in omni retinenda veteri diſciplina vigilantior quis in commonendis Principibus prudentior, ſimul ac liberior? quis in exornandis,

ac commendandis bonis, & Ecclesia Dei dignis viris, magis prolixus, magis munificus? quis in ädmittendis & audiendis omnibus magis humanus & affabilis? atqui hoc est nostrarum, vel tuarum potius Nuptiarum argumentum, hæc sententia: quo quidem nomine te omnes amamus, omnes suspicimus, omnes tãquam hominem quendam diuinum cælitùs in hanc Prouinciam demissum admiramur. Certet igitur exemplum cum regula, facta cum dictis, Episcopus cum forma & specie Episcopi. quod cùm abundè sine omni monitore tua sponte facias, quid aliud restat: nisi vt quam diutissimè felix & incolumis, honori diuino, Ecclesiæ vtilitati, nostrum omnium instructioni viuas? SOCOLOVII autem tui, cùm apud te ipsum, tùm apud vtrunque, Regem cælestem inquam, & hunc nostrum in terra sanctè & piè versantem STEPHANVM, aliosq́ue viros bonos, nunquam obliuiscaris. Vtinam nobis diutiùs nostro ocio perfrui liceat. Vale Antistes optime & vigilantissime. Cracouiæ decimasexta Aprilis, Anno Domini 1580.

STANISLAI SOCOLOVII DE CONSECRATIONE EPISCOPI

Sermo.

NAVGVRATIONI atq; consecrationi Diuini Hierachæ intersumus, magnique arcani Sacramēta oculis nostris subijci cernimus. Video autem vos loqui, quamuis taceatis, illudque à me expectare, dum, quid tandem sibi velint hæc mysteria, quid hæ ipsæ tam prolixæ & multiplices Ceremoniæ, vobis explico. quã in re non ita quidem libenter & cupidè, quã necessario vobis morem gerendum esse duxi. Non libenter quidem: quod id à maioribus nostris Sanctissimis viris in eo mysteriorum genere palam & publicè factitatum non sit. Quod prohibitum etiam à multis, ne fiat: quòd hæc diuina Sacramēta arcano silentio sanctiùs & augustiùs colun-

coluntur: quòd denique res tanti momenti breuiter explicari non poßit, voluminéque potius integro, quam vno breui Sermone, opus habeat. Necessariò tamen, ne silentium locum calumniæ det, ne quod lucem fugit, tenebræ esse existimetur: ne ea quæ sacra sunt, dum non intelliguntur, prophana esse putentur: præsertim in ea eorum hominum multitudine: qui ea omnia, quæ ignorant, blasphemant: quæ autem naturaliter, vt bruta animalia, norunt, in his corrumpuntur. Nuptiæ igitur istæ sunt Sponsi & Sponsæ, Episcopi & Ecclesiæ, humanisq. diuina sanctè & piè à sacris Antistibus demonstrantur: his quæ sub sensũ cadunt, ea quæ ab omni sensu, & oculorum intuitu sunt remota, materialibus ea quæ materia carẽt: externis illa quæ intus geruntur. Corporeis enim imaginibus, *ait sacer Dionysius*, quàm diu corporeis compagibus inclusi sumus, nec omnino possumus mentem à consuetudine corporis auocare, sumus identidem ad memoriam cœlestium rerũ reuocandi. *Neque virò vulgares quædam aut prophanæ hæ sunt nuptiæ, sed illæ, ex quibus omnis Hierarchici ordinis ratio,*

Dionys. Areopag. de Eccles. Hierar. Cap. 1.

per

per quam vera Iesu CHristi singulari ac suo quodam modo dignoscitur Sponsa, pendet: vnde omnis regiminis & gubernationis Ecclesiasticæ oritur propago, per quam illa ipsa continua & perpetua Spiritualis & Apostolicæ generationis deducitur successio, amplissimum & singulare Catholicæ veritatis argumentum, illiúsque seminis de quo Isaias dixit: Spiritus meus qui in te est, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, à modò vsq; in sempiternum. *Esaiæ. 59.* *Ex quibus item nuptijs omnia sacramenta vim & initia sua sumunt, & sine quibus nihil sanctum, nihil ritè Deo dicatum esse potest. Hæc enim consecratio, omnium consecrationum fons est & initium: hoc ministerium, omnium ministeriorum principium & fundamentũ.* Diuinus enim Pontificum ordo, *vt ait sanctus Dionysius,* primus est eorũ ordinum, qui Dei participes sunt: & idem vltimus. Primus quidem, quod ex illo promanant reliqui omnes, & sua accipiunt omnia. Vltimus autem quòd in eo desinit & perficitur omnis Ecclesiasticæ & Hierarchicæ rei *Dionys. de cœlesti Hierar. cap. 5.*

 orna-

ornatus. Vt enim vniuersa Hierarchia in Iesum Christum desinit, cuius ille caput est, sic vnaquæque in suum Pontificem. Pontificalis enim ordinis virtus per omnes transit, ac funditur rerum Sacrarum partes: & cum omnibus ordinibus sacris, propriæ Hierarchiæ mysteria operatur. Nam etsi Sacerdotes & Presbyteri aliqua per se conficiunt, non tamen sine his quæ Episcopi propria opera & consecratione fiunt.

Quarum nuptiarum, quæ vis, quæ natura sit, quò meliùs explicari possit, singulas earum partes eo ordine, & modo explicandas duxi. Inter quos scilicet contrahantur: quem Sponsorem habeant: quos auspices & exoratores: quæ earum circūstantiæ: quis modus, & ratio. Magnum & sublime, vt videtis, argumentum, sed & iucundum ac pernecessarium simul: magno igitur studio vestro, magna deuotione opus habet: sed & ardentibus præcibus, vt hic Spiritus Dei, qui eorum arcanorum inuentor & perfector fuit, idem ipse interpres & enarrator esse velit.

Qui igitur sunt illi, inter quos hæ tan-

tæ

tæ contrahuntur nuptiæ? quod tam præclarum & magnificum sibi mutuo spondẽtium par? Sponsus est Episcopus, Sponsa Ecclesia. Et quidem de Ecclesia plurima alio loco, & tempore dicta sunt. De Episcopo eiusq́; munere, cuius est summa & prima in Ecclesia Dei dignitas & authoritas, nõ committam, vt ipse aliquid ex meo sensu apud vos proferam, sed quid ipse CHristus Dominus, quid Paulus, quid vetustißimi et Apostolici viri sentiant: quem virum, cuiúsque honoris et dignitatis eum esse putent, paucis perstringam. Episcopum igitur, summus ipse Pontifex CHRistus Dominus, eum esse dicit: qui sit ille bonus pastor ouium: qui intret per ostium, quod ostium Christus est, & non aliunde. Cui ostiarius Spiritus sanctus aperiat: qui cognoscat oues suas, & cognoscant eum oues eius: nominatim vocet eas, & vocem eius audiant: dux earum sit, vadat ante eas, & oues eum sequantur, quia vocẽ eius ex frequenti doctrina, & verbi prædicatione cognoscunt: qui non modò mercedem fluxam & caducam non respiciat, non modò laboribus non defatigetur, non modò opibus & facultatibus suis non parcat, honorémq́;

Ioan. 10.

remque suum non querat, lupis non cedat, aut oues non deserat: non modò infamiam paupertatem, exilium, carcerem non metuat: sed vitam etiam ipsam, atque animam (si ita opus sit) libenter & promptè
Matth. 5. *pro ouibus suis ponat atque profundat. qui sit sal illud terræ, condiendo, & ab omni labe*
Ioan 8. *be conseruando, omni Christiano populo*
Matth. 5. *comparatum: qui sit lux mundi: lucerna super candelabrum posita, quæ omnia immunda purget, sterilia fœcundet, errantia illustret, mœsta exhilaret, latëtia prodat, ac in lucem proferat: qui sit illa ciuitas in-*
Matth 6. *expugnabilis in monte posita, vndequaq; illustris, & quæ obscurari nullo modo possit: oculus vniuersi: quo sano & simplici,*
Matth. 16. *totum corpus sit lucidum: quo deprauato & lippiente, totum futurum sit tenebrosum: qui claues regni cœlestis habeat: vt cui aperiat, apertum sit: cui claudat, perpetuò sit obseratum: qui potestate ligandi & soluendi sit præditus: vt quodcunque ligauerit super terram, sit ligatum in cœlis: & quodcunque soluerit in terris, sit solutũ & in cœlis: quorum detinuerit peccata, detenta sint: quorum dimiserit, dimissa sint:*
Ioan. 20. *quem qui audit, Christum audit: quẽ qui*
Luc. 10. *sper-*

spernit, Christum, &, qui misit eum, Deum patrem spernit, & conculcat: quē qui accipit, Christum accipit, & cum eo patrē eius: Qui fidelis sit seruus & prudens, quē constituit dominus super familiam suam, vt det illi cibum tempore opportuno: qui sit operarius messis eius, vt fructum adferat, & fructus eius maneat: qui de mundo non sit, sicut & Christus de mundo non est: & claritatem habeat, quam dedit ei princeps Pontificum Christus Iesus: quem eundem testem, Et eritis mihi testes, in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, vsque ad vltimum terræ. *amicum*, Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius, sed amicos *fratrem denique suum*, Nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, *appellare solet.*

Matth. 24. Luc. 10. Ioan. 15. Ioan. 17. Actuum 1. Ioan. 15. Matth. 28.

Hunc eundem Paulus hominem dicit esse, ex hominibus assumptum, pro hominibus constitutum in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis: qui condolere possit his, qui ignorant & errant: vt qui & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet exorare atque offerre, quemadmodum pro populo, Hebr. 5.

ita

1.Par.23. *ita etiam pro semetipso pro peccatis. Qui
non sumat sibi eum honorem, sed vocetur
Psalm.2. tanquam Aaron. Nam & Christus non
Psal.109. semetipsum clarificauit vt Pōtifex fieret,
sed qui locutus est ad eum, Filius meus es
tu, ego hodie genui te. Et alio loco: Tu es
1.Cor.3 sacerdos in æternum, secundum ordinem
1.Cor.4. Melchisedech. Qui sit minister & adiutor
Rom.1. Dei, ac dispensator ministeriorum eius, sa-
2.Cor.5. pientibus & insipientibus debitor: vt fru-
ctum de profectu ouium consequatur: cui
2.Cor.2. datum est ministerium reconciliationis, et
posuit Deus verbũ reconciliationis in ore
eius: qui legatione fungatur pro Christo
1.Tim.3. tanquam Deo exhortante per os eius: qui
Titum 1. Christi bonus odor sit Deo, in his qui salui
fiunt, & in ijs qui pereunt: quem vult esse
virum sine crimine, sobrium, ornatum,
1.Tim.4. prudentem, hospitalem, doctorem, castum,
sanctum, continentem, amplectentem eũ
qui secundum doctrinam est, fidelem ser-
monem: vt potens sit exhortari in doctri-
na sana, & eos qui contradicunt arguere:
qui exemplo sit fidelibus, in verbo, in con-
uersatione, in charitate, in fide, in casti-
Hebr.13. tate. Cui subesse oporteat, tanquam ipsi
Domino.*

De cuius officio & dignitate, inter cæteros Patres & viros illos Apostolicos, Clemens Petri successor cùm dissereret, Omnis sacræ scientiæ eum custodem esse dixit, mediatorem Dei & hominum, in eo quod ad eum facit ministerio; doctorem pietatis, secundum DEVM parentem nostrum, qui per aquam & Spiritum regeneret nos in ius adoptionis filiorum Dei: Principem & Ducem populi Dei, Regem atque Dinastam Θεὸν ἐπίγειον, hoc est, post Deum, terrestrem Deum, cui à nobis primus debeatur honos; de eo enim, & illi similibus, scriptum esse docet; Ego dixi, Dij estis, & filij altissimi omnes vos. Et illud: Dijs non maledices. Qui primum in omnibus locum teneat; diuini honoris, quantum homini fas est, particeps; vniuersi cleri caput; totius autem populi, in his quæ sunt ad Deum, princeps. *Pauli autem eorum arcanorum, quæ homini non est fas proloqui, vnicus & germanissimus interpres Dionysius Areopagita, quem post Apostolos Theologorum principem docti appellare solēt, Episcopum dicit*

Const. Apost. Li. 2. ca. 30.

Psal. 18. Exod. 20.

2. Cor. 12. Dionys. de cælesti Hierar. cap. 1.

cit esse. Virum diuinum, diuino numine afflatum, qui omni sacra disciplina sit præditus, perficiens ea quæ perficiuntur, omnemque sacerdotalem doctrinam complexus; tradens item sacra pro cuiusque eorum dignitate, qui scienter & integrè præditi sunt Sacerdotum perfectione atque virtute; & in quo omnis, quæ eum attingit Hierarchia, purè absoluitur & cognoscitur.

Cùm enim ex doctrina Apostolica tres functiones, operationes, atque perfectiones, vniuersi Ecclesiastici ordinis statuat, Incipientium κάθαρσιν καὶ διάκρισιν: *quasi dicas, purgantem, ac discernentem, & separantem vim: quæ instituendis Catechumenis, ac illis qui primò initiantur, comparata est. Deinde eorũ, qui instituti sunt sacrum* φωτίσμον, *hoc est, illuminantẽ virtutem: quæ illis, qui per Baptismum ad diuinum & cœleste lumen adducuntur, inseruit. Vltimam autem, & cæteras in se complexam, omnium nobilissimam ac perfectissimam diuinam* τελείωσιν: *id est, eorũ qui illuminati sunt, ac ad supremam perfectionem tendunt, per sacra mysteria & cœle-*

lestem doctrinam, perfectionem atque consumationem. Et primam quidem illā functionem τῶν λειτουργῶν, hoc est, ministrantium esse dicit: secundam τῶν ἱερέων, id est, Sacerdotum ac Presbyterorum: tertiam, vtrasque in se complexam, diuinorum Hierarcharum atque Pontificum. hocque illud est, quod in diuino Hierarcha, omnem quæ cum attingit, Hierarchiam purè absolui & perfici docet. Sacra enim lex est diuinæ Hierarchiæ, per prima & summa, ea quæ posteriora sunt, ad diuinissimū deduci lumen: quæ quidē lex diuina est in omnib. ipsius creaturis, tā quæ aspectu sentiuntur quàm quæ aspectū superāt, præclarissimè instituta. Et inferiores qdē ordines, ad superiora transilire non possunt: diuiniores aūt virtutes secundū suas proprias perfectiones, eas quæ inferiores sunt, in se cōplectuntur. D. verò Ignatius Ioannis Discipulus, eūdē ita definit: Vt Episcopū esse dicit, q omni principatui & potestati supereminet, & quoad homini licet, imitator Christi veri Dei; princeps sacerdotū, imaginē Dei referēs; Dei qdē propter principatū, christi verò ꝓpter Sacerdotiū. Nec. n. Rege quisquā *In epist. ad Smiruenses.*

præstantior, aut quisquam simili s ei, in rebus creatis; nec Episcopo quicquam maius in Ecclesia, qui Deo cõsecratus est; pro totius mundi salute; quem qui honorat, à Deo honorabitur; qui ignominia afficit, à Deo punietur; sine quo nihil faciendum censet earum rerum, quæ ad Ecclesiam spectant; neque baptisandum, neque offerendum, neque Sacrificium immolandum, neque Oblationem celebrãdam, neque coniugij vnitatem faciendam, vt coniugium sit secundum Deum, non secundum carnem. Qui vbi comparet, ibi omnis sit Christiani populi multitudo; quẽadmodum vbi Christus, ibi omnis astat exercitus cœlestis; veluti Imperatori potestatis diuinę, omnisque intellectualis naturæ gubernatori dispẽsatorique, quẽ reueri oportet vt Christum. Sic enim nobis præcipiunt diuini Apostoli. Cui qui non obtemperet, ille sine Deo est, pietatis expers, Christum spernens, eiusq; ordinationi resistẽs, sine quo nulla est Ecclesia, nulla Sanctorum congregatio: absq; cuius aucto-

ctoritate qui agit, foris est, inquinatam habet conscientiam, infideli deterior; qui enim Christi sunt, Episcopi sunt; qui verò ab illo declinant, & cum impijs cõmunionẽ amplectũtur, hi cùm illis excindẽtur; nec enim Christi agricultura sunt, sed Diaboli semen. Sacerdotium enim est omnium bonorũ, quę in homine sunt, supremus apex; qui aduersus illud facit, non hominem ignominia afficit, sed Deũ & Christũ Iesũ primogenitum, qui natura solus est primus & sũmus Sacerdos. Laici.n. Diaconis, Diaconi Presbyteris Presbyteri episcopis, Episcop⁹ Christo, vt ipse Patri, subijcitur. *Quem eundem Episcopum, NAZIANZENVS, atque sacer BASILIVS, duo Catholicæ religionis clarißimæ lumina, illis pulcherrimis & verißimis depingunt coloribus: dum eum* Angelum Dei, candelabrum in Ecclesia Christi, sacerdotem incruenta Sacrificia offerentem, illustrem animarum custodem, magni DEI figmentum in manibus suis portantem, Deum hominibus conciliantem, immortalis vitæ Docto-

Nazianzenus in Apologetico primo. Et in oratiõe de laudibus Athanasij. In funere item parentis: In exhortatione ad Episcopos. Basilius in Epist. 61.

rem, magnam vocem & tubam, sermonum Regalium viuificantem virtutem, columnam & firmamentum in domo Dei, scopulum eminentem, qui omnes fluctus errorum & persecutionum excipiat, frangat, & à populo Dei arceat; terrorem Hæreticorum, custodem Patriarum Legum, omnisque nouitatis hostem; securim petram scindentem, linguam flumini irriganti similem, cordis ꝓfunditatem, fulgur celeritatis, sacri consilij apicem, sermonum mysticorum interpretem, ignem malæ & vitiosæ materiæ purgantem, ventilabrū quo à grauibus dogmatibus leuia discernuntur, gladium vitijs radices exscindentem, percutientibus Adamantē dissidentibus omnia inungentē Magnetem, veteris vitæ & doctrinæ exemplum appellare solent: quē item omnes necessitatum suarum nominibus compellent. Vt Virgines pronubium laudent, Coniuges moderatorem, Monachi legislatorem, simplices itineris ducem, speculationi dediti Theologum, hilares frenum
cala

calamitosi consolatorem, canicies baculum, iuuentus magistrum, pauperes suppeditatorem, diuites dispensatorem, viduæ patronum, pupilli patrem, peregrini hospitem, fratres fratrum amatorem, ægrotantes medicum, sani valetudinis custodem: omnes deniq; eum, qui omnia omnibus factus est, vt omnes lucrifaciat. 1. Cor. 9.
Quem oues suæ ad illud tribunal, in quo noster sermo, & actio, & cogitatio cuiusque nostrũ, iusta Dei tritura expendetur, cùm ipse Deus ad iudicandam terram surrexerit, vocaturæ sunt: vt qui ita fidem seruarint, virtutemqúe coluerint, vt ab illo imbuti sunt. Quòd si rectè exequuti sumus. *inquit Cyrillus*, recipiemus mercedem, imo & laudem cõsequemur; Cyrill. Ep. 6.
si verò aliter & peruersè, quæ nobis flammæ ad supplicia sufficient? Audiemus enim illud: Terram meam perdidisti, & populum meum occidisti. Esaia 14.
Et laicorum quidem quisque pro sua vita rationem reddet: nos aũt, quibus Sacerdotum munus incumbit, non pro nobis ipsis duntaxat, sed simul pro vniuersis in CHRISTVM

credentibus, causam dicemus.
Tanti igitur, & tam sublimis sponsi, hæ sunt nuptiæ: nam plura in eam partem dicere, nec res ipsa, nec tempus patitur.

Sponsor autem quis? non alius certè, quàm ipse summus Sacerdos & Pontifex Christus Dominus: quem Diuus Ignatius primogenitum, & solum natura τοῦ πατρος
Cap. 5. de Ecclesiastica Hierarchia. ἀρχιερεα *vocat: quem Dionysius* Θεαρχικὸν καὶ προτον ιεροτελεστὴν, *hoc aūt est, diuinum & primū consecratorē appellare solet. Iā- mus enim Pontifex, primus Hierarcha Ecclesiæ suæ Christus est Domin⁹. Hic est vniuersa illa discipulorū turba, quæ illū sequebatur, elegit duodecim: quos Apostolos nominauit, quos postea ad cœnā primo, deinde in cœlos ascensurus, Pontifices et sacer-*
Ioan. 20. *dotes illis verbis, illa cæremonia, creauit atq; cōsecrauit:* Sicut misit me viuēs Pater, ita & ego mitto vos. Hoc cū dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritū sanctū: quorū remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum reti-
Ephes. 4. nueritis, retenta sunt. *Hic idē dicit Paulus:* Ascendens in altum, dedit dona hominibus. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas,

alios autem Pastores & Doctores, ad cõsumationem Sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi; donec occurramus omnes in vnitate fidei, & agnitione filij Dei, in virum perfectum, in mensurã ætatis plenitudinis Christi. *Huic primo & summo Consecratori, Petrus cum omni multitudine fratrum, præsentauit Iosephum, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam, cum illa præfatione:* Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius, & Apostolat9, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. *Non solùm autem hic Consecrator est, sed etiam ipse præsens huic negotio adest.* Si enim vbi fuerint duo vel tres, *inquit Ambrosius*, ibi se futurũ promisit: quãtò magis vbi est Ecclesia, vbi mysteria sua sunt, inuocat9 precib. sacerdotũ, ibi dignabitur suã impartire præsentiam. Credamus igitur diuinitatis hic adesse præsentiam. Operationem credimus, præsentiam non credemus? vnde sequeretur operatio,

Actuum. 1.

Matt. 18.

De ijs qui mysterijs initiantur ca. 3.

ratio, nisi præcederet ante præsentia? *Huius autem Hierarchæ, quem summo loco consedisse videtis, manus nihil aliud sũt quàm visibile instrumentum, externumque signum & symbolum illius inuisibilis Sponsoris & consecratoris Iesu Christi. Ideoque summum & Principem, tanquam summi & principis Minister & Vicarius, in tota Ecclesia obtineat locum: Ideo omnes, siue Presbyteri, siue Episcopi, submissè ante illum inclinant capita sua. Ideo hic ipse Cõsecrator nihil omnino vel dicit, vel agit, non denique se loco mouet, nisi primùm ope & auxilio impetrato desup à Patre luminũ; à quo omne datũ optimũ, et omne donũ perfectũ promanat: ideo nihil ex sua psona loquitur, nihil sua facit autoritate.*

Iacob. 1. Nã & Moyses, *inquit diuus Areopagita,* Ibid. cap. 3. sacrorum Legis mysteriorum interpres ac præfectus, non prius Aaronẽ ad Pontificalem dignitatem extulit, quem alioqui Deo charum esse, ac dignum Sacerdotio, existimauit: quã ad id agitatus DEO consecrationis principe consecrationis ritum & munus, vt Pontifex, executus est.

Cogitandum est igitur diligenter et cõsi-

siderate, & illis qui consecrari debent, apud quem Antistitem atque Hierarchā se sistant: apud illum scilicet, quem iudicē viuorum & mortuorum aliquando conspecturi sunt. Cogitandum item & Regibus atque Principibus, omnibusque illis, quibus Pontificis deligendi ac designandi potestas & auctoritas credita est: quem, & qualem virum, & quibus ex causis & meritis, huic tanto Pontifici & Hierarchæ offerunt, ne falsi & mendaces testes inueniantur apud Deum & homines. Neque enim facile est Deum fallere, magnúmque Dei oculum, omnia cernentem, effugere. Illud item sciendum, nihil huic ipsi Pontifici difficile, nihil arduum, nihil ad efficiendum impossibile: earum præsertim rerum, quarum administer ac dispensator constitutus est, fore: qui tantum & tam potentem auctorem & consecratorem habeat: modò ipse ignauus & ociosus esse nolit: modò ipse officio suo non desit: modò in omnibus cœptis ac institutis suis, ad suum patronum & aduocatum recurrat.

Sponsore earum Nuptiarum explicato, ad Nymphostolos, siue Paranymphos, quos Latini Pronubos, nuptiarúmque au-

 spices,

spices, vocare solēt: hoc aūt est, exoratores instructores, exornatoresq́; nuptiarū, trāseamus. Omnes Prouinciæ Episcopi hi esse debent. Sic .n. prima Nicœna statuit Synodus: Episcopū, *inquit*, cōuenit maximè quidē ab omnib. qui sunt in Prouincia, Episcopis ordinari. Si tamen hoc difficilè fuerit, aut propter instātē necessitatē, aut ꝓpter itineris longitudinē: tribus tamē omnimodis in idipsū cōuenientib⁹, & absentib⁹ tamē pari modo decernentibus, & per scripta cōsētiētibus tū ordinatio celebretur. *Nā & Mathias præsentib. vndecim, in locū de quo præuaricatus est Iudas, sufficitur: et Saulus et Barnabas, eodē modo.* Erant, *inquit*, in Ecclesia q̄ est Antiochiæ, Prophetæ & Doctores: dixitq́; Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulū & Barnabā, in opus ad ꝙ assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Neque verò frustra & temerè, tot, & tantis testibus, hoc ipsum nititur Congium. Cùm enim Episcopus dux sit cæcorum, medicus ægrorum, doctrinæ custos, forma gregis: prouidendum erat diligenter,*

Act. 1.
Actuum 13.

ter, ne in ipso duce aliquid erroris, in medico pestis & ægritudinis, in doctore & magistro stultitiæ & ignorãtiæ, in forma & exẽplo gregis, aliquid turpitudinis & deformitatis insit ne mercenarius ꝑ pastore, ne lupus pro stabulario, ne fur & latro pro doctore subrepat. Si .n. ocul⁹ fuerit neq̃ totũ corp⁹ tenebrosum erit. Si lumen tenebræ sũt, ipse tenebrę quales erũt? Matt. 6.

Nihil earũ rerũ huius seculi Hæretici faciunt. Vanæ quis gloriæ ac popularis auræ æstro ꝑcitus: iræ ac odij facibus accensus: libidinis & cupiditatis ignes non ferens: duro telo paupertatis pressus: ausus quid breuibus Gyaris & carcere dignũ: ad istos confugit, se Ducẽ, Doctorẽ, Hierarchã constituit: accipitur, auditur, laudatur, omniaque flagitia illi facilè condonantur, modo impia dogmata & ipse sequatur, & alios doceat. Ideo semper paruuli fluctuãtes sunt, ideo circumferuntur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris: ideo nunquã sibi constãt: ideo nusquam locum habent, vbi constanter defigant pedem. Ephes. 4.

Et pronubi quidem nostrarum nuptiarum sunt hi, Circumstantiæ autem illæ.

Tempus

Tempus quidem, diei Dominici, hora tertia. Idquo vetustissimo more. Ep. 28. 29. Solā enim maiores nostri *inquit sacer Leo*, resurrectionis Dominicæ diem eo honore dignam iudicauêre, vt sacerdotes qui sumantur, hoc die potissimum consecrentur: nam quicquid est à domino insignius constitutum, in huius diei dignitate est gestum. In hac mundus sumpsit primum exordium. In hac per resurrectionem Christi, & mors interitum, & vita accepit initium: In hac Apostoli à Domino prædicandi omnibus gentibus tubam sumunt, & inferendum vniuerso mundo sacramentum regenerationis accipiunt: In hac congregatis in vnum Ioan. 20. discipulis, Dominus dixit; Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum detinueritis, detenta sunt. In hac denique promissus à Domino Spiritus sanctus aduenit : Et repleti sunt Actuum 2. omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis: vt cœlesti quadam regula insinuatum & traditum

tum nouerimus: in illa die celebranda nobis esse mysteria Sacerdotaliũ benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum.

Locus autem, Templum Deo consecratum, Altare Iesu Christi: Nam & illi primi Diuini Hierarchæ atque Pontifices sancti Apostoli, erant in Cœnaculo amplè & magnificè instructo, erant ad communem mensam, tùm quando Saerdotes & Pontifices creati sunt. Cœna enim facta, veteri & typico Sacrificio & Sacerdotio perfecto atque consumato, Lege charitatis & humilitatis per submissam lotionem pedum firmata, nouo reficiuntur cibo, atque ex nouo bibunt calice: nouum instituitur Sacrificium: noui recentis Sacrificij Ministri ac Sacerdotes: ita vt mensa illa cœlestibus refecta dapibus, pars inaugurationis & consecrationis eorum fuerit. Eodem modo, dum Saulum, & Barnabam in opus ministerij elegit Spiritus sanctus, dicit Scriptura: Ministrantibus illis domino, (quod Græcis mysticam significat oblationem) & ieiunantibus, id factum esse. *Indeque profectum est, vt nulli Ordines sacri, ex illis qui maiores*

Ioan. 13.

Actuum 13.

iores

iores dicuntur, sine hac mensa, sine hoc altari, ipsaque sacrorum mysteriorum cummunicatione & oblatione conferantur: quod iam tùm ab Apostolorum temporibus profectum, & institutum esse, testis est D. Areopagita, qui dicit: Nullum licere sacramentum perfici Hierarchici muneris, absque diuina Eucharistia. *Hoc siquidem Sacramentum, omnium bonorū fons est & origo: per hoc tanquam per mūdißimum canale, omnes perferuntur gratiæ, vt sint in fontem aquæ salientis in nobis in vitam æternam. Huius Sacramenti ritè conficiendi causa, omnes sacri Ordines instituuntur, & per hoc firmātur. Hoc mysterium est omnium diuinorum operum ac mysteriorum arabo, & vltima obsignatio.*

Cap. de Ecclesiastica Hierarhia.

Tom. 4.

Cùm igitur nobis demonstratum sit, inter quos hæ ipse nuptiæ contrahantur: quis nuptiarum Sponsor: qui auspices & pronubi: quis locus & tempus: nunc modū ipsum, in quo summa huius argumenti cōsistit, desponsationis eius texamus. Adducitur igitur in primis nouus Sponsus ab exoratoribus atque pronubis, ad diuinum Hyerotelestem. Neq; enim primis illis cœlestibus

lestibus, ac verè aureis temporibus inuadebantur Episcopatus, neque illi qui Episcopi creabātur sponte currebant, aut Episcopatus fraude & violenter occupabant: sed quærebantur, sed ducebantur, sed vi et precario pertrahebātur. Sic Basilium deserta & solos locos sequentem, prodidit Chrysostomus: Basilius Gregorium. Sic Astemius orientis Præfectus, Theodosij mandato, dolo & insidijs ipsum Chrysostomum capit, ac planè vinctum ad præhendendum Constantinopolitanum Patriarchatum mittit: Sic Gregorius Magnus alieno vestitu in spelunca delituit, donec indicio igneæ columnæ proditus est: Sic Nilamon Monachus mortem sibi potiùs à Deo impetrauit, quam vt à Theophilo ad Episcopatum pertraheretur: multi seipsos truncabāt, ne Episcopi fierent. Quā mœsta illa vox, Isaiæ verbis vsurpata, Nazianzeni fuit, posteaquam Episcopus Sasimorum creatus est: Super me, *inquit* rursus vnctio & Spiritus, & rursus ego lugens & tristis incedo. Nam profecto, *inquit*, ars quædam artium & scientiarum mihi esse videtur, hominem regere animal. omnium maximè,

In Apologetico ad Patrē

mè varium & multiplex. Vt quemadmodum in sublimi & pendulo fune gradientibus, huc vel illuc deflectere minimè tutum est, nec quælibet parua inclinatio paruum periculum adfert: verum eorum salus ac sanitas in æquilibrio posita est; ad eundem quoque modũ vtramuis in partem quispiam, siue ob vitium, siue ob imperitiam propendat, haud leue periculum tum ipsi, tum subditis imminet, ne in peccatum prolabatur. *Nunc turba ruit. Neque cuiusquam rei tanta seges & vbertas est, quam vacante Episcopatu, candidatorum: tanquam non virtutis exemplum, sed vitæ adiumentũ & subsidium, hunc ordinem esse iudicent: ac non munus reddendæ rationi obnoxiũ, sed imperium liberum ac referendarum rationum metu solutum. Et ideò verendũ est, ne illud exaudiant: Ipsi regnauerunt, & non ex me: Principes extiterunt, & ego ignoraui. Quod metuo, ne ipsi fructus, atque hæc omnium rerum perturbatio, abundè doceat.*

Osea 8.

Ducitur igitur ad suum Sponsorem nouus Sponsus: ducitur autem in vestitu & appa-

apparatu candido, propter designationem illius candidæ & nuptialis vestis: sine qua qui ingressus ad nuptias fuerat, eiectus est in tenebras exteriores. Nemo enim magno & Deo, & Sacrificio, & Pontificatui, *dicit Gregorius*, dignus est, nisi q prius seipsum Deo hostiam viuentē & sanctam exhibuerit, rationabilēque cultum gratum atque acceptum ostenderit, Deoque Sacrificium laudis, spiritumque afflictum atque cōtritum obtulerit. *Vestis ergo candida, innocentiæ velamina indicat. Ducitur in veste & ornatu Presbyterali atque Sacerdotali. Neque enim in primeua illa Ecclesia licuit quenquam Episcopum creari, qui non per omnes Ecclesiasticos gradus transierit, qui non per multos annos functiones omnium Ordinum exercuerit. Vnde illa laus Cornelij apud beatissimū martyrem & Pontificem Cyprianum:* Non iste, *inquit*, ad Episcopatum subitò peruenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in diuinis administrationibus Dominum sæpè promeritus, ad Sacerdotij sublime fastigium, cunctis religionis gradibus ascen-

Matt. 22.
In Apologetico primo.
Li. 4. epi. 2.

cendit; nec, vt quidam, vim fecit vt Episcopus fieret, sed ipse vim passus est vt Episcopatum coactus exciperet. *Eodem modo Gregorius laudat Athanasium, laudat Basilium. Athanasium quidem*, Cunctis, *inquit*, Ecclesiasticorum graduum muneribus deinceps perfunctus, Alexandrino populo, quod idem est ac si dixisset, vniuerso terrarum orbi, præficitur. *Basilium verò.* Ordine, *inquit*, & Spiritualis progressionis lege, hoc eum honore affecerunt. *Et adfert hac de re suum iudicium*: Nauticam legem præclaram censeo, quæ gubernatori primum remos committit, deinde ad proram collocat: sicque prioribus muneribus commissis, tandem eum post diuturnam maris verberationem ac ventorum gubernationē, ad gubernacula constituit. Eadem rei militaris est ratio. Miles primò, deinde Centurio, tùm Imperator, hic optimus ordo est: ijsque qui subsunt inprimis conducibilis.

In laudibus Athanasij.

In laudibus Basilij.

Sed & ipse pastor pastorum Iesus Christus, per omnia primum tentatus est pro simi-

Hebr. 4.

similitudine absque peccato, priusquam Põtifex factus est, vt possit compati infirmitatibus multorum. Negocia enim oportet gerere Epũm, *inquit Synesius,* quæ simul omnes tangũt. Quæ enim communia omnium sunt, vnum ipsum curare opus est, nisi criminibus omnibus obnoxius esse velit. Cum inferiorum ordinum culpæ, *scribit S. Leo,* ad nullos magis referendæ sint, quàm ad desides negligentesq́ue rectores, qui multum sæpè nutriunt pestilentiam, dum necessariam vel nesciunt, vel dissimulent adhibere medicinam. Quis autem ille est, *inquit Gregorius,* qui veritatis Antistitem & propugnatorem vnius dieculæ spacio, veluti simulachrum ex argilla, fingat: illum inquam qui cum Angelorum classe & ordine futurus est: qui cum Archangelis Deum celebrabit; qui ad supernum altare sacrificia transmittet, simulq́ue cum Christo Sacerdotio fungetur: qui figmentum instaurabit; imaginemq́ue creatori sistet, & superno mundo opificem aget. Et quod maius est, dicam, DEVS

Apud Nicepho. lib. 14. cap. 55.

Epistol. 3.

In Apologetico primo.

erit, & alios DEOS efficiet.

Nunc autem illud euenit, quod idem Nazianzenus dicit Discipuli simul magistrique pietatis designantur: alios ante purgant, quàm ipsi purgati fuerint; heri sacrilegi, hodie sacerdotes: heri extra sancta, hodie sanctorum arbitri & Antistites; veteres vitio, pietate rudes & recentes: (quod gratiæ ac fauoris humani, non Spiritus opus est) qui cum cætera omnia violenter peruaserint, ad extremum ipsam quoque pietatem tyrannide premunt: quorum non mores dignitati, sed dignitas moribꝰ fidē astruit, ordine admodū præpostero, qui denique plura pro suis, quam pro populi ignorantijs, sacrificia debeant. *Ideo nihil rectè ordine, nihil canonicè, nihil more veteri in Ecclesijs geritur. Cum primùm curandum erit, vt Ecclesia digni simus: deinde sacrario, & ita demum præfecturâ. Sanxit hoc vetustissimum Sardicense Concilium, in quo Osius Episcopus sic loquitur:* Si fortè aut diues aut scholasticus de foro aut ex administra-

In laudibus Athanasij

Capite. 13.

nistra.

nistratione Episcopus fuerit postulatus vt non prius ordinetur, nisi ante & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri, fuerit perfunctꝰ; & ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt vtique prolixum tempus probari, qua fide sit, qua modestia, qua grauitate & verecundia; & si dignus fuerit probatus, diuino Sacerdotio illustretur; quia conueniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, vt temerè & leuiter ordinetur aut Episcopus, aut Presbyter aut Diaconus, qui Neophytus est; maximè cum & magister gentium beatꝰ Apostolus, ne hoc fieret, denunciasse & prohibuisse videatur; sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. *Sanxerunt hoc idem Sanctissimi Pontifices, Cœlestinus, Leo, Gelasinus, Nicolaus primus.* Quid proderit per singula Clericos stipendia militasse, *inquit Cœlestinus*, & omnem egisse in domesticis castris ætatē, si qui sunt ex laicis, *Cœlestinꝰ in Decreto suæ Sanctionis.*

Leo in Decretalibus suis cap. 53.

Gelasius in Decretalib. suis, cap. 3.

his præfuturi quæruntur? *Pulcherrimè eam totā rem sanctissimus explicat Leo:* Cùm omnis gradus militiæ Christianæ de incrementis profectuum debeat æstimari, an possint cuiquam maiore comitti? Meritò beatorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuêre; quorum omnis ætas, à puerilibus exordijs vsq; ad prouectiores annos, per disciplinę Ecclesiasticæ stipendia cucurrisset, vt vnicuique testimonium prior vita præberet; nec posset de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis, celsioris loci præmium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant; quam diligens, & quàm prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cœlestium dignitatum, nę in aliquo Apostolica & Cano-

Canonica Decreta violentur; & his Ecclesia domini regenda credatur, q legitimarum institutionum nescij, & totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed à sũmis volunt habere principium; cùm valde iniquum sit & absurdum, vt imperiti magistris, noui antiquis, & rudes præferentur emeritis? Omnis Ecclesiastica disciplina resoluitur, omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia, qui nullum subierunt ministerium, peruerso eligentium iudicio, indebitum obtinent principatum. *Damnat plurimùm eo nomine Nicolaus primus Photium, qui laicus Constantinopolitanũ affectabat Primatum:* Pridem, *inquit,* auditor esse debuit, & deinde institutor; sed hic docere priùs elegit, & deinde cœpit doceri; prius sanctificare curauit, ac deinde sanctificari; priùs illuminare voluit, & postea illuminari. *eamque ob causam & ipsum Photium, & eius consecratorem Gregorium Syracusanum, loco & dignitate mouit. Nam si quid secus aliquãdo fiebat, tum id vel ob summam necessitatem & excellentiam*

Nicolaus epistola prima ad Michaelẽ Imperatorẽ.

virtutis, vt in Nectario: vel imminentis periculi causa, vt in Tarasio: vel per miraculum cœlestémque designationem, vt in Ambrosio factum fuisse legimus. Proinde monet diligenter idem Nicolaus constantinopolitanam Ecclesiam: Vt tales alere omni religione studeat eruditos viros, qui ad eum cardinem honoris digne subrogari possint. Quod non solum, *inquit*, in tanto Patriarchatu obseruari omnino debet, verũ etiã in singulis quibusque ciuitatib. ex cõsuetudine canonica magna cum cautela seruatur & custoditur.

Epist. 5.

Sic pertractus, sic vestitus, sistitur principi Hierarchæ, magni & sacrosancti Tabernaculi administro, nouus Sponsus postulatur. Postulari enim debet Episcopus, non postulare. De Dei enim & Christi eius iudicio, *dicit Cyprianus*, de Clericorum omnium testimonio; de plebis, quæ adest, suffragio; & de Sacerdotũ antiquorũ & bonorũ virorũ collegio; loco & gradu Cathedræ sacerdotalis vacãte; Dei volũtate, atq; omniũ cõsensione, creari & cõsecrari debet Epũs. Postulat, *dicunt sacri pronubi.*

Li. 4. Ep. 2.

bi, Reuerendissime Antistes, sacra mater Ecclesia, vt hūc præsentē presbyterū ad onus Episcopat⁹ subleuetis. *Illud apertè declarantes, neque Reges, neque Principes, neque plebem, aut ciuitatis magistratum, sed Hierarchicam ordinationem atque benedictionem Episcopum constituere: illorum testimonium tantum, huius auctoritatem esse.*

Sic constituto & postulato nouo Sponso, cum rectè norit sacer Antistes, plenas nuptias tribus quasi contineri partibus, Fide, Sacramento, & Prole: Ne quid festinè & properè faciat, néve cito cuiquam, iuxta Apostoli præceptum, manus imponat, secundum Decretum Carthaginen. Concilij: primum ad examen fidei, quod tanquam fundamentum & basis totius ædificij est, confert. Fides autem cùm primū in sensu elucescere debeat, deinde in moribus, ad vtrunque doctrinæ genus explorādum se confert: tàm quòd in sermone, quā quòd in opere vitæque exemplo consistit. Et primum de primo genere fit inquisitio. Num doctrinam veteris & noui Testamenti, cuius magister & interpres esse debet, rectè norit? Absurdum enim est, 1. Tim. 5.

In laudibus Athanasij. *inquit Gregorius*, & salutis Doctorem, & Antistitem, salutis principia ignorare. *Et num prudentiam suam, quantum illius capax est natura, diuinæ scripturæ sensibus accommodare velit? Quod dum sanctè professus fuerit, proponitur illi vniuersæ fidei summa? eorum præsertim capitum, quibus vniuersa religio Christiana continetur: Summæ ac diuinissimæ Trinitatis confeßio, incarnationis, salutisque nostræ œconomia: spes vitæ & resurrectionis futuræ: Sanctorũ cõmunio: ac vnius sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ auctoritas: vbi illa maximè inculcari solent, quæ aliquo modo praua et insidiosa Hæreticorum curiositate & malicia, eo tempore in dubium sunt vocata, aut qua aliqua labe insidiator salutis nostræ aspersit Diabolus: ne quid ex cummuni contagione contraxerit ille, qui cæterorum norma & regula esse debet. A sensu ad mores transfertur oratio, proponũtur summa capita muneris Episcopalis: & num ea seruare, in eisque sese exercere ac elaborare velit, ab eo summo exequitur studio. Maximè* num tam exhibere paratus sit, *vt dicit Bernardus*, quàm exigere obedi-

obediẽtiam: vt tantam occupaturus sedem, illud recognoscat primus Cẽturionis: Et ego, *inquit*, sum homo sub potestate, habens sub me milites. Vt prius agnoscat se hominem quã potentem, quo propriæ subiectionis experimento discat sua moderari imperia. Nam & conditor Cæsaris, Cæsari non cunctatus est reddere censũ. Quæ enim sunt, à Deo ordinata sunt. Viderint ergo huius rei disuasores, quale sit DEI ordinationi resistere. Plurimum se Episcopo deferre putãt, cum eum Christo præferre conantur ipso reclamante, Non est seruus maior domino suo. Quod non dignatus est magister & dominus, talis præsertim, indignum sibi iudicabit seruus bonus, & deuotus discipulus? Stupẽda insania. Animarum non cunctor turbas mihi custodiendas colligere, & vnum super me grauior proprium habere custodem? Illi etsi honorant, onerant; hi non tam premunt, quàm protegunt. Quis dabit mihi centum in mei custodiam designari pastores? Quanto plures sentio mei custodiã gere-

Ad Henricũ Senonensem Arcihepũm epist. 42.
Lucæ 7.
Matth. 22.
Roma. 13.
Ioan. 13.

Eccles. 32. gerere, tanto securior exeo in pascua. Principem te constituerunt, esto inter illos tanquam vnus ex illis. Vt te putemus tanquam vnum ex illis, videamus te tam exhibere paratum, quàm exigere obedientiam: videam' tam libenter præpositis obtemperare subiectum, quàm imperare subiectis. Quod superiori non præstitisti, ab inferiori non petas.

Interrogatur ergo, Num ea, quæ in diuina scriptura legit & intelligit, plebem cui præferendus est, & verbis & exemplis docere velit? Num Traditiones orthodoxorum Patrum, ac decreta Sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ, & ipse seruare, & alios studiosè docere, propositum habeat? Num ipse superiori potestati beati Petri, eiusque successorum, penes quem summam regiminis sui primus & summ' Pontifex reliquit Iesus Christus; per fidē, subiectionem, & obedientiam, secundum Canonum auctoritatem, more & lege veteri sese subijciat? Num mores ab omni malo temperare, & quātum poterit, domino adiuuante, ad

omne

omne bonum commutare; castitatem & sobrietatem, cum Dei auxilio custodire & docere: diuinis negocijs mancipari, & à terrenis negocijs & lucris alienus esse: ne scilicet oculos, qui moderandis gressibus præeunt, cura pulueris obscuret? Caput namq; subiectorum sunt cuncti, qui presunt: & vt rectè valeant pedes itinera carpere, hæc proculdubio caput debet ex alto prouidere; Num humilitatem & patientiam in seipso custodire, & alios docere velit? pauperibus item & peregrinis, omnibusque egentibus, propter nomen Domini. affabilis & misericors esse?

Quæ omnia vbi ille sanctè, & bona fide seruaturum se, quantum humana fert conditio, promiserit: summa eius oneris, quod subeundum est, ob oculos illi, tanquã in compendio, ponitur: Episcopum oportere iudicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, & baptisare. Quod onus cũ non sit humanarum virium, sed & Angelicis ipsis humeris sit sublimius, cùm ab eo solo nobiscum portari possit, à quo est omnis sufficientia nostra: conferunt se omnes, 2. Cor. 3.

Conse-

Consecrator, simul Sponsus, Pronubi, ac tota Ecclesia, ad communem orationem. Et vt se recognoscant esse ciues sanctorum domesticos Dei, populum supernæ Hierusalem, adiungunt orationes & supplicationes sanctorum: vt quod eorum fragilitas non potest, istorum victorialis autoritas impetret: vt qui iam sunt securi de suis, sint solliciti de nostris. Super nouum igitur sponsum, pronum ante conspectum Dei iacentem, Deum Patrem, ac Christum Dominum exorant:: vt illi viro, vtilitati Ecclesiæ prouidens, benignitas omnipotentis diuinæ gratiæ suæ tribuat largitatem vt illum benedicere, sanctificare, & consecrare ipse dignetur.

Ephes. 2.

Quo loco diligenter mihi sunt commonendi illi, qui aliquando hoc tantum munus subire debebunt: vt non tùm primùm vbi ad diuinum sistuntur Hierarcham, de his ipsis muneris & functionis suæ partibus cogitent: hisque rebus, quæ illis credenda, seruanda, docenda, vindicanda proponuntur, sed longè ante vires suas explorent. Si enim tunc primùm, *inquit, Bernardus*, hæsitare incipias, id quidẽ serò.

De consideratione li. 2. Luca 14.

serò. Ante, iuxta consilium Saluatoris, sedisse debueras, ante æstimasse opus, metiri vires, ponderasse sapientiam, merita comparasse, sumptus computasse virtutum. *Quid enim indignius est? quid maiore pœna dignum? quàm in conspectu Dei & Angelorum eius, in conspectu Ecclesiæ vniuersæ, id se scire profiteri, quod ignores: id velle, quod nolis: id posse, quod nullo modo possis? Non tum igitur hæc talia cogitanda sunt, dum iam diuino astamus Altari: sed tùm ambitiosè discurrimus, prensamus, cœlum & terrā, modò optatis potiamur, miscemus. Neque enim erit adeò desperatus & perditus animus: qui si maiestatem & amplitudinem earum rerum secum diligentiùs considerauerit & expenderit, qui non concidat, qui se dare præcipitem velit, qui sententiam futuri iudicis, quam veluti manu sua subscribit, non exhorrescat. Ne illud exaudiat:* Nescis quid petis. *Tu quidem* Matth. 20 *coram me, atque Ecclesia hac, ore tuo profiteris, te velle & posse calicem meum bibere: vitam & mores meos imitari: curā & sollicitudinem meam, quā in pascendis ouibus*

ouibus meis suscepi, studio & diligẽtia tuæ exprimere, crucem meam ferre: cor autem tuum totum in vanæ gloriæ studio occupatum, in lucro & quæstu detentum, omni libidine & cupiditate ardens, ab his tuis promissis est alienissimum. Vt autem hi tam sublimes honores in eius vanitatis homines conferantur, non est voluntas Patris mei: hæqúe ipsæ sedes & dignitates, aliis moribus sunt præparatæ à Patre meo: Et hos quidem Consecratores tuos, tanquam homines, diuini sensus & summæ rationis ignaros, fallere poteris: deum autem, apud quem conscientia nuda est, quem ignota non transeunt, occulta non fallunt, qui cognitor est secretorum & scrutator cordium fallere nunquam poteris. Est profectò hic metus omnium maximus, hoc periculum omnium extremum: huic quidem certè, qui & operæ præclarè nauatæ magnitudinem, & rei infeliciter gestæ, miserum & perniciosum exitum intelligit.

Iuuat hoc loco apponere partem eius examinis, quam secum inibat, priusquam Pontificatum præhenderet, magnus ille Theologus Nazianzenus: vt sit quasi norma & exemplum, quod vnusquisqúe nostrum,

ſtrum, priuſquam ad tantum munus accedat, ſecum expendere debeat. Quo tandem modo externum illud ſacrificium, illud magnorum myſteriorum exemplar, præſidenti animo ipſi offeram, aut quo modo Sacerdotis habitum nomenque ſubibo, priuſquam manus pijs actionibus conſecrâro; priuſquam creaturis recte & ſane, atque ad creatoris ſolum admirationem, non autem ad detrimentum, oculum aſpicere aſſufecero; priuſquã diſciplinæ Domini aures ſatis aperuero, ac mihi adijcietur auricula nequaquam durè audiens, aureaq́ue inauris precioſo Sardio adſtricta: hoc eſt, ſapientis ſermo auri benè audienti: priuſquam ore, labijs, & lingua, ita meipſum compâro, vt & ore aperto ſpiritum traham, aut in myſteriorum dogmatumq́ue pronunciatione, dilatato impletus ſpiritu fuero: & labia; vt Sapientiæ verbis vtar, diuino ſenſu conſtricta habuero, addam etiam tempeſtiuè ſoluta: & denique lingua exultatione perfuſa erit diuinæque melodiæ plectrum effecta ad

In Apologetico primo.

Miſſæ Sacrificiũ quomodo offerendũ

Pſal. 118.
Pſal. 8.
Eccleſ. 21.

Psal. 56. Dei gloriam celebrandum ſeſe exci-
Psal. 136. tans, ſimulq́ue cum eo diluculo ex-
Psal. 17. urgens, ac præ labore faucibus ipſis
Psal. 39. adhærens: priuſquam pedes meos cer
uorum ritu inſtructos & pręparatos,
ad petram firmâro; pioſq́ue & Deo
gratos inceſſus meos ita directos ha-
buero, vt nec tantillum temporis,
Psal. 72. nec vllo modo effunderentur; prius
Rom. 6. denique quàm omnia corporis mē-
Psal. 11. bra iuſtitiæ arma facta erint, omnē-
Prouerb. 22. q́ue mortalitatem abiecerint, à vita
abſorptam, ſpirituiq́ue loco ceden-
tem? Ecquis porrò antequam puris et
ignitis Dei eloquijs cor peruſtum ha-
buerit, (id quod fit, cùm ſcripturæ ip-
ſi aperiuntur) eaq́ue ſuper latitudinē
cordis trifariam deſcripſerit? vt Chri-
ſti mentem habeat, atque in theſau-
ros promiſcuæ multitudini abditos,
inuiſibiles, ac tenebroſos penetrârit:
vt opes in ipſis conditas intueatur,
alioſq́ue locupletes & copioſos effi-
cere poſſit, ſpiritualia ſpiritualibus
conferens? Ecquis antequam Domi-
1. Cor. 2. ni beneplacitum, ita vt par eſt, perſpe
Psal. 26. xerit, templumq́ue eius viſitauerit;
1. Cor. 3. vel

vel potius Dei viui templum viuum factus fuerit, Christique in spiritu domicilium? Ecquis antequam figurarum & veritatis cognationem & discrimen agnouerit, ab illisque secedẽs huic se adiunxerit: vt literæ vetustatem fugiens spiritus nouitati seruiat: atque à lege, quæ in literæ abrogatione & abolitione spiritualiter expletur, ad gratiam purè planéque transiliat? Ecquis antequam & vitæ probitate, & speculatione, per omnes Christi appellationes ac vires & facultates; tam sublimiores illas ac primas, quàm quas postremò humilioresque subijt, perrexerit, nimirum Dei, filij, imaginis, verbi, sapiẽtiæ, veritatis, lucis, vitæ, potentiæ, vaporis, defluctionis, splendoris, factoris, regis, capitis, legis, viæ, portæ, fundamenti, petræ, margaritæ, pacis, iustitiæ, sanctificationis, redemptionis, hominis, serui, pastoris, agni, Pontificis, victimæ, primogeniti ante creaturam, primogeniti ex mortuis, resurrectionis? Ecquis, inquam, has res & nomina incassum audiens, necdum commer-

Psal.44. cio vllo cum verbo habito, nec ipsius
1.Cor.2. quatenus vnumquodque horũ verò
1.Cor.3. nomine appelletur, particeps factus?
Ecquis denique antequam quieto animo, atque ab huius vitæ negocijs tranquillo fuerit, Deique sapientiam illam inquam, in misterio reconditã,
Heb.5. accipere norit; sed ætate adhuc tenera sit lacteque alatur, nec inter Israelitas adhuc numeretur, nec in Dei castris acieque recenseatur, nec Christi crucem virilibus humeris ferre queat, imò nec præstantius fortasse aliquod corporis membrum sit, læto tamen alacrique animo se Christi Ecclesiæ in caput constitui patietur? Nemo profectò, qui quidem consilio meo ac iudicio standum putabit. *Ex quo examine, illud tandem colligit & concludit:* Ac proinde, *inquit*, sic mecum ipse loquebar: Alius mercaturæ causa nauiget, & longa maria transmittat, & cum ventis fluctibusque perpetuò colluctetur; magna vel operæ precia facturus, si ita casus tulerit, vel pericula aditurus, quisquis nimirũ vel nauigandi peritia, vel negociandi arte ex-

Nemo sapiens læto animo creatur Episcopus.

te excellit. Mihi verò melius atque optabilius est in terra quietem habēti, atque exiguum aruum & dulce sulcanti, & lucra & mare procul salutanti, exiguo ac rigido pane vitam, vt potero, sustentare; eamq́ue tutam tranquillamq́ue ducere, quam ob ingentes quæstus graue diuturnumq́ue periculum subire. Quemadmodum enim magno & excelso viro detrimenti loco habendum est, res magnas nō aggredi, nec virtutem ad multos propagare, sed in paruis leuibusque rebus defixum hærere, ac velut magno lumine paruam domum illustrare; aut virilibus armis puerile corpus obtegere: ita contrà paruo homini securitas in eo consistit, vt non magnoperè sese oneret, nec grauiori, quàm eius vires ferre queant, sarcinæ caput supponens, simul & ridendum sese propinet, & in periculum conijciat; quemadmodum scilicet nec alij cuiquam turrim ædificare cō uenit, quàm ei, cui ad eam prorsus absoluendam suppetunt facultates, vt scriptura testatur. Meliusque est

Tranquillã vitam parcè ac duriter agere præstet, quàm Episcopum esse.

Luca 14.

alijs, qui artis peritia præstent, habenas nostri concedere, quàm indoctos & imperitos aliorum aurigas esse: prestareque, candidam aurem submittere, quàm stolidam linguã mouere. *Hæc Nazianzenus.*

Verùm dicet quis: sponte tantus honor ad me defertur, omnis cognatorum & agnatorum manus cogit vimque adfert, dementémque fore prædicat, si tantam repudiauero dignitatem: at is vocat, penes quem est legitima vocandi potestas & auctoritas. Huic verò homini hac venustissima respondet similitudine Chrysostomus: Etenim quæro ex te, si quem suspicamur fabrum esse, ad opus vocemus, sequaturque ipse; deinde manus admouens materiæ ad ædificium paratæ, ligna, itemque & lapides auertat, opus autem sic coagmentet, sic domum ædificet, vt statim collapsura ea sit, num ille sese abunde hac defensione tutaturus est, si dixerit, ab alijs se coactum, non etiam vltrò ad ædificandum accessisse? Certè nequaquã idque iure optimo: oportebat enim vel alijs ad id vocantibus pedem referre

Lib. 4. de sacerdotio.

ferre

ferre ac tergiuersari. Itáne verò qui ligna ac lapides auertit faber, huic nullus prorsus suffugij locus, quominus pœnas pendat; qui verò animas negligenter ædificans perdiderit, hiccine alienam vim abundans sibi suffugium præsidiumq; putabit? & quo id pacto non valdè ineptum atque absurdum? nondũ enim adijcio, nolentem à nemine compelli posse: sed & ipsum volo vim fuisse immodicã perpessum, artibusque varijs circumseptum, vt in retia caderet. Hoccinè igitur illum à supplicio eximet? ne obsecro, ne eo vsque nobis imponamus, neque simulemus ignorare nos ea, quæ vel admodum pueris nota esse possunt: reuera enim quum rationis reddendæ tempus aderit, ignorantiæ simulatio hæc nihil nobis allatura est præsidij. Principatum huiusmodi nihil ipse ambiuisti, imbecillitatis tuæ conscius? Probè id ac rectè. Oportebat ergo cum eodem hoc consilio, vocantibus etiam alijs, tergiuersari. Anne quum te nullus vocaret, imbecillus tu, ac minimè idoneus eras, vbi

primum verò comperti sunt, qui honorem ad te deferrent, derepente in valentem atque idoneum euasisti? Certè huiusmodi res deridicula prorsus ac nugatoria est, eademque extremo etiam supplicio digna. *Hæc autem proferentes, non eos, vt cum Gregorio Romano Pontifice loquar, qui rectè possint deterremus, sed ab appetitu tanti oneris cordis infirmitatem munimus, ne inperfecti quoque culmen arripere regiminis audeant: & qui in planis stantes titubant, in præcipitio pedem ponant.*

Absoluto fidei examine, augustiore sibique peculiari magis nouus Sponsus induitur habitu. Calceatur pedes ad anunciandum Euangelium pacis: vt eat, non stet: laboret, non ociosus delitescat. Induitur interioribus quibusdam tunicis, interioris & occultæ deuotionis, innocentiæ & integritatis perfectionem denotantibus: cuius solus Deus purarum animarum vnicus sponsus inspector est: & cuius suauitatem illi soli norunt. qui experiuntur: intus .n. est qui iudicat, intus quod iudicatur, vt internorũ cura in externorũ nimia occupatione nõ minuatur. Induitur itẽ Dalmatica, la-

ca, latas manicas habente. Oportet .n. Epũm, sicut Dei dispensatorem, hospitalem esse, benignum, liberalem, non turpis lucri cupidum. *Maiores enim peculij dispensatorem plura expendere oportet: qui diuitias opésque veras esse putet, si non studio omni alienæ bonæ corradat: sed vti indigentium penuriam suæ liberalitate adimat, qui sua cõmoda propinquorum bona deputet.* Egentis enim mentem, doctrinæ sermo non ita facilè penetrat, *inquit Gregorius,* si hunc apud eius animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen facilè germinat, quando hæc in audiẽtis pectore pietas prędicantis rigat. *De quo illud dicatur:* Dispersit deditque; *Non fisco, non Hæretico, potenti & non factioso ciui, non carni & sanguini, non tenaci, & quæ nunquam compleri potest, arcæ: tantò minus non libidini & cupiditati, sed dispersit dedit pauperibus: hoc est, seminaria futuræ pietatis & eruditionis extruxit; adolescentes præstantes ingenio quàm plurimos domi, forisque opibus suis educauit: Parœcijs desertis ac depopulatis Pastores & Sacerdotes*

Titum 1.

In secunda parte pastoralis, cap. 7.

Psal. 111.

suis copijs aluit: redeũtes ab errore, benignè & liberaliter suscepit: captiuos redemit virgines orbas elocauit: peregrinos hospicio suscepit, viduis, orphanis, morbo ac ætate fractis opem tulit: Dispersit, dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculum seculi; cornu eius exaltabitur in gloria. Fœnus hoc solũ, *inquit sanctus Leo,* aspicere & exercere debem⁹; vt quod hîc misericorditer tribuimus, ab eo domino, qui multipliciter & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus. *Neque enim nos hæreditate possedimus Sanctuarium Dei, sed alienæ sortis dispensatores sumus.* Cuius peculij vsus quidem *inquit Bernardus,* est bonus, abusio mala, sollicitudo peior, quæstus autem turpissimus.

Epist. 1. c. 4.

Psal. 82.

Lib 2. de cõsideratione.

Dispensationis autem huius, *inquit Chrysostomus,* modus ille, si Ecclesiasticæ facultates neque redundent, neque temporibus necessarijs desint. *Verum de munificentia Pastoris satis.*

Adijcitur autem ornatus hic super Sacerdotalem habitum, ad indicandas eas actiones atque operationes, quas ipse præter

ter alios sacerdotes, peculiari quodam modo exercere solet: quales sunt illæ, vltra regiminis, doctrinæ ac iurisdictionis rationem: quas ex Græcis Areopagita, ex Latinis verò Leo Papa, ex antiquissimo ritu recensent. Presbyterorum (vt eorum verbis vtar) & Diaconorum, atque Virginũ consecratio, constitutio Ecclesiæ atque Altaris, benedictio item eorundem & vnctio per impositiones manuum fidelibus baptizandis, vel conuersis ex hæresi, paracleti Spiritus sancti traditio: quale item est Chrisma conficere, Chrismate baptizatorum frontes signare, publicè in Missa pœnitentes reconciliare, formatas Epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt Chorepiscopis atque Presbyteris, (inquit sanctus Leo) qui ad exemplum & formam septuaginta discipulorum esse noscuntur: qui quanquam Consecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent. Quæ omnia solis deberi summis Pontificibus, authoritate Canonum præcipitur: vt per hoc, & discretio graduum, & dignitatis fastigium, summi Pontificis demonstretur. Sed neque coram Episcopo licet Presbyteris in baptisterium introire: nec præsente

De Ecclesiastica Hierar. cap. 5. Leo Epist. 88.

sente Antistite infantem tingere, aut signare: nec pœnitentem, sine præceptione Episcopi sui, reconciliare: nec eo præsente, nisi illo iubente, Sacramentum Corporis & sanguinis Christi conficere: nec eo corã posito populum docere, vel benedicere aut salutare, nec plebem vtique exhortari.

Sic igitur vestito & ornato sponso, à fide fit transitus ad sacramentum: transfert se sacer Consecrator ad eas operationes, quæ verè sanctæ sunt, sanctosq́ue efficiunt: quæ ex antiquißima & Apostolica traditione, sacris primùm signis & actionibus, deinde mysticis vnctionibus continentur. Actiones & signa sacra, à Dionysio, tantorum mysteriorum diuino interprete, hæc numerantur.

In eodẽ quinto capite. Primum, ἡ πρός τὸ θεῖον θυσιαστήριον προσαγωγὴ. καὶ ὑπόπτωσις. hoc autem est, aditus ad diuinum altare, ac submissa genuũ inflexio. Quod signum, & actionem designare docet, Eum qui instituitur Pontificali cõsecratione, vniuersam suam vitam, omnemq́ue mentis integritatem, DEO summo ac primo consecratori subijcere & resignare debere: ad eiusq́ue nutum & volun-

tatem

ſtatem eam peragere, caſtiſſimumq́; Deoq́; dicatum aditum, qui dignus ſit & conueniens, quantum fieri poſſit, diuino, ſanctiſſimo, ac ſacro Altari, ad quod mentes, quæ diuinam ſpeciem præſeferunt, conſecrantur.

Secundum ſignum & actio, eſt ἡ τῆς ἱεραρχικῆς χειρὸς ἐπίθεσις: *id eſt, Sacri Hierarchæ, ac reliqui collegij manum impoſitio, Tangit enim Princeps conſecrationis Pontifex, ac deinde cæteri omnes, illius qui conſecratur caput; manusque illi imponit, quod ſignum & actio,* primum diuinum, *vt idem inquit Dionyſius,* præſidium declarat: quo, tanquam ſancti pueri, illi qui conſecrãtur, patris charitate foueri ſolent, illiſq́ue facultatem ac vim Eccleſiaſtici ordinis tuendi largitur, contrariaſque poteſtates procul ab eis arcet. Docet deinde omnia officia & munera ſacri Ordinis exequi, eos qui cõſecrantur; vt ſub Deo agentes, eumque omnium ſuarum actionum habentes ducem in nmnibus.

Tertium ſignũ eſt, ἡ σταυροειδὴς σφραγὶς *id eſt, crucis obſignatio, quæ ſignificat omnium*

nium animi simul corporisque cupiditatũ cessationem, diuinæq́ vitæ imitationem, immoto oculo aspicientem Christum crucifixum, qui ad crucem vsque & mortem expers omnis peccati peruenit: eosque qui ita viuunt, vt eum imitentur, carnémque suam cum illo crucifigunt, quod crux ista designat, sibi similes participes libertatis suæ à peccato efficit, obsignans eos sigillo & imagine crucis, iustitiæ & innocentiæ suæ. Quid enim est aliud hæc crucifixi imago, quàm forma & exemplar perfectum mortificationis omnium cupiditatum nostrarum? In hoc enim ligno omnia desideria nostra, omnes nimiæ sollicitudines, omnes cupiditates nostræ, confixæ & mortuæ sunt, Quæ enim ambitio sanari poterit, quam hæc ipsa incredibilis humilitas Christi in cruce pendentis non sanat? Quæ auaritia curari, quàm hæc nuditas ac planè extrema paupertas non curat? quæ libido extingui, quàm hæ ipsæ aridæ faces felle & aceto imbutæ, salutis nostræ nõ extinguunt? Vnde Bernardus. Singuli

Epistola 42. *inquit,* illiciti motus animi mei, singula sunt in te Deus conuitia; vt puta iracundiæ motus in mansuetudinem tuam,

tuam, inuidiæ in charitatem, luxuriæ in sitim tuam, cupiditatis meæ in nuditatem, fastus in tuam extremam humilitatem.

Quartum sacrum symbolum est sacraque actio, huicque ordini quasi propria & peculiaris, & quæ in nulla alia consecratione adhiberi solet, præter eam quæ Pontificis est, ἡ τῶν λογίων ἐπὶ κεφαλῆς ἐπίθεσις: *hæc autem est, sacrorum librorum super caput et humerum eius qui consecratur, sanctissima impositio. Cuius modum & rationē sic explicat Carthaginen. consilium:* Duo assistentes Episcopi, ponunt & tenēt Euangeliorum codicem super caput & ceruicem eius qui consecratur, & vno super eum fundente benedictione reliqui omnes qui adsunt, manibus suis caput eius tangunt. *Quid autem sibi ea actio velit, diuinus explicat Areopagita:* Quoniam, *inquit*, perficiens omnis sacerdotij vis & scientia, à diuina mysteriorum auctore bonitate diuinis Pontificibus datur, iure ac merito in capitibus Pontificum, scripta diuinitus tradita ponuntur, quæ compendio scienterque omnē Theologi- Ibidem.

ologiam, omnem Dei operationem, doctrinam sanctam, diuina & sacra verba & opa, orationes & actiones, quas Hierarchia nostra habet Dei beneficii concessu ac munere: quod diuinus Pontifex, omni quidem facultate quæ Pōtifice digna est præditus, esse debeat: & omnium sacrarum interpretationum atq; factorum, quæ Hierarchiam attingunt, vera atque à DEO tradita scientia non illustrari modo, verum etiam alijs, vt Pontifici consentaneum est, tradere, perficereque diuinis scientijs ac summis, vt ita dicā promotionibus ex Pontificis dignitate omnia, quæ in tota Hierarchia maximam vim perficiendi habens. *Ex multis enim & varijs functionibus, quæ Episcopum attingunt, illa propria ac quasi peculiaris est, Euangeliū prædicare:* vt potens sit, *inquit Paulus*,
Titum 1. in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. *Itaque in prisca illa & veteri Ecclesia, nemo hoc docendi pulpitum conscendebat, nisi is qui Episcopus esset: vel si forte aliqua summa infirmitate præpediebatur, Presbytero quidem cuipiam*
hoc

hoc munus delegabat: ita tamen, vt ipse eius doctrinæ testis & iudex interesset. Itaque ægri etiam Pōtifices, nonnunquam in lectis ad templum adferebantur, vt eius doctrinæ quæ populo tradebatur, testes & arbitri interessent: ne quid illis inscijs atque incautis, hæreticæ labis & pestis subreperet. Non in capite autem tantum sacer Codex Episcopi ponitur, sed in humero etiam. vt primus ipse hoc iugum subeat, ac in societate Iesu Christi trahat: vt populo Dei more sancti Mosis, atque adeo Iesu Christi præeat, ac viā per huius vitæ turbulentum pelagus pandat, angustamque illam semitam & asperam, primus terat ac muniat. Vt illud posit dicere cum Christo: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Exemplum enim dedi vobis; vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. *Et illud Pauli:* Imitatores mei estote, quemadmodum ego Christi. Nam si pastor, *inquit Gregorius;* per abrupta graditur, grex profectò ad præcipitia sequetur. aut qua præsumptione percussum mederi ꝓperat, qui in facie vulnus portat? tantumq; debet actionem populi actio

Matt. 11. *Ioan. 13.* *1. Cor. 4.* *Prima parte pastoralis, cap. 2.*

transcendere Præsulis, quantum distare solet à grege vita Pastoris. Qui enim loci sui necessitate exigitur sūma dicere, hac eadem necessitate cōpellitur summa monstrare; ne subditi in exemplo eius qui præest, quasi in obstaculo itineris offendant. Sacerdotes nanque vocamur, quòd ideo præsumus, vt sacrum ducatum fidelibus præbeamus: nullique illicitum videtur. *inquit Ambrosius*, quod ab Episcopo quasi licitum perpetratur.

De dignitate Sacerdotali, cap. 6.

Quinta & vltima diuina est actiò, quæm sacer Dionysius τὴν ἀνάρρησιν : *hoc autem est, vt sacrum exponit Carthaginen. Concilium, eam quæ super eum qui consecratur funditur benedictionem: quæ talis est:* Propitiare, *inquit*, Domine supplicationibus nostris, & inclinato super hunc famulum tuum cornu gratiæ Sacerdotalis, benedictionisq́; tuæ in eum infunde virtutem. *Prorūpitque sacer Antistes in diuinas laudes*, eum esse honorem omnium dignitatum, qui gloriæ eius sacris famulantur ordinibus. Qui per Moysen famulum

lum suum, secreti familiaris affatu; inter cætera cœlestis documenta culturæ, de habitu quoque indumenti sacerdotalis instituens, electum Aaron mystico amictu vestiri inter sacra iussit; vt intelligentiæ sensum de exemplis priorum caperet secutura posteritas: ne eruditio doctrinæ eius vlli deesset ætati. Cùm & apud veteres reuerentiam, ipsa significationũ species obtineret, & apud nos certiora essent experimenta rerum, quàm ęnigmata figurarum. Illius nanque Sacerdotij anterioris habitus, nostræ mentis ornatus est; & Pontificalem gloriam non iam honor commendat vestium, sed splendor animarum. Quia & illa quæ tunc carnalibus blandiebantur obtutibus, ea potius quæ in ipsis erãt intelligenda poscebant.

Precatur deinde, Vt ei famulo suo, quem ad summi Sacerdotij ministerium elegit, eam gratiam largiatur: vt quicquid illa velamina in fulgore auri, in nitore gemmarum, & in multimodi operis varietate significabãt,

hoc in eius moribus actibusque clarescat. Vt compleat in Sacerdote suo ministerij sui summam, & ornamentis totius glorificationis instructum, cœlestis vnguenti rore sanctificet. *Atque ita deinceps se ad sacras confert vnctiones. Significat autem ea αναῤῥη-σις. siue sacra precatio, vt idem inquit Dionysius,* Deo charum consecratorem interpretem, esse diuinæ creationis siue electionis; qui non suo munere eos qui consecrantur, ad Ecclesiastici ordinis honorem virtutemque efferat; sed diuini numinis instinctu agitatus in omnibus consecrationibus quæ Pontificem attingunt. *Cum au-*

De spiritu S. cap. 16. & epist. 79. *tem sanctificatio,* vt inquit Magnus Basilius, *sine spiritu non sit: cùm & cœlestes illæ angelicæ virtutes, quæ natura quidem sanctæ non sunt, sic enim nullam haberent differentiam ab eo spiritu, qui solus natura sanctus dicitur: secundum proportionē tamen suæ dignitatis & excellentiæ, sanctificationis suæ modum & mensuram ab*

Lucæ 11. *eodem spiritu sancto accipiant. Hic enim*
1. Ioan. 2. *est digitus Dei, per quem omnia solidantur: hæc est superna illa & cœlestis vnctio,*

quæ

quæ docet omnia: hic est ignis purissimus, qui mundat, purgat, & sanctificat ea vniuersa, quæ sancta sunt. Proinde diuinus Antistes creatore Spiritu, super eum quē sacrat, inuocato, ad sacras vnctiones se confert: vt ostendat, hunc ipsum qui sacratur ministrum, & vicarium illius fore, quem vnxit Deus oleo lætitiæ præ consortibus suis. Psal.44.

Vngit autem primùm caput eius, cum ea præfatione: Hæc vnctio, *inquit,* Domine copiosè in caput eius influat: Psal.132. hæc in os subiecti decurrat; hoc in totius corporis extrema descendat: vt tui spiritus virtus & interiora eius repleat, & exteriora circumtegat. Abūdet in eo constantia fidei, puritas dilectionis, securitas pacis: Sint speciosi Rom.10. munere tuo pedes eius, ad Euangelizandum pacem, ad Euangelizandum 2.Cor.12. bona. Da ei Domine ministerium reconsiliationis in verbo & in factis, in 1.Cor.2. virtute signorum & prodigiorum: Sit sermo eius & predicatio non in persuasibilib⁹ humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis. Matt.16. Da ei domine claues regni cœlo-

tum, vt vtatur, non vt glorietur potestate; quam tribuis in ædificationẽ, non in destructionem. Quodcunque ligauerit super terram, sit ligatum & in cœlis; & quodcunque soluerit in
Ioan. 20. terris, sit solutum & in cœlis. Quorum detinuerit peccata, detenta sint;
Genes. 27. & quorum demiserit, tu demittas. Qui maledixerit ei, sit ille maledict⁹;
Matth. 24. & qui benedixerit ei, benedictionibus repleatur. Sit fidelis seruus & prudens, quem constituas tu domine super familiam tuam, vt det illi cibũ
Rom. 12. in tempore oportuno, & exhibeat omnem hominem perfectum; sit sollicitudine non piger, sit spititu feruens; oderit superbiam, humilitatem
Esa. 5. ac veritatem diligat, neque eam vnquã deserat, aut laudibus, aut timore superat⁹. Nõ ponat lucẽ tenebras nec
Rom. 1. tenebras lucẽ; nõ dicat malũ bonũ, neque bonum malum. Sit sapientibus & insipientibus debitor, vt fructum de profectu omnium consequatur. Tribuas illi Domine Cathedram Episcopalem, ad regendum Ecclesiam tuam & plebem sibi commissam:

ſam; ſis ei auctoritas, ſis ei poteſtas, ſis ei firmitas. Multiplica ſuper eum benedictionem & gratiam tuam, vt ad exorandam ſemper miſericordiã tuam, tuo munere idoneus, & tua gratia poſſit eſſe deuotus.

Ac deinceps interpoſitis alijs orationibus, ac publico Eccleſiæ cantu, ad vnctionem manuum eius accedit: quas item cum ea poſtulatione inungit: Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te ad Põtificat⁹ ſublimari voluit, dignitatem ipſe qui per Samuelem Dauid in Regem & Prophetam inunxit, te noſtro miniſterio Chriſmate & myſticę delibutionis liquore perfundat, & ſpiritualis benedictionis vbertate fœcundet; vt quicquid benedixeris, benedicatur: & quicquid ſanctificaueris, ſanctificetur; & conſecratarum manuum iſtarum impoſitio, cunctis proficiat ad ſalutem. *Neque verò fruſtra, aut ſine cauſa tam prolixis, tam frequenter repetitis precibus, hic ipſe qui conſecratur, Deo omnium bonorum auctori & largitori commendatur:* Plus enim, *inquit Chryſoſtomus*, eiuſmodi precibus

1. Reg. 16.

In primũ ca. ad Titũ ſermo 1.

bus indiget, quàm cæteri omnes. Nã quanto est celsior dignitas, tantò Sacerdotis maiora sunt pericula. Sufficit enim vel vnum Episcopatus rectè factum authorem suum in cœlũ attollere, vnumq́; peccatum in ipsum inijcere gehennæ profundum. Nam qui in ordine priuato, parum religiosus erat, multò profectò magis id patitur, cùm Ecclesiæ gubernacula regenda susceperit; quippe tum & inanis gloria vehementius imminet, & pecuniæ amor & fastus; cùm principatus ipse præstet licentiam offensionis & cõtumeliæ, atque maledicta, & alia prorsus innumera. Votis itaque omnib⁹ optandũ, vt qui antea pietate præedit⁹ fuerat, talis permaneat suscepto munere administrationis. *Hæc Chrysostomus.*

Vngitur autem futurus Hierarcha primùm in capite, per quod mens eius designatur: quo admoneatur, vt diligat Deum ex toto corde suo, & ex tota anima sua, & ex omnibus viribus suis: & proximum suum, sicut seipsum: quarum rerum omniũ, caput fons est & principium. Deinde, vt aucto-

auctoritas & dignitas eius declaretur, eũ scilicet esse caput & Principem Ecclesiæ suæ: quomodo vir vxori suæ caput dictus est. Honor enim & sublimitas Episcopalis, *inquit Ambrosius*, nullis poterit comparationibus adæquari; si Regum fulgori compares, & Principum Diademati, longè erit inferior, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorẽ compares; quippè cum videas Regũ colla & Principum submitti genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum se commendare & communire, qui item cornu suo Reges & Sacerdotes vngunt. Sed prouidendũ est, *inquit Ambrosius*, ne sit honor sublimis, & vita deformis: ne sit deifica professio & illicita actio: ne sit religiosus amictus, & irreligiosus ꝓuectus; ne sit gradus excelsus, & deformis excessus: quia sicut nihil esse diximus Episcopo excellentius, sic nihil est miserabilius, si de sancta vita Episcopus periclitetur, si Sacerdos in crimine teneatur. Nam quantò gradus altior est, tanto ruina grauior; honor grandis, grandiori de-

Ephes. 5. De dignitate Sacerdotali cap. 2.

debet sollicitudine circumuallari. Ideo igitur prærogatiua honoris monstratur, vt merita congrua requirantur.

Vngitur demum in capite, vt ostendatur esse vicarius Christi: eiusque dignitatem & authoritatem gerere, qui est super omnia: & quem constituit Deus caput su-
Ephe.1. *per omnem Ecclesiam. Ideo Reges non iam in capite, sed in humero vnguntur: Primum, vt is proprius honor sit illius, quem*
Psal.88. *Deus constituit excelsum super omnes Reges terræ, & quem oleo lætitiæ excellentius*
Psal.44. *& augustius vnxit præ consortibus suis. Deinde vt ostendatur, quòd primò ante omnes Reges & Principes persona capitis Pontificali officio repræsentetur. Vngitur tamen & Rex in humero, vt neque ipse planè excludatur à repræsentatione eius-*
Esa.9. *dem capitis:* Nam & huius Principatus, *vt dixit Esaias*, fuit super humerum eius; & vt sciat se esse ministrum
Rom.13. ad portandam crucem Iesu Christi: laudem bonorum, vindictam autem malorum.

Sed non caput tantum Pontificis vngitur, verùm & manus. Primum, propter offici-

officium & ministerium eius, vt se sciat dignitatem nō propter ocium, sed propter negotium suscipere: vt sciat ex illo se numero operariorum esse debere, qui sustinent pondus diei & æstum. Demum, vt illis manibus adsit virtus Spiritus sancti, Matth. 20.
eas teneat & dirigat: cum illis laboret & operetur: vt quicquid benedixerit, benedicatur: quicquid sanctificauerit, sanctificetur: Quò certior fiat populus Christianus, dicente Episcopo aut Sacerdote: Ego te baptiso: ego te absoluo: non illum baptisare, non illum peccata relaxare, sed vnctionem ipsam, sed eum Spiritum, cuius hæc vnctio signum est, omnipotenti virtute & præsidio suo hæc talia efficere. Item, cùm accepto pane & calice, in ita consecratas manus, illa verba profert: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus; *non illum aliquid vi sua efficere, sed Spiritum sanctum descendere, & virtutem altißimi obumbrare: vt qui in vtero virginis verum corpus et sanguinem eius admirabili & illi soli cognita virtute effecit* Luc. 1.
idem sub speciebus panis & vini hoc idem efficiat. Quibus sacris Symbolis & mysterijs cum hæretici careant, mirum esse non debet,

debet, si ea quæ in Ecclesia Catholica certissima & facillima esse videntur, ab illis non intelliguntur: perexiguamq́, vel nullam potius, his fidem habeāt. Neque enim nos hæc humanis viribus aut meritis tribuimus, sed illi spiritui sancto, de quo David dixit: Emitte spiritum tuū & creabuntur; & renouabis faciem terræ. *Vnguntur amplius manus eius qui consecratur, vt operetur bonum: ad omnes quidem, sed maximè ad domesticos fidei: vt manus suas mittat ad fortia: vt panem ociosus non cōmedat: vt manus eius distillent myrrham: vt sit beatus seruus ille, quem cum venerit dominus, inuenerit vigilantem & operantem.*

Psal. 103. Gal. 6. Prouer. 31. Cantic. 5. Luca 12.

Vngitur autem sancto Chrismate, q̄d ex oleo & balsamo confici & temperari solet: vt per oleum quidem, nitor & puritas conscientiæ denotetur. Bonus enim homo, ex bono thesauro profert bona; & malus homo, de thesauro malo profert mala. Nec colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus. Non potest arbor bona malos fruct⁹ facere, & arbor mala bonos fructus facere. Gloria nostra, *inquit Paulus*, hæc est, con-

Luca 6. Matth. 7. 2. Cor. 1.

conſcientia noſtra; *ſed non gloria tantum, verum etiam omnium laborum ſuaue condimentum: ſed omnium rerum aduerſarum tutiſſimus portus: ſed contra omnes viſibiles ac inuiſibiles hoſtes munitiſſimum præſidium, omnisque libertatis doctrinæ ampliſſimus cãpus: ſine qua qui docet, illud Dauidicum, quod aliquando magnum illum Origenem perteruerat, expaueſcat:* Qua re tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? tu autem homo peccator es. Cùm videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris ponebas portionem tuam. Exiſtimabas improbe, quòd ero tui ſimilis; arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Intelligite hæc qui obliuiſcimini Deũ, ne quando rapiat & non ſit qui eripiat. *Pſal. 49.*

Balſamo autem deſignatur odor bonæ famæ: Eum enim qui ſacerdotio fungitur, *inquit Chryſoſtomus,* odorem ſpirare optimum conuenit. *Vt ſit paſtor ſine crimine: vt habeat teſtimonium etiã ab his qui foris ſunt: vt item luceat lux eius: quo vidẽtes homines bona opera eius, glorifi-* *In 2. Cap. Ep. ad Tim. Tit. 1.*

glorificent Patrem qui in cælis est: vt in-
1.Tim.3. *nocentia sua obstruat ora maleuolorum:*
Matth.5. Sine qua eximia fama qui docet, eum altera quidem manu trahere, altera repellere dicebat magnus Nazianzenus.
1.Tess.5. *Ab omni specie mala, inquit Paulus abstinete vos: non à re tantum, sed specie etiam.* Non sit in conscientia, *inquit*
Li. 4. de cõsideratione. *Bernardus,* nutans infirmitas modicæ fidei: non sit in fama næuus malæ speciei: vt sic duplicibus, interna scilicet maturitate & externa specie, vestiamur. *Vt illud confidenter, ille qui forma est gregis, dicere possit:* Sicut Balsamum
Eccle.24. aromatisans odorẽ dedi. *Et illud Pauli:* Christi bonus odor sumus in om-
2.Cor.2. ni loco, vt sit flagrans & suauis odor primogeniti Esau. *Et hoc est, quod sibi*
Gen.27. *voluerunt tintinabula illa suspensa ex ve-*
Exod.28. *stimento Aaronis sacerdotis, de quibus præcepit Dominus:* Audiantur sonitus, quando ingreditur, vel egreditur, Sacerdos sanctuarium in conspectu domini, & non moriatur. *Non alius certè sonitus, quàm excellentis laudis & gloriæ, ac omnium virtutum celebris prædicatio-*
Leuit.21. *nis. Et ideo, & lege ipsa Dei cautum fuit,*

vt is

vt is qui in Sacerdotum numero cēseri debebat, omni vicio, siue corporis, siue animi, careret, neuè quid infamiæ in tota illius vita hæreret. Et à sacris Canonibus piè statuitur, vt is qui ministerio Altaris addicitur, non modo omni culpa & scelere careat, sed etiam ab omni suspicione, aut opinione sceleris, sit alienissimus. Teneatur, *inquit sanctus Leo*, subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis; qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Ad cuius consecrationem nullus ambitus trahat, nulla seditio impellat, nulla iniquitas incitet sed in medium constituta meritorũ sanctitate, vt cunctis ille proponatur, quem sibi cuncti cupiunt præsidere. Populus enim Episcopum non optatum aut contemnit, aut odit. *Sic igitur sanctissima Pontificalis vnctio perficitur. In qua illud monet vetustissimus Canon, vt ea vnctione vngatur Episcopus, non tam in corpore quàm in corde: vt & interiùs sit nitor conscientiæ, quo ad Deum: & exteriùs odor bonæ famæ, quo ad proximum. Neque verò nunc primùm ea* *vnctio-*

Epistol. 89. & 103.

vnctionis ratio est inuenta, sed iam ab antiquissimis primitiuæ Ecclesiæ temporibus est vsu & consuetudine cōprobata. Quod vel ex Gregorio Nazianzeno constat: cuius illa sunt, quibus parentem suum alloquitur, verba: Idcirco me, *inquit*, Pontificem vngis, ac podere cingis, capitique cidarim imponis, atque holocausti spiritualis Altari admoues, & sanctificationis vitulum mactas, manusque spiritui consecras, & sancta sanctorum spectatum introducis; veríque illius tabernaculi, quod non homo, sed Dominus construxit, ministrum facis, dignúmne verò, & vobis qui vngitis, & eo propter quem peragitur, & in quem tendit hæc vnctio. perspectū hoc habet Pater veri illius ac germani Christi, quem exultationis oleo præ consortibus suis perfudit, cum humanitatem diuinitate perunxit, vt faceret vtraque vnū. *Et alio loco:* Spiritu, *inquit*, res nostras moderante, cui nos ipsos dedimus, & caput nostræ initiationis, oleo delibutū à Patre omnipotente, & Filio vnigenito, & spiritu sancto ac Deo.

In Apol. postea quā ex fuga rediisset.

Psal. 44. Ephes. 2. In oratione ad patrē, cum ei curam Ecclesiæ commisisset.

Et

Et hactenus quidem peracta eſt Conſecratio, confectum Sacramentum. Iamque ille qui conſecratur, non ampliùs Electus, ſed Conſecratus appellatur. Quo in loco modicum inſiſtamus. Sancti eſtote Patres mei, quoniam Dominus veſter ſanctus eſt. quoniam impoſitio manuum quæ facta eſt ſuper capita veſtra, ſancta fuit: quoniam vnctio qua vncti eſtis, ſancta eſt: quoniã verba, ſigna, & operationes cõſecrationis veſtræ, non ſancta modò ſunt, ſed ſanctiſſima etiam. Sancti igitur eſtote & vos, dateque omnem operam, ne ſancta impurè, ſublimia demiſſè, honore digna turpiter, & vt vno verbo complectar, Spiritualia terrenè celebretis: ne hæc ipſa membra veſtra, organa diuina, inſtrumenta ratione prædita: inſtrumenta quæ à præclaro artifice Spiritu ſancto cõcinnantur atque pulſantur, ambitionis, cupiditatis, libidinis, ac turpitudinis arma efficiatis: ne templum Dei, tàm ſanctè conſecratum, polluatis, ac contaminetis: ne parietes dealbati ſitis, & dicamini: ne ſimiles efficiamini ſepulchris dealbatis, quod quondam Phariſæis obiecit Chriſtus Dominus, quæ à foris patent hominibus ſpecioſa, intus ve-

Actu. 23.
Matt. 23.

rò plena ſunt oßibus mortuorum & ſpurcicia: ne omnia quidem ſancta habeatis, ipſi autem prophani ſitis. Audite quid dicat Dominus: Loquere ad Aaron; Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo ſuo; nec accidat ad miniſterium eius. Si enim homo apud hominem, *inquit Gregorius,* de quo minimè præſumit fieri interceſſor, erubeſcit, qua mente apud Deũ interceſſionis locum pro populo arripit, qui familiarem ſe ei⁹ gratiæ per vitæ merita neſcit? aut ab illo quomodo alijs veniam poſtulet, qui vtrum ſit ſibi placatus ignorat? Qua in re eſt formidandum, ne qui placare iram poſſe creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. *Mundamini igitur qui fertis vaſa Domini. Quia neceſſe eſt, vt mundas habere ſtudeat manus, qui diluere aliorum ſordes curat: ne tacta quaque deteriùs inquinet, ſi ſordida in ſe mens lutum tenet. Et ideo in ſacerdotali habitu ante omnia aurum fulget. Quid autem auro, quod cæteris metallis purius & precioſius eſt, deſignatur, niſi perfectio ſanctitatis? Aurum igitur obſcuratur optimũ*

Leuit. 21.

Parte prima paſtoralis capit. 11.

Iſa. 52.

cum terrenis actibus sanctitas vitæ polluitur. Moneat vos illud, quod ad montem Thren. 4.
fumantem, neque ex populo quisquam, neque ex senioribus & Sacerdotibus populi, Exod. 19.
sed neque Aaron atque filij eius, quamuis summa cura & diligentia purgati accesserunt, sed solus Moyses. Moneat exemplum Nadab & Abiud, quod nouo duntaxat igne thura adoleuissent, nouo quoque igne absumpti sunt: atque eodem tempore, & loco, quo nefario crimine se deuinxerunt, perierunt: ac ne patrem quidem Aaronem primum apud Deum, secundũ Moysem, tenentem locum, ipsos à periculo vindicare potuisse. Tum etiam id, quod Heli Sacerdoti, ipsi quidem viro bono, nimis tamen filijs indulgenti, accidit. Moneat etiam funestus casus Ozæ, Arcam cadentem non expiatis manibus fulcire volentis. Sancti ergo estote, quoniam dux vester, & caput vestrum sanctum est: quoniam manibus carneis, diuina & cælestia tractatis: quoniã omnis integritatis et innocẽtiæ, estis duces & magistri. Sãctitatis vestræ, illam mensuram, illum modum, autem ponit S. Chrysostomus: Quanta, *inquit ille,* inter sese differentia homi-

Leuit. 10.
1. Reg 4.
2. Reg. 6.
Chrysost lib. 2. de Sacerdotio.

nes rationis vſum habentes, & bruta ratione carentia diſſident; tantum ſanè diſcrimen inter eum qui paſcit, atque eos qui paſcuntur eſſe velim, vt ne maius etiam exigam: ſiquidem in multò etiam maioribus rebus periculum ipſum verſatur. Etenim Sacerdotium ipſum in terra quidem peragitur, ſed in rerum cœleſtium claſsē ordinemq́ue referendum eſt. Atque id perquàm meritò; quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potētia, ſed ipſe Paracletus ordinem huiuſmodi diſpoſuit: qui mortalib⁹ hominibus etiamnum in carne manentibus autor fuit, vt angelorum miniſterium animo conciperent. Idcirco neceſſe eſt Sacerdotem ſic eſſe purum, vt ſi in ipſis cœlis collocatus, inter cœleſtes illas virtutes medius ſtaret, eiuſq́ue animum ſolaribus radijs puriorem eſſe oportet; vt ne quādo Spiritus ſanctus deſolatum illum relinquat, vt dicere poſſit; Viuo equidem non amplius ego, viuit autem in me Chriſtus. Eum enim qui pro ciuita-

Ibid. Lib. . de ſacerdotio

Li 6. de ſacerdotio.

Galat. 2.

uitate tota, quid dico ciuitate? imò verò pro vniuerso terrarũ orbe legatus intercedit, deprecatorq; est apud Deum: vt hominum omnium, non viuentium modo, sed etiam mortuorum, peccatis propitius fiat, qualẽ quæso esse oportet? Quum autem ille & Spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumque illud horrore ac reuerentia plenissimum perfecerit, communi omnium Domino manibus assidue pertractato; quæro ex te, quoto illum in ordine collocabimus? quantam autem ab eo integritatem exigemus? quantam religionem? Cõsidera enim quales manus illas administrantes esse oporteat; qualem linguam, quæ verba illa effundat: qua denique re non puriorem sanctioremue esse conueniat animam, quæ tantum illum, tamque dignum Spiritum receperit. Per id tempus & Angeli Sacerdoti assident, & cœlestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat; & locus Altari vicinus in illius honorem qui immolatur, angelorum choris plenus est: Luminis

Sacrificium horrore ac reuerentia plenissimum.

Angeli Sacerdoti assident.

instar, vniuersum orben illustrantis. *Et hæc quidem Chrysostomus. Nos autem ea quæ sequuntur, oratione prosequamur.*

Confecto sacramento, confert se diuinus Hierarcha ad spirituale Oeconomiam, sanctæque prolis gubernationem. Armat igitur primùm & instruit noui sponsum, dat regendæ & gubernandæ familiæ instrumenta ac gubernacula. Et cum omne regimen omnisque administratio, authoritate & amore contineatur: Oderunt enim peccare mali, formidine pœnæ: Oderunt peccare boni, virtutis amore. *tradit inprimis in manus noui Antistitis consecratum Baculum: auctoritatis scilicet & disciplinæ insigne, sustentaculum imbecillitatis humanæ, vt sit in coercendis vitijs pie seuerus, iudicium sine ira tenens, lenis in fouēdis virtutibus, audientium animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deserens: vt reuocet errantes, regat iustos, pungat & stimulet ignauos & inertes, repel-*
Ezech. 34. *lat nocentes: ac, iuxta Ezechielem, attrahat vagum, sustentet languidum, stimulet*

let pigrum: portet in humeris suis, exemplo Principis pastorum, ægrum & debile. Vt increduli, *inquit Bernardus*, conuertantur ad fidem, conuersi non auertantur, auersi reuertantur, peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatem reuocentur, subuersores conuincantur: vt vel emendentur ipsi, si fieri potest; vel si non, perdant auctoritatem facultatemq́; alios subuertendi. *Li.3.de Considerati.*

Excusserunt hoc insigne potestatis & autoritatis, disciplinæ item de manibus Põtificum, huius sæculi hæretici, & ideo in omni rerum confusione & perturbatione versantur. Non potest enim Deo esse contrarium quid, & sibimet cohærere, aut secum consentire: dicebat Bernardus. *Nec possunt verè dicere:* Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. *Ideo ne filij quidem, quia extra disciplinam sunt: qua sublata & extincta, omnem ordinem auferri, omnem recti & honesti differentiam extingui oportet.* Impunitas enim, *inquit idẽ Bernardus* incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionis nu- *Li.5. de Cõsideratione. Psal.. 22. Heb.12. Li.3.de Considerati.*

 trix,

trix, matris noxiæ libertatis pessima soboles hæc. *Sed nunquam excussissent, si Pontifices rem magis, quàm insignia rei complecti voluissent: & si pro religione potiùs contra impietatem, pro fide contra perfidiam, pro veritate contra mendacium, pro virtute contra scelus, pro iustitia contra iniustitiam, pro pudore contra flagitium & impudentiam, quam pro suis commodis ac honoribus, ea potestate & auctoritate, quæ illis à deo tradita est, uti voluissent. Verùm cũ hæ nuptiæ, hocq; regimẽ*
Ephes. 5. *non tam timoris, quam amans sit: non tam seueritatis, quã charitatis:* Nam & Christus Dominus dilexit Ecclesiã, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ: vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugã, aut aliquid huiuscemodi, sed vt sit sancta & immaculata. *Et eum quem vicarium loco sui relicturus erat, priusquam illi despon-*
Ioan. vlt. *disset, ter interrogauit, num se deligeret, & propter se sponsam suam. Quod cum ille sũma asseueratione ter professus fuisset, tum demum illud audiuit: Pasce oues meas,*

as, pasce agnos meos. Sane qui dicit, Amice ascende superius, *ait Bernardus,* amicum fore fidit. Si min⁹ inueniat, non expedit quidē. Qui eleuauit, & deijcere potest. Sera querela, quoniam eleuans allisisti me. *Eius igitur amoris & charitatis symbolum, sacer Consecrator nouo sponso tribuit consecratum Annulum: cum monens, vt accipiat Annulum, fidei scilicet & amoris signaculum quatenus sponsam Dei, Sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibatam custodiat. In quo amore et dilectione si pastores persisterent,* Super muros Hierusalem, *vt inquit Esaias,* starent custodes, tota die ac tota nocte non tacentes. *Habitaret enim iuuenis cum virgine: & gauderet sponsus super sponsam, & gauderet super illos Deus eorum. Dura enim vt mors est dilectio, & tanquā infernus æmulatio. Cupiditas & amor, dulces sunt tyranni.* Videmus bubulcū, *inquit Nazianzenus,* ob vitulū vnum ab armento aberrantem, vel pastorē ob pecudem decadis grege desideratam, vel auem ob nidulum, quem ad breue tempus reliquit, vsq; adeo dis-

Lib 2. de cō-sideratione.
Lucæ 14.
Psal. 101.
Esaiæ 62.
Cant. 8.
In oratione posteaquam rure in vrbē redijsset.

crutiari solere; vt & illi arreptis fistulis, in speculam quandam euecti, calamos omnes mœrore impleant, atque palantia animalia quasi ratione predita, euocent: ac si paruerint, maiorem ex illis, quam ex reliquis simul omnibus, delectationem percipiant; hæc autem stridens ad nidum conuolet, pullisque stridentibus aduoluatur, eosque pennis foueat: quo tandẽ chariores esse, par est apud bonum egregiumque pastorem oues rationis participes, & pro quarum salute nonnihil periculi adijt; quandoquidem hoc quoque acriores animi flãmas excitat. *Qui amor cùm in pastoribus nostri sæculi nõ sit ideò nõ gaudet sponsus super sponsam suam, ideo alienam sequitur: ideo vbiuis potiùs libentiùs agit, quàm in ouilibus suis: Ideo alij priùs ex hac vita decedunt, quàm Cathedras suas reuiserunt: ideo in Geographicis tabulis necesse habent situs & locũ Episcopatuũ suorũ quærere. Quid capiet piscator ille, qui procul à littore abest? sit peritissimus, sit solertissimus licèt, pastor itẽ ille quid proficiet, qui stabulã ingreditur nũquã?* Quis inter

Epist. 92.

interfluctus, *inquit Leo*, nauẽ diriget, si gubernator abscedat? quis ab insidijs oues custodiet, si pastores cura non vigilet? quis deniq; latronibus obsistet, & furib⁹, si speculatorem in prospectu explorationis locatum, ab intentione sollicitudinis amor quietis abducat? *Et tamen grauiter ferimus, quod in eum locum deducta sit res Ecclesiastica: Nemo nos plus læsit quàm nos ipsi, sed & hucusque lædimus. Vnde autem hæc tam supina negligentia? nisi inde, quod Christum Iesum non amamus: quod salutis nostræ nullam, vel perexiguam rationem habemus, quod Academicas quasdam quæstiones sequamur.* Negligenter pascens toties commendatum Dominicum gregem; *inquit magnus Leo*, conuincitur summũ non amare pastorẽ.

Pastor consecratur, ergo pascua illi traduntur. Accipit Consecrator Euangeliorum librum, eumque nouo Præsuli tradit: Accipe, *inquit*, Euangelium, & vade prædica populo tibi commisso. Potens est enim Deus tibi augere gratiam suam. *Ac si diceret: Ne putes in Paulo & Petro, Tito & Timotheo, Chrysostomo*

mo & Augustino, munus & functionem Apostolicam desiisse: ne putes cælestem illam benedictionem & auxilium æterni Patris sublatum esse: quo illi subnixi, profecti anunciauerunt Euangelium vniuerso mundo: potens est Deus etiam tibi dare gratiam suam, ac per te similia operari.

Lib. 2. de cōsideratione

Etsi enim illi plus omnibus *inquit Bernardus*, laborarunt, non tamen totũ elaborauerunt, & tibi adhuc locus relictus est. *Neque te illud tantopere terreat, quod sublimibus humanæ sapientiæ verbis careas, quod seriùs ad sacrarum literarum lectionem accessisti, quod nunquam Cathedram Doctoris conscenderis. Aude, & fac aliquid. Potens est enim Deus tibi augere gratiam suam. Nihil agẽtem, impossibile est bene operari. Melius serò, quàm nunquam. Nam & vndecimæ horæ operarij, diurnum acceperunt denarium.* Petro nihil indoctius, Paulo nihil imperitius, *inquit Chrysostomus*, Et hoc illi profitebantur, nec eos hoc fateri pudebat. Etsi imperitus sum, *inquit Paulus*, sermone, non tamen scientia: Sed tamen hic imperitus, & ille indoctus, sexcentos Philosophos super

Matth. 20.

In Proœmio ep. ad Rom.

2. Cor. 11.

perarunt; sexcentis Rhethoribus os obturârũt; suo ipsorum studio, propensaque voluntate, & Dei gratia, omnia peragentes. *Inique certè & calumniosè hæretici, vt in cæteris omnibus, ita et in hac parte conuiciantium, verbi Dei in Ecclesia Catholica nullam rationem haberi, sacram scripturam supprimi: aliunde potiùs, quam ex scripturis diuinitùs traditis, dogmata populo Christiano proponi: humanas traditiones, pro diuinis præceptis & mandatis obtrudi: quæ illorum oratio, quàm vana, quàm cum euidendi calumnia coniuncta sit, hæc ipsa traditio libri Euangeliorum: hæc noui Pastoris compellatio, quæ quasi summam Pontificalis muneris cõtinet, abunde docet. In qua Codicis traditione, tria nobis præcipue sunt obseruanda. Primum illud, quod non ipse sibi, is qui populo Dei præficitur, codicem sumit: hoc enim hæreticorum proprium & peculiare semper fuit: sed à sede CHristi, sed ex manu diuini Hierarchæ accipit. Nam neque Moyses quidem sibi ipsi tabulas, in quibus Lex Dei continebatur, sumpsit, sed de manu Dei acceptas populo tradidit. Et Paulus, id quod à Domino accepit,* 1. Cor. 11

1. Tim. 6. cepit, se tradidisse docet. Et Timotheum monet idem Paulus, vt id custodiat, non quod sibi priuata authoritate sumpsit, sed quod apud eum depositum est. Secundum verò illud animaduertendum erit, tradi illi Codicem Euangeliorum: non vnum aliquod Euangelium, non partem aliquam Euangelij: Nam hoc item hæreticorũ proprium est, vt partem quidam vnam sacræ scripturæ tueantur, reliquas autem vel negligant, vel tanquam Apocryphas & profanas penitus reijciant. Huic autem nostro totum traditur Euangelium: vt ita eius vnam partem tueatur, ita interpretetur, ne reliquarum sensum & veritatem peruertat: ita vni parti innitatur, vt reliquarum conseruet sanctitatem. Tertium demùm illud, quod quæ Ecclesia illi tradit Euangelium, eadem & sensum ac interpretationem eius Euangelij eum docet: ne ipse nouos sensus quærat, ne sua figmenta pro Catholica doctrina obtrudat: vt Spiritus Dei, non humani sensus, sequatur doctrinam. Prophetia enim, atque vniuersa scriptura, inquit sanctus Petrus, 2. Pet. 1. priuatę interpretationis non est. Vt enim illud Euangelium adfert, quod omnium

um temporum atque locorum est, ita & eã interpretationem sequi debet: si verus, si solidus, si Catholicus Doctor esse, & haberi vult: quæ omnium ætatum & temporũ omnium item gentium & nationum, iudicio & auctoritate sit comprobata. Hæcque illa est vera, inter Catholicum & hæreticum Doctorem atque Magistrum differentia: quòd vterque sacræ scripturæ testimonijs vtitur, vterque Euangelium laudat. vterque pro hoc vitam sanguinemq́; si ita opus sit, se profundere paratum esse dicit. Hic tamen hoc Euangelium, eiusque ministerium, priuata sibi sumit autoritate: ille à potestate ordinaria accepit: hic partem aliquam tuetur, ille totum simul corpus defendit: hic suos proprios, ille Ecclesiasticos astruit sensus. Et ideo Catholici Magistri doctrina, ad Deum reuelantem, & Spiritum sanctum interpretantem, enarrantémque ac suggerentem refertur. Hæreticus diuina quidem verba adfert, sed suum sensum. Et verbis quidem diuinis summa & prima fides habēda est, sed illis tamen, quæ procedunt de ore Dei, & quæ os domini locutum est. Quod autem hoc ipsum os diuinum sit, in Symbolo profitemur

temur omnes: sed & ipsi profitentur nobiscum, si modo se intelligere & exaudire velint: etsi non pertinacia & malicia nonnunquam vincantur. Qui locutus est, *inquit*, per prophetas. Et vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. *Ecclesiæ Dei promissus est spiritus sanctus: vnus igitur sibi non sumat, quod omnium est. Et idcirco hæreses semper vno pede claudicant: Catholica fides, vtriusq; pedis stabili firmatur gressu. Catholica fides, æternam & increatam veritatem sequitur, quæ omnium est: hæresis secundum Deum, vel vna cum Deo, suos sensus & iudicia, duo insidiosissima idola colunt & adorant. Et proinde palpant tenebras Aegyptij. Cum de populo Dei scri-*
Exod. 10. *ptura dicit:* Vbicunque Israel erat, ibi lux erat. *Sed quæ tandem causa eius, de qua supra dictum est, calumniæ? Non alia certè quàm illa, de qua quondam questus est Ieremias:* Sed & lamiæ nudauerunt
Thren. 4. mammas, lactauerunt catulos suos. filia populi mei, crudelis tanquam struthio in desertis. *Lamiæ, inquit, monstra fœdissima ac crudelissima, tantum humanitatis, tantum charitatis habent, vt eos*

vt eos catulos, qui ex eis progeniti sunt, lactent: vt his, quos illis Deus & natura cōmendauit, nudent vbera sua. Filiæ autem populi mei, Sacerdotes & Pontifices, ex quorum ore fontes doctrinæ irrigandis populis profluere debebāt, struthionis instar sunt crudeles: quem nulla pietas, nulla suorum mouet charitas. Sic nostris infelicissimis temporibus. Lamiæ quidem hæreticorum humanam faciem habentes, sed beluina per impietatem corda gerentes, nudauerunt mammas, lactauerunt varijs erroribus catulos suos. Pastores aūt, atque Doctores Ecclesiæ, crudeles tanquam struthio, quibus nullum vilius videtur officij genus, hoc ipso verbi diuini prædicationis munere: & quod omnem excedit inhumanitatem, non solum ipsi non lactant catulos suos, sed nec nutrices quidem ipsas, id est Parochos, ac reliquos inferiores Ecclesiæ ministros, hoc officij genere serio perfungi patiuntur: dū vel eos huic muneri præficiunt, qui ipsi rationem vitæ suæ ignorāt, vel alijs negotijs longè diuersis & pugnātibus impediunt. Atqui Paulus necessitatem euangelizandi sibi incumbere clamat: Væ enim, inquit, mihi, si non euange- 1. Cor. 9.

lizauero. Etsi purpuratus, etsi deauratus incedis, *inquit Bernardus*, non est tamen quod horreas operam curamque pastoralem, Pastoris hæres: non est quod erubescas Euangelium. Pastorem te populo huic aut nega, aut exhibe. Quis mihi det, antequā moriar, videre Ecclesiam Dei; sicut in diebus antiquis, quando Apostoli laxabant retia in capturam; non in capturam auri & argenti, sed in capturā animarum. Quam cupio vos *Episcopos compellat*, eorum hæreditare vocē; quorum adepti estis sedem. Venerunt filij vsque ad partum, *ait Propheta*, & vires non habet parturiens. *Verum & hæc quidem hactenus.*

Li. 4. de Cōsideratione.

Epist. 237.

Luca 5.

4. Reg. 19.

Accepto demùm nouus Pontifex à suo Consecratore, ac reliquis assistentibus, osculo pacis, de quo paulò post nobis dicendū erit: recedit ab Altari, ac deinceps eo tempore, quo populus Christianus dona & munera ad altare Dei, more veteri, eoq; laudatissimo, adferre solet: ipse quoque suo Consecratori, tanquam spirituali patri, munera offert. Sunt autem ea ex antiquissima Melchiadis Pontificis institutione,

panis

panis & vinum: quibus duæ anteferuntur faces. Offert panem & vinum: vel vt ostendat, se in eius Sacerdotis functionem & munus succedere, cui sine omni in futurum pœnitentia iurauit Dominus, eum esse Sacerdotem secundum ordinẽ Melchisedech: vel, vt quidem ego iudico, ad designandam paupertatem Episcoporum primitiuæ illius Ecclesiæ: in qua summæ opes, summæ diuitiæ, panis & vinum fuerunt. Dantur autem hæc munera clara luce, & amplius duabus facibus accensis, ne quid inter hæc leuia munera speciosius colore, pondere preciosius (scitis quid intelligam) subrepat ac subijciatur. Malè enim agitur, cùm ea quæ virtuti & pietati debentur, asino onusto auro conferuntur. Psal. 109.

Assumitur demum sacer Antistes à suis collegis, in communionem & participationem orationis, ac mysticæ mensæ. Ac vt quondam Elias quadraginta dierum & noctium ad montem vsque Oreb Dei visionis, iter emensurus, cœlitùs delato cõmunitur viatico: Sic iste cõtra omnia prolixi & difficillimi itineris pericula, contra omnes visibilium, & qui videri non possũt inimicorum insidias, contra Principes & 3. Reg. 19.

Ephes.6. *potestates tenebrarum mundi huius, confirmatur & roboratur pane illo, qui de cœlo descendit: quem qui dignè manducat, nõ*
Ioan.6. *moritur, sed habet vitam æternam.* Super quem panem, *iuxta Esaiam*, requieuit
Esaiæ 11. Spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis: & repleuit eum spiritus timoris Domini. *Quorum donorum participes efficiuntur oẽs illi, qui dignè & religiosè tanto reficiuntur viatico.*

Psal.90. *Cœlesti mysterio refectus armatur de-*
1.Pet.5. *mum ille, cui cum Aspide & Basilisco, cum*
Matt.16. *rugiente Leone & Dracone, congrediendũ est; cui cum portis ipsis inferi pugna instat: cui omnium necesse est ferre tentationes. Necubi nudo quis aut neglecto loco depræhensa, lætale vulnus adferat.* Nam etsi ego latens in cauerna, *dicit Bernardus*, & quasi sub modio non quidem lucens, sed fumigans, ventorum tamen impet⁹, nec sic quidem declinare sufficio; quid positus supra montem, positus supra candelabrum patietur? *Imponitur igitur capiti eius sacra Cydaris, bicornisque galea, cum Patris omnipotentis*

tis inuocatione: cuius præclara est bonitas, & virtus immensa, totiusque decoris ornamentum.
Imponimus, *inquit diuinus Hierarcha,* capiti huius Antistitis & agonistæ tui galeam munitionis & salutis; quatenus decorata facie, & armato capite, non generis & prosapiæ vetustate, nõ stipatorũ vi & armata manu, nõ magnis necessitatibus & clientelis, sed cornibus vtriusque testamenti terribilis appareat aduersarijs veritatis: & te ei largiente gratiam, impugnator eorum robustus existat. Qui Moysi *Exod. 34.*
famuli tui faciem, ex tui sermonis cõsortio decoratã, lucidissimis claritatis ac veritatis cornibus insignisti, & capiti Aaron Pontificis tui Tyaram *Exod. 28.*
imponi iussisti. *Tali armaturæ instruebantur primi religionis nostræ duces & Antistites: hisque deuicerunt regna, ob-* *Hebr.*
turaruerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. His cornibus armatus Petrus Neroni, Liberius Constantio, Ambrosius Theodosio,

Basilius Valentino, Chrysostomus Arcadio, Leo Genserico atq; attilæ, noster Stanislaus Boleslao, aliique aliis quàm plurimi restiterunt, terribilesque apparuerunt. His cornibus Ariana, Macedoniana, Nestoriana, Dioscori, Eutichetis, ac reliquorum monstrorum dissipata est impietas: his omnis hæreticorum prauitas cessit. Vobis amplissimi Patres nimis hæc cornua obtusa & attrita reddita sunt. Quietem & tranquillitatem nostram curamus: cælum ruiturum existimamus, si quid liberius pro Ecclesia Dei dixerimus aut fecerimus. Nimis timidi sumus, nimis ocio & desidia torpemus. Et eo quidem tempore, *inquit Chrysostomus*, quo aura serena est & lucida, quo pascua libera & quieta, quo nulli luporum impetus & insidiæ greges vexant; *licet fortasse Pastori se prouoluere sub patulæ arboris vmbra, fistula dulce canere: At vbi imbres & tempestates insurgunt, vbi oues dissipantur, vbi lupus ad præsepia adest: tum pastor vmbram deserat oportet, tum pro tripudio & choro cursum, pro fistula et tibia fundam & baculum arripiat, oportet. Et fuit quidem quoddam tempus, cùm*

magna

magna erat Ecclesiæ Dei pax, magna quies, rerumque omnium secundissimus afflatus: tùm fortassè licuit multis ociosos esse, suisq́; voluptatibus & quiete perfrui, suis lucris & commodis incubare: Nunc tempestas adest, summósque feriunt fulmina montes; nunc præsentia naufragia vbique ante oculos versantur nostros: nunc dura bella & conflictus imminent: nunc alia est ratio omnium rerum. Excutiendus est iste sopor: voluptates reijciendæ: ad arma, ad gubernacula vobis recurrendum, priusquàm extremum naufragium vos, gregesque vestros absorbet. Virtus enim in pace acquiritur, in pressura probatur, in victoria coronatur. Neque illorum temporum exemplis abutendum, neque illi homines nimis molles & delicati imitandi, quod plerique vestrum faciunt: sed illi potius primi fortissimi ac insuperabiles viri Patres & fundatores vestri, qui omnia humana & diuina excellenti animi virtute superarunt: qui nulla humana voluptate & recreatione vsi sunt: qui omnia mundi huius sicut stercora existimarunt, vt Christum lucrifacerent: qui solas has Philip,3. voluptates atque delicias censebant, nem-

pè à voluptatibus & delicijs abhorrere: Quorum vita fuit, *vt Paulus docet,* in
2. Cor. 6. & 11. multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate: in itineribus sæpè: periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari,
Hebr. 11. periculis in falsis fratribus. Per gloriā & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam. Vt se ductores, & veraces: quasi purgamenta mundi hui9 existimati, ludidria & verbera experti; lapidati sunt, secti sunt, tētati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis: egentes, angustiati, afflicti; in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & cauernis terræ: quibus dignus non erat mundus. *Tradiderunt*
Apoca. 22. *corpora sua ad supplicia, & lauerunt stolas suas in sanguine agni, & ideò receperunt palmas: & ideo sempiterno cælo cum*

duce

duce & imperatore suo Christo fruuntur: Apoc. 20.
& ideo nomina eorum scripta sunt in libro vitæ: & ideo memoria eorum ex ore hominum non peribit in sempiternum. Hi vobis potiùs tali tempore, his periculis imitandi sunt, & moribus exprimendi, quàm dissoluti & eneruati illi: qui & ipsi, si vigilantiores atque diligentiores suis temporibus esse voluissent, et Ecclesiæ Dei meliùs consuluissent, & officio suo conuenientiùs functi fuissent, & vobis pinguiorem ac vberiorem hæreditatem domini reliquissent: sed & exemplum sanctius, nomenque illustrius. Nam honores isti vestri atque summæ dignitates, mediæ quædam res natura sua sunt. Si enim præstanti virtute & vitæ innocentia quæruntur, si maximis vigiliis & laboribus sustinentur, si incredibili fructu & vtilitate eorũ quibus præsis obsignantur, res quædam magnificæ & illustres putandæ sunt: & quæ plurimum decus atque commendationem illis, in quos conferuntur, adferre solent: Sin verò dolo & fraude inuaduntur; vel quòd fœdius est, si pecunia comparantur, si per luxum & desidiam produntur, potiùs quàm geruntur: si aliqua infelici

calamitate, ac publicæ salutis ruina, concluduntur: tum in istis amplißimis nominibus honoris non modo dignitas nulla erit, sed erit etiam summa deformitas. Nam & virtutis uniuersæ, & iudicij, omnem opinionem euertunt. Quomodo enim ille vir bonus, qui vt suam qualemcunque astruat gloriolam, publicam salutem in summum discrimen adducere non dubitat? Quomodo recto iudicio præditus, qui neque seipsum nouit, neque illud discernere potest: veram laudem & gloriam, nõ tam ex honoribus & dignitatibus pendere, quàm ex earum recta & salutari administratione: & qui non cernit se honoris vocabula, non dignitatis insignia consecutum esse: & qui ex eo laudem quærit, quod non illi, sed pecuniæ suæ collatum est. Nam & in militia præclarum quidem est Ducem exercitus creari, turmas & legiones ducere: sed si id virtute tua consequaris, si strenue cum hoste dimices, si præclaram aliquam victoriam Reipub. parias: sin aliter, quanto plures perdideris, tantò illustriora ad omnem posteritatem excitabis infamiæ tuæ trophæa. Magna dico, sed & in paruis hoc idem videre licet. In com-

Comediæ vel Tragediæ pulchrum quidem est Priami Regis, aut Agamemnonis, aut Aiacis personam sustinere: sed si Priami imperio dignam speciem geras, si lacertis firmus sis, si voce valeas: si nihil horum, longè honestius & pulchriùs est cum decore, vel Thersitis, vel Daui, aut Getæ cuiusquã personam sustinere, quam cũ turpitudine & dedecore Heroas ac semideos repræsentare, miserabilisq́; potius quam suspiciendus apparere. Histriò hæc in fabula videbit, Episcopus Sacerdos in summa salutis suæ, ac tot populorum incolumitate, non videbit? Quæ si maiores nostri apud se diligentiùs perpẽdissent, nunquam profectò in eos scopulos atque pericula, rem Christianam adduxissent: & ipsi longe nobiliùs nomen & gloriam post se reliquissent. Nunc alia tempora, alios postulant mores. Stultum & insanum est in procella & turbulento mari molliter cubare velle. Quieto mari, *inquit Gregorius* rectè nauem etiam negliens, & imperitus nauta dirigit: turbato autem tempestatis fluctibus, etiam peritus & vigelans nauta se confundit. *Neque tamen animo deficiendum est, neque tamen malis*

Parte prima Pastoralis. cap. 9.

cedendum

cedendum, ac veluti desperata salute, clauus & gubernacula dimittenda: Nondum enim ad sanguinem vsque ipsum restitimus. Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Maior est ille qui in nobis est, quam aduersus nos. Cõfidite, vicit ille mũdũ, & nos vincemus.

Hebr. 12.

Ioan. 16.

In quo studio & conatu, cùm nihil magis cauẽdũ fugiendũq́; sit, quã studiũ vanæ & inanis gloriæ, ne quid ãbitiosæ, ne quid humanæ laudis causa fiat. Nihil enim tã inglorium dicebat Bernardus, quàm Episcopum gloriæ cupidum depræhendi. *Permulti autem inueniuntur ad ea, quæ pietatis & religionis sunt prompti exercẽda, sed sola honoris cupiditate ducũtur: vbi autem eorũ pietas arbitris caret, ibi quoque rectè merendi languescit alacritas.* Stultissimis vtique mulierculis *dicit Nazianzenus,* haud dissimiles, quæ natura pulchritudine carentes, ad colores confugiunt, theatriceque vt sic loquar, comptæ atque ornatæ sunt: ob venustatem inuenustæ, ob affectatam formam deformes. *Et hoc est, inquit Gregorius, quod dicit scriptura:* Tradidit in captiuitatem virtutem

Epist. 126.

In funere patris sui.

corum

corum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. *In captiuitatem etenim virtus, & pulchritudo in manus inimici traditur, dum alterius iudicis, quam Dei testimonium, quærit: fouea est mentis, memoria propriæ virtutis. Dum enim se apud se erigit, apud humilitatis auctorē cadit. Exciderat Regio Prophetæ paulò liberius verbū. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternū: & statim damnū sentit: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Quam enim virtutem proprius oculus videt, Dei non videt: In quo vitio declinando eo magis nos circumspectos esse oportet, quod hoc malum vltimo sapientem deserat: hoc vestimentum dicebat Plato esse, quod postremum anima sapientis deponit. Ideo velantur manus operarij nouis integumentis: ne aut sibi ipse, aut hominibus placere velit. Vt ante interni iudicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta quæ corā hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat: vt in omnibus exemplo & instituto Apostoli honorificemus ministerium nostrum, non nos ipsos: aut* potius

Quarta parte Pastoralis. Psal. 77.

Psal. 29.

Actuum 21.

potius honorificando ministerium nostrũ, nos ipsos honorificemus. Honorificabimus autem, *inquit Bernardus*, non cultu vestium, non equorum fastu, non amplis ædificijs, sed grauitate morũ, maturitate consiliorum, actuum honestate, studijs spiritualibus, operibus bonis. Si enim mundo placem⁹, cur Sacerdotes; Si Deo, cur qualis populus, talis Sacerdos? Deus dissipabit ossa eorum; qui hominibus placent, confusi sunt: quoniã Dominus spreuit eos. Fidelis Põtifex, qui bona quælibet per manus suas transeuntia, siue diuina beneficia ad homines, siue hominum vota ad Deum columbino intuens oculo, nihil sibi reseruat ex omnibus. Quo puritatis intimæ bono gloriari non potest veraciter, nisi qui extrinsecus perfectè gloriolas omnes respuerit. Nec enim tutum arbitratur, labijs hominum committere gloriam suam, arcæ vtique sine claue & sine sera, nullique omnino clausæ nocere volenti, non tutum omnino sed stultum ibi thesaurum recondere, vnde non valeas resumere

Epistola 28. & epist. 42.

cùm

cùm volueris, ſanum vas & inconcuſſum conſcientia, & ſecretis ſeruandis idoneum, nullis patens inſidijs nulli violentiæ cedens: adeſt viuo, mortuum ſequitur. Vbi mihi gloria, vel cõfuſio perpetua, pro ratione depoſiti. Quin ne ex toto quidem, vel ipſi conſcientiæ meæ credo: quippè cum ne ipſa quidem me queat cõprehendere totum. propter quod Ieremias fidenter loquebatur Deo; Diem hominis non concupiui, tu ſcis ſolus; merito conſtitutus eſt iudex viuorum & mortuorum, qui finxit ſingulatim corda vniuerſorum, & intelligit omnia opera eorum. Solum attendo iudicem, quem ſolum iuſtificatorem agnoſco. Sit gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus. De vultu tali iudicium meum prodeat opto; cui inſit amor, error abſit & perturbatio. *Summi igitur, Parentis auxilium imploratur, mundiciæ vt circumdare velit manus miniſtri ſui noui hominis, qui de cœlo deſcendit.* Vt quemadmodum Iacob dilectus Domino, pelliceis hædorum co oper-

Hiere. 17.

Gen. 27.

opertis manibus, paternam benedictionẽ, oblato patri cibo potuq; gratissimo, impetrauit; sic & iste oblata ꝑ man⁹ suas hostia, salutarẽ gratiæ illi⁹ benedictionẽ impetratiõe mereatur

Collocatur deinceps Episcopus, hoc est inspector omnium, in editiore supra omnes loco, inquit Ambrosius: vt ita cunctos respiciat, & cunctorum oculi in eum respiciant. Quid ni locetur in eminenti, ait Bernardus, vnde prospectet omnia, qui speculator super omnia constituitur? Collocatur in sede Iesu Christi homo mortalis, qui aliquando iudicium & sententiam, vel æternæ suæ salutis, vel perpetuæ damnationis, ex eodem loco prout eundem tutatus fuerit, reportaturus est. Collocatur in solio illius, cuius sedes Throni sunt, mentes tranquillissimæ & placidissimæ, pace perenni, quæ exuperat omnem intellectum, perpetuò fruentes. In quem desiderant & Angeli prospicere: cui omnes Patriarchæ seruierunt: cui oẽs Prophetæ testimoniũ reddiderunt: cuius pedum vel ipsum corrigiũ calciamenti qui soluat, indignum se iudicat ille, quo nullus maior extitit inter natos mulierum. Cuius loci consideratio, *inquit*

De dignitate Sacerdotali cap. 6.

Lib. 2. de cõsideratione

inquit Bernardus, facit honoris contemptorem in honore etiam ipso. In alto positum, non altum sapere difficile est, & omnino inusitatũ: sed quãto inusitatius, tãto gloriosius; timor de adepta iam altitudine, tædere magis facit, quàm placere ipsam altitudinem. Nulla splendidior gemma in omni præcipuè ornatu Pontificis, ipsa humilitate; quo enim celsior cœteris, eò humilitate apparet illustrior & seipso. Blanditur Cathedra, specula est, nõ domus: qui eleuauit, deijcere potest. Consideras gradum, & casum metue; consideras fastigium dignitatis, & vide faciem abyssi deorsum. Occupare enim locum, & nõ facere fructũ, nec loco expedit, nec psonæ. Hæc quidẽ hactenus diuinitùs Bernard⁹. *Epist. 237.*

Quanta igitur vitæ cœlestis integritate, innocentia, continentia, æquitate, moderatione, constantia, patientia: quanto impetu mentis ad sempiternam gloriam, ac reliquas virtutes, vita sanctissima, & moribus probatissimis, & studio diuinæ virtutis ac charitatis ardentissimo, ad hunc ipsum primum nuptiarum accubitum tu-

endum & exornandum opus sit, ipsi videtis: quam candida & illustri veste, vt par dignitati & loco virtus adferatur. Simia in tecto, Rex fatuus in solio sedens: monstrosa res, gradus summus, & animus infimus: ingens auctoritas, & nutans stabilitas.

Secunda parte Pastoralis cap. 6. Prouidendum igitur *monet Gregorius*, quatenus & honore suppresso æquales nos subditis bene viuentibus putemus, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidemus; nec præesse nos hominibus gaudeamus, sed prodesse. Summus enim locus ita bene regitur, cùm is qui præest vitijs potius, quàm hominibus dominatur; ita tamen, vt in corde seruetur humilitas, & in opere disciplina: vt eos quos corrigimus, tacita nonnunquã cogitatione nobis ipsis præferamus: sic iura disciplinę exerceantur contra delinquentes, vt pietatis viscera non amittantur; sit amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans; sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plusquam expedit parcens, vt in arce regiminis iustitia clemen-

clementiæ permisceatur; nam secta immaturè vulnera deterius inferuescunt; & nisi cum tempore medicamenta conueniant, constat quod medendi officium amittunt: vt non de subditis crescamus, sed ipsi de nobis. Principem enim te cõstituerunt, sed sibi, non tibi. *vt in omnibus illud quod monet Bernardus, deligenter expendatur; quid liceat, quid deceat, quid expediat.* Epist. 84. Plus erga corrigendos, *docet sanctus Leo*, agat beneuolentia, quàm seueritas; plus cohortatio, quàm commotio; plus charitas, quàm potestas. *His legibus hoc tantum tuetur & exornatur solium: his ipse solij Princeps & Dominus Iesus Christus vsus est. Ad cuius loci dignam administrationem, magnificè cohortatur Pontifices Nicolaus primus:* Episcopi estis, exurgentia in Ecclesia Christi horrenda pericula prouidete: speculatores estis, in altam mentis arcẽ conscendite, & in gregem dominicũ feram pessimam irruere cupientem, à longè contemplamini. Quasi tuba exaltate vocem vestram; & annunciate populo Dei scelera eorum: super

In Epist. ad Epis. Constantinopolitanæ Sedi subiectes.

montem excelſum; id eſt, altitudinẽ virtutum aſcendite. Qui euangelizatis Syon, ſtate in fortitudine: poteſtatibus huius ſæculi, ex aduerſo aſcendite. *Ne veniat paterfamilias, & iubeat vos dare eum locum digniori: ne pro omnis æquitatis & honeſtatis Antiſtitib. nequitiæ præſides eſſe videamini.*

Lucæ 4.

Sic igitur collocato Paſtore in ſua ſede, prorumpit vniuerſa Eccleſia in laudes & confeſſionem omnipotentis Dei: in quas omnis humana actio & inſtitutum, meritò deſinere debet. Ducitur per templum nouus Antiſtes, vt omnibus innoteſcat: cōmendatur ſummo Paſtori, & rectori omnium Deo: Vt quem Eccleſiæ ſuæ Paſtorem præeſſe voluit, propitius reſpiciat; det illi verbo & exemplo proficere, & ad vitam, vna cum grege ſibi commiſſo, ſempiternam peruenire. Quantumlibet enim fuerit peritus gubernandi, *inquit Chryſoſtomus*, niſi inter huiuſcemodi gubernacula gratiam habeat, & pacem quæ à Deo eſt: & nauiculam ſimul, & nauigantes ꝓcella inuoluet, mergetq́; profundo.

Sermone primo ad Titum

Pleno veſtitu nuptiali ornatus et deco-

ratus

ratus nouus præsul, benedicit populo, ac dimittit ecclesiã. Pleni amore et spiritu diuini Antistites, in mutuas salutatiões, in mutua oscula, in mutuos ãplexus effundũtur, mutuã sibi pacẽ tradentes & accipientes.

Precatur sacer consecrator nouo Præsuli, tanquam germano filio suo, in omni cura ac solicitudine subiecti sibi gregis, omnes salutares & optatos successus: Precatur nouus Pontifex consecratori suo, quẽ in patris loco vetustißimis institutis, per omnem vitam habere ac venerari iubetur, ter elata voce, multos felices & prosperos annos. Quem ritum τελειωτικὸν ἀσπασμόν: *hoc autem est, Sacerdotalis perfectionis salutationem, & complexum, sacer vocat Dionysius: quam hoc modo explicat.* In eodẽ ca. 5.
Nam & omnes, *inquit*, qui adsunt, sacrorum ordinum homines, & Pontifex ipse qui consecrauit, eum qui consecratus est salutant. Cùm enim sancta mens scientia, vique Pontificis, & diuina vocatione atque sanctimonia, ad Ecclesiastici ordinis consecrationem honoremque peruenit, tum charus est patibus sanctissimisque ordinibus: & ad pulchritudinem

diuinæ similem perductus, mentes similes amat, atque ab eis sancte redamatur. Hinc consalutatio illa inter Ecclesiastici ordinis homines seruatur & perficitur, quæ sanctam parium similiumque mentium societatem indicat, lætitiamque mutuam, quæ amore digna est, quippe quæ diuinã pulchritudinem saluam & incolumem Ecclesiastici ordinis formæ cõ-
Leuit. 6. seruet. Hæc Dionysius. *Amor siquidẽ Pastorum & concordia, salus & firmamentum est gregis. Decet enim eos, qui omnis pacis & amoris cæteris omnibus hominibus duces & auctores esse debent: ad cuius rei designationem, in veteri lege, nõ alius quàm Sacerdotes, ignem in templo Dei accendere iussi sunt: eos ipsos inter se nullis dissensionibus, nullis simultatibus omnino disiungi, sed mutuam pacem & charitatem amplecti. Sic enim animis coniuncti atque concordes, viribus quoque magis*
Psal. 132. *pollebunt: omnesque inimicorum suorum fraudes & insidias, omẽ vim & impetũ, facilius sustinebunt, infringent, atq; dissipabũt. Hoc.n.est vnguẽtũ Deo gratissimũ, quod descendit in barbã, barbã Aaron, &*

in oram

in orã vestimenti eius. Amor.n. & concordia Pontificũ, amorẽ & mutuã charitatẽ fouet Principiũ: quorũ cõseusus, populi salus & cõcordia est. Hic est ros suauissimus mõtis Hermon, qui descendit in mõtẽ Syon ibi mandauit Dominus benedictionem, & viam vsque in saeculum.

EXposui, vt potui, Nuptias sponsi & sponsae, Episcopi & Ecclesiae: dixi, inter quos hoc contrahatur matrimonium: quis Nuptiarum sponsor: qui exornatores & pronubi: quae circumstantiae: quis nuptiarum modus & ratio. Quo in loco, antequã dicendi finem facio, primum ab haereticis huius saeculi mihi inquirendum esse putaui: Quae causa fuit, cur, cum se omnis vetustatis & antiquitatis studiosos & cultores esse dicant, ab his pulcherrimis & vetustissimis ritibus discesserunt? Cur nihil earum rerum, in designatione suorum Pastorum, faciunt? cur sine examine, Doctores: sine Sacerdotalis manus impositione, Pontifices: sine vnctione, Sacerdotes: sine missione, Apostolos: sine ritu sacro, sacrarij ministros esse velint? An haec sacrosancta non sunt? an non ex antiquissima & Apostolica traditione profluxerunt?

an non diuinis scripturis consentanea? an non munus & officium eius qui consecratur, re ipsa potius quàm verbis exprimentia, ac ob oculos plane ponentia? Cùm segnius irritant, vt summus dixit Poëta, animos demissa per aures, quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus. Deinde, quæ causa fuit, cur homines quidem probatos, legitima vocatione in amplissima dignitate cõstitutos, tam sacro ritu consecratos repudiarunt? errones autem quosdam, sine vocatione, sine examine, sine sacramento, sine lare denique ac foco secuti sunt. aut quã tandem iustam causam, in illo acri & perspicaci iudicio Dei, eius suæ rebellionis & temeritatis reddituri sunt? Sacra Scriptura, inquiunt, nituntur: verum Dei verbum docent. Quo teste, aut iudice? Num de cœlo vox delapsa est à magnifica gloria, quæ eos audiendos esse iubeat? num multis & varijs signis & portentis sua confirmârunt? nũ admirabili consensu & concordia vigent? nũ vitæ quadã diuina & cœlesti sanctitate & integritate illustres sunt? num doctrinam quandam eximiam, quæ omnem veterum eruditionem longis passibus post se relinquat, adferunt? num salutarem profectum vitæ & doctrinæ, in dies

maiorē, ac maiorē ostēdūt? nihil certe horū. Quid sit euersum, videmus: quid sit extructū, non videmus: quid extirpatū sit, sentimus: quid satum, nondum perspicimus. nisi fortasse pro fide ac religione, perfidiam: pro Euangelij veritate, flagitia: pro pace & charitate, intestina bella, ac in omnes bonos acerbum odium: pro modestia superbiam: pro libertate & moderatione, licentiam: pro castitate, libidinis indomitum laxamentum: pro tranquillitate, sæuam tempestatem: pro obedientia, legitimi imperij contemptionem: pro diuini amoris studio, rerum sacrarum, quæ amorem diuinum excitabant, exitium orbi Christiano inuexerunt. Atqui dices: eos nihil aliud profiteri, quam se purum verbum Dei docere, sacráque scriptura niti. Porrò verbis, quicquid libet non satis est affirmare: exempla diuinæ virtutis, non voces inanes, requirimus: neque satis est verbo tantum affirmare, vt id continuò credendum sit: non audio verba, sed opus attendo. Quis hoc idem ex veteribus hæreticis, quis ex nostris, professus non est? Atqui dicit veritas ipsa: Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium me- Ioan. 8.

um non est verum: alius est qui testimonium perhibet de me, & scio quia verum est
Psal. 115. *testimonium eius quod perhibet de me. Veritatis testimonium, si ipsa de se testetur, non erit verũ: hominis natura mẽdacis et errori obnoxij, pro seipso in priuata causa, testimoniũ accipiem.? Nos, inquiũt, et vita*
Epist. 75. *et doctrinæ suæ, locupletes habent testes.*
Atqui docet magnus Basilius, Oportere pari saltẽ facultate instructũ esse illũ, qui de alicuius doctrina, aut scriptis iudicaturꝰ est, qua ille ipse, qui docet aut scribit, præditꝰ sit. Nã & de opere rustico nemo potest rectè iudicare, nisi Agricola; & de recto & suaui concẽtu, nisi Musicus. Doctrinæ aũt quomodo erit ille iudex qui neq; præceptorẽ suũ monstrare potest, neq; tempus quo discebat? Multum autem opus esse elaborare, & multas insomnes noctes ducere, multasque lachrymas ad Deum profundere, illum, qui veritatem quærit; quive eius causa v-
Ibidem. nitatem fraternã aliquo modo perturbare velit, docet idẽ Basilius. *Nimis ludimus in rebus maximè serijs, cum iactura salutis & felicitatis nostræ omnium*

niū aūt rerū humanarū extremæ perturbatione. Sint testes, *ait idē Basilius*, oculi iustorū, & aspect⁹ virorū profectorū, q illud liberè ac verissimè dicere possint; Plura quā vos nouimus, atq; internis viciorū spinis nō tātoperè suffocamur: neque paucis ornamentis multiplicem maliciam admiscuim⁹: quales nostra ætas, vel nullos, vel paucissimos cùm ferat, vetus sæculum nobis est appellandum, veteris sæculi iudicijs vtendum. *Deinde Reges atque Principes, omnesque illi, penes quos conferendarum tantarum dignitatum & munerum summa testimonij est, mihi sunt commonendi, eam legem Dei esse*, Vt si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum præuaricationis; stabunt ambo quorum causa est, ante Dominum, in conspectu Sacerdotum & Iudicum, in diebus illis: cumque diligentissimè perscrutatus, inuenerit falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui; vt audientes cœteri timorem habeant; & ne quis-

Ep. 86. 87.

Deut. 19.

quiſquã audeat talia facere. Non miſereberis eius. *Quod ſi in vnius hominis peculio, aut vitæ periculo, teſtis iniquus tam abominabilis eſt coram Domino, tantisque plagis vapulat: quid in peculio & ſorte hæreditatis filij Dei? quid in ſalute ſponſæ & corporis IESV Chriſti Eccleſiæ ſanctæ, pro qua ille ſeipſum tradidit, crucemque ac mortem acerbiſsimam ſuſtulit? Quid in periculo æternæ ſalutis, vel interitus tot animarum, ſi quis aut per negligentiã, aut per beneuolentiam, aut per fœdiſsimum quæſtum mentitus fuerit: ac pro Sacerdote mercenarium, pro Pontifice lupum, pro Paſtore furem & latronem, teſtimonio ſuo Eccleſiæ Dei præfecerit? quibus & quantis hic ipſe plagis obnoxius erit?* Non eſt enim hoc conſulere populis, *inquit ſanctus Leo,* ſed nocere, nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum. Et difficile eſt vt bono peragantur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio. *Recenſet Auerni pœnas Latinus Poëta, quas inferentes Orci præſides, exprobrant noxijs:* Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem-

Epiſt. 87.

tetem, imposuit. *Quanto iustius, & cum maiore horrore id dicetur: Vendidit hic Ecclesiam auro, Pastoremq́ negligentem imposuit, nequissimo quæstu. Omnium damnationis causam & pœnam sustinebit ille, qui malum pastorem & præfectum dedit. Qui enim cordi vulnus intulit, totum læsit corpus. Languente enim corde, incassum membra vigent. Frustra miles contendit, si ab ipso militiæ duce erratur.* Totius familiæ domini status & ordo nutabit, *ait sanctus Leo,* si, quod requiritur in corpore, non inuenietur in capite. *Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici eum qui eligit, qualis ille est, qui non meruit ordinari? Sicut autem boni operis sibi comparat fructum, qui rectum seruat in eligendo Sacerdote iudicium: ita graui semetipsum afficit damno, qui ad summum dignitatis subleuat indignum.* Qui cui potestatem facit, *inquit Chrysostomus,* volenti Ecclesiam corrumpere. is certe author fuerit eorum omnium, quæ perdita illius audacia turbauerit.

Epist. 87.

Li. 4. de dignitate sacerdotali.

Et ea quidem mala quæ nos diuexant, molestissima nobis sunt: hæc ipsa religio-

nis

nis Christiana in multas partes fœda dilaceratio: hæc omnium rerum, tam diuinarum, quam humanarum, summa perturbatio: hic ipse legum, magistratuum, iudiciorumque contemptus: hæc inobedientia, atque omnis veteris disciplinæ dissolutio: praui & corrupti mores, discordiæ, bella, factiones, tumultus: si autem causas & origines earum rerum diligenter expēderimus, ipsimet tantorum malorum fabri & auctores sumus: dum pueros viris, laicos Sacerdotibus, profanos religiosis: ignaros doctrinæ, impuros, & omni scelere à prima sua ætate imbutos, rebus sacris, ac hominum expiandis vitijs, leuis nonnunquam compendij causa præficimus: quæ postea ne quicquam magno, si fieri posśit, redimere vellemus. Sed & populus Christianus nobis compellandus est: Num ita Pastoribus suis, vt par est, iuxta præceptum Pauli, vti Christo Domino, pareat? Num sine voluntate & auctoritate eorum, nihil agat? num debitum honorem & reuerentiam, illis tribuat? num decimas & primitias laborum suorum, magna cum lætitia & hilaritate, vti præcepit Dominus, illis reddat? num eos, tanquam parentes,

amet

amet & reuereatur? num maiorum suorũ legibus & institutis obtemperet? qui graui mulcta eos puniunt: qui præsente Archiepiscopo aut Episcopo, vel impurum aliquod verbum protulerit, vel minus moderatè se gesserit: an officium præstare se deo cum Iudæis atque fœdissimis Tyrannis arbitratur, si aliquid contra honorem, sanctitatem & autoritatem eorum dixerit, aut sanxerit? si in aliqua parte eorum fortunas atque dignitatem læserit: si aliquid ex eorũ possessionibus per sacrilegiũ auerterit: an filij sunt Belial, filij sine iugo: vt spreto Samuele Deũ spernãt, & tradantur in manus Regis Babylonis: vt discant distantiã seruitutis dei, à seruitute Regis terrarũ

Vos deinceps sanctissimi Antistites compello: num fidem semel datam sanctè & intemeratè seruetis? num sacrorum Symbolorum & mysteriorum puritatem, vitæ innocentia & integritate repræsentetis? num capita vestra, & manus vestras, sacris vnctionibus nitentes, puras & mundas ad DEVM cœli pro salute populi tendatis: vt sitis omnium quidem bonorum exoratores, malorũ autem auersores? num ascendistis ex ad-

uersò.

uersò, & opposuistis vos murum pro domo
Ezech. 13. *Israel: vt stetis in prælio in die Domini? Num cum fideli Mose in perfractione deiecti parietis domus Domini, vitam & corpora vestra, murum pro salute populorum obiecistis? Num in lege Domini*
Psal. 1. *meditemini die ac nocte, ea discentes quæ alios doceatis? Præconis enim officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur, ipse clamando gradiatur: si autem Legis diuinæ est ignarus, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Num opibus ad subleuationem pauperum, an ad luxum vel auaritiam? num dignitate ad salutem et ornamentum populorum, an ad ambitionem & vanam gloriam? num potestate ad defensionem afflictorum, an oppreßionem debilium vsi estis? Vestris quidem fulcimento & præsidio, alienis autem terrori & trepedationi: vt ruant qui noxiè stant, digni erigantur. Quod si facitis, macti ea virtute este, columnæ & firmamenta Ecclesiæ Dei: expectantes Principis Pastorum illam magnificam vocem:*
Matt. 25. Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te cōstituam

ftituam, intra in gaudium Domini tui. *Sin aliter, verendum est, ne malos male perdat, vineam autem suam locet alijs operarijs.* Nam si is, *inquit Chrysostomus* qui vnam animam scandalizat, expedit ei, vt mola asinaria suspendatur circa collum eius, & demergatur in profundum maris; qui tot animas scandalizat, & vrbes integras, & plebes, viros, mulieres, pueros, ciues, rusticos, incolas suæ ciuitatis, aliarumque vrbium, quæ illi subiectæ sunt, quid pati merebitur? Nempe verò si plura triplo, quam diximus, addas, nihil dicturus es, adeò vehemens pœna atque cruciatus huiusmodi hominibus imminet. Nam si horremus, dũ iudicium id nobis subeundum est, in quo peccatorum propriorum rationem reddituri sumus: vt qui sentiamus, nos ignem illum æternum effugere nequaquam posse; quid illi expectandum est, qui tam multorum nomine causas sit ducturus? Quod autem hoc verum sit, audi beatum Paulum, seu potius nõ Paulum, sed Christum Pauli ore loquentem: Parete ijs

Mat. 25.
In epist. ad Tit. ser. 1.
Chrysost. de Sacerdotio lib. 3.
Hebr. 13.

qui præsunt vobis, & concedite; nam illi vigilant pro animis vestris, tanquam rationem reddituri. Hiccine exiguus tibi videtur comminationis terror? equidem illum, quantus sit, verbis exprimere non possum. Maximè autem puniendi illi fuerint, qui post eum honorem studio atque ambitione adeptum, vel per ignauiam, vel per maliciam, vel per imperitiam re ipsa non recte vtuntur.

Chrysost. de Sacerdotio lib. 4.

Tu verò sancte Antistes, noua creatura Dei, diligenter te circumspice, quis fueris, & qui nunc sis. Quis in natura, *ait Bernardus*, quis in persona; qualis in moribus, quæ sub te, quę circa te, quę supra te sunt quid, cui, & apud quos promiseris. Tenetur vox tua, *dicit Ambrosius*, non in tumulo mortuorum, sed in libro viuentium: præsentibus Angelis locutus es, sed & ipso Christo. *Considera demum, cuius dignitatis, sanctitatis, formæ atque pulchritudinis, decoris item & maiestatis, sponsam acceperis: Vna est matri suæ, electa genitrici suæ: vt aurora consurgens: pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies*

Lib. 2. de cōsideratione

In libr. de ijs qui mysterijs initiantur, cap. 2.

Cantic. 6.

cies ordinata: cui datum est, vt cooperiat se byßino splendenti & candido; quam lauit & sanctificauit sponsus eius, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ: & tradidit semetipsum pro ea, vt exhiberet sibi gloriosam, non habentem maculam aut rugam, columbam suam, perfectam suam, quam eandem maxima & preciosa dote Corporis & sanguinis sui, Sacramentorũ, hæreditatis incoruptibilis & incontaminatæ, immarcescibilis conseruatæ in cœlis, largè & prolixè donauit: quam tot filiorũ greges sanguine agni conspersorum, vndique circumstant. Qua igitur diligentia et cautione ea ipsa pulcherrima mulierum tibi custodienda erit, vt eam reddas sanctam & immaculatam Sponso suo iudici futuro: aut pro quali tibi deposito causa dicenda, ratioque reddenda erit? Cogita item, quæ sit ista tua totius ornatus & habitus immutatio? In quo solio consederis, et altiorem tu quidem locũ sortitus es, sed nõ tutiorem: sublimiorẽ, nõ securiorem. Terribilis prorsus terribilis est locus iste. Locus, inquã, in quo stas, terra sancta est: locus Christi est, vbi steterunt pedes eius. Locus illius est, quem constituit Deus dominum

Ephes. 5.

Genes. 28.
Exod. 3.
Psal. 131.

domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Istéque Sacerdotij tui externus habitus, tuæ mentis ornatus designatio est. Nã Pontificalem gloriam, vt dixi, non iam nobis honor commendat vestium, sed splẽdor animarum. Quicquid igitur ista velamina in fulgore auri, in nitore gemmarũ & in multimodis operis varietate significant, hoc in tuis moribus actibúsque clarescat, vt his vtaris ad ædificationem, non ad destructionem: ad ornatum ordinis, nõ ad fastum personæ. Domabis lupos, sed ouibus non dominaberis: pascendas vtique, nõ premẽdas suscepisti tene mediũ, si nõ vis perdere modũ. locus medius tut⁹ est: mediũ sedes modi, & modus virtus. Vt qui nunc gloriosus & conspicuus in hoc habitu nobis omnibus appares, eundem te in hac ipsa stola integra & immaculata, iusto & incorrupto iudici sistas: vt hic ipse habitus et ornatus illo die splendor & decus sit in te, non testimonium contra te. Et quod humano ore iam diceris, ante eius qui te tali dignatus est honore, æquissimos oculos exi stas. Benedicat igitur tibi Dominus ex Syon, vt videas bona Hierusalem. Det verbũ euangelizanti virtute multa: ipse dexte-

ram

ram tuam manu sua teneat, & in consilio deducat, & cum gloria suscipiat: Pastorē pascat, ductorem ducat: vt ipsius gregem scitè ac peritè pascas, & videas filios filiorum ministerij & functionis tuæ: pacem super Israel. Dicat omnis populus,

AMEN.

MATTHAEI XVI.

QVID enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur; animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut, quam dabit homo cōmutationem pro anima sua?

PSAL. XXI.

MAnducauerunt & adorauerūt omnes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.

PRO CVLTV ET AD-ORATIONE IESV CHRISTI, IN EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

STANISLAI SOCOLOVII apud Sereniſsimum STEPHANVM Regem habita Concio.

REVERENDISSIMO

AC NOBILISS. ANTISTITI Iacobo Bielenski Epiſcopo Lacedæmonienſi, Suffraganeo Plocen. &c. fautori & educatori ſuo.

CONCIONEM noſtram pro cultu & adoratione Ieſu Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ apud Sereniſſimum Regem meum aliquando habitam; nunc autem in hac ſolenni corporis & ſanguini-

guinis Iesu Christi panegyri diligentius recognitam, ac ad eiusdem Iesu Christi laudem & gloriam, Christiani autem populi ædificationem & consolationem editam, ad R.P.V. fautorem & educatorem meum mitto: vt sit aliquod saltem testimonium & significatio meę perpetuæ erga R.P.V. obseruantiæ atque pietatis: illius autem erga me immortalium beneficiorum memoria extet sempiterna. Neque enim dissimulare volo, quin semper libenter vbique fateor, quidquid in his studijs profeci, quidquid ornamentorum consequutus sum; id me illius hortatu, cura ac studio singularique liberalitate consequutū esse. In qua Iesu Christi alumnorum agricultura ac segete, si alij quoque longe locupletiores eodem modo elaborare vellent, multò maiores & vberiores profecto Ecclesiæ Dei fructus parerent; longe cultior & fertilior vinea domini exercituum appareret; longe plures operarios haberet. Verum nihil nos præter nostra curare solemus; vtque vel mundo post

mortem nostram terra, iuxta vetus dictum dehiscat, obitumque nostrũ obitus omnium rerum cõsequatur, nihili ducimus. Quam mentem si maiores nostri itidem habuissent, lõge deterius vel nobiscum ageretur, quàm nunc agitur. Tu quidem nobilissime Antistes macte ea laude esto, cui non erat satis, ipsum his præstantissimis virtutibus & doctrinis, quibus affatim abundas, esse præditum; nisi alios ipsis excoli curares, ac veluti hæredes illarum relinqueres. Quo nomine te Deus omnis honestatis ac sapientiæ parens, felicem & beatum in multos annos conseruet: omniũque bonorum vbertate augeat; ac ex septuagenario centenarium faciat. Ego quidem eius educationis meæ nomine tibi maximas apud omnes bonos gratias ago & habeo, neqne vnquam agere desinam: vtque maiores longe fructus studiorum meorũ indies decerpas; si dominus valetudinẽ hanc meã fractã erexerit, etiã atq, etiam vehementer curabo. Vale venerande mihique charissime senex.

PRO

PRO CVLTV ET ADORATIONE IESV CHRISTI IN EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

GLORIOSISSIMAE memoriæ institutionis & adorationis corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi anniuersariam festiuitatẽ magno gaudio & lætitia celebramus: quem toto corde & animo, veraque latria, id autem est vnico & proprio Dei cultu, in tam sublimi sacramento colimus atque veneramur. Atque hoc illud est, quod nobis in loco extremæ impietatis à filijs obijcitur Belial, propter quod nos ex Christianis idololatras: ex populo Dei populum infidelem: ex filijs Dei filios æternæ gehennæ factos esse clamitant, monstrosisque cognominibus ipsi maiora monstra conscindunt. Dum nos iam Artolatras, id est, panis adoratores, iam Sarcolatras, id est, carnis cultores, iam Anthropolatras, hominum scꝫ adora-

adoratores appellare solent. In quo cùm summus quasi cardo causæ versetur, in ipsiusque Iesu Christi castißimi & sanctißimi coniugij dedecus & contumeliam, eiusque sanctæ & immaculatæ sponsæ conuicium ea res feratur: mihi dißimulandum tantum nefas non putaui, ipsum enim spōsum accusant quasi ille thalami sui nō fuerit satis diligens custos. quasi sponsam suā in fœdißimum, spiritualis fornicationis, idololatriæ, inquam, scelus, contra veterum vatum promissa & firma sua decreta incidere permiserit: quasi denique ipse pater omnipotēs sepulchrum filij sui, quod gloriosum futurum per Isaiam prædixit, tali abominatione contaminari passus fuerit, super quod vsque adhuc hoc tale sacramentum ab omnibus gentibus, quæ sub cœlo sunt, & qui Christi nomen gerunt, consecratur, offertur, & adoratur; aut tāquam omnino nobis alius Meßias cum Iudæis expectandus sit, qui iuxta prædictionem Prophetarum non idola tantum delere debebat: sed nomina etiam idolorum, non vt adorentur modo, sed vt ne recordentur quidem homines illorum amplius. Si enim hæc Christus dominus morte & resur-

Isaie 11.

Zacha. 13.

resurrectione sua non sustulit, alius certè nobis Messias expectandus erit, qui hæc auferat, quique ab hac fœditate vineam suam expurget. Quæ omnia cùm & ipsius æterni parentis summæ prouidentiæ præiudicant, & Iesu Christi curam & sollicitudinem, quam de sua sponsa habet diminuant, & totam fidem Christianam fœdè contaminent, & Ecclesiæ Dei eam notam inurant: qua stante ipsa sponsa Christi amplius esse nō possit: obstruendum igitur Dei præsidio os loquentium iniqua iudicauimus, ac de ea adoratione, quæ Iesu Christo in tali sacramento constituto debetur, pauca ex multis adferre oportere existimauimus: Proponemus igitur in primis scandala & accusationes aduersariorum, deinde totam rem per verissimas, ac quasi immediatè ex sacra scriptura, totáque analogia doctrinæ sanctæ propositiones excerptas, vsúque ipso veteris Ecclesiæ perpetuóque consensu concludemus: demum accusationibus aduersariorum, quantū breue feret tempus, respondebimus. Vestrum erit, conatum nostrum vestra deuotione adiuuare, Christo Domino prius sublimi reuerentia, in eodem sacramento adorato.

O salutaris hostia. &c.

Aug. li. 20 in Faust. ca. 15 & 16.

Qui Ecclesiam Dei ob cultum & adorationem huius Sacramenti accusarunt, primi erant gentiles: vt vel inde rei antiquitas cognoscatur, qui Christianos insimulabant, Bacchum & Cererem sub speciebus panis & vini adorare. Conuicium hoc fuit à nostro instituto alienissimum. Auerrois item iactatur dictum: Quoniã Christiani Deum suum quẽ adorant manducant: Sit anima mea, dicebat ille, cum Philosophis. Habent autem hoc proprium hæretici, vt quibus vulneribus & contumelijs quondam gentiles Ecclesiam Dei lacerabant, eadem ipsi refricent. Quod in Sanctorum inuocatione cum Iuliano (referente Cyrillo) fecerunt in reliquiis sanctorum venerandis, cum Eunapio, qui dicebat, nos salitos deos colere, nunc faciunt: vt facilè seipsos prodant, & in illorum se locum successisse, & eodem quo illi spiritu agitari. Hos sequuti sunt Manichæi: qui cum nihil carnis & sanguinis, sibi persuadebant, inesse sacro pani & vino, dicebant à Catholicis puras creaturas adorari, & se ab ipsis inique accusari, quod adorarent solem ipsum, qui esset creatura. Quin etiã, vt ex

Cõtra Iulia.

Eunap. in vitis Sophist.

vt ex Leone Papa perspicitur, verborum Christi proprietatem de Eucharistia calumniabantur, & de ea disputare non verebantur, sed frustra. Suum tamen errorem nostro instituto, confirmabant, Deum scilicet per omnia esse fusum, & in omnibus partibus creaturæ adorandum. Sunt enim hæretici venenosis araneis simillimi, qui ex omni etiam saluberrima herba, venena exitiosa ad confirmandos suos errores sugunt. Consequutus est postea Nestorius, qui cum naturarum concomitantiã diuinæ inquam atque humanæ in Christo negasset, sicut Anthropophagiam in Eucharistia asserebat, ita de Antropolatria id est hominis adoratione, cælum & terrã vt inquit Cyrillus, sugillabat. Multum deinceps fuit ea de re silentium, maximus autem apud omnes ecclesias consensus: ita vt cum de manducatione aliqua dubitatio extitisset, de adoratione nulla vnquam extitit: vt ex illis verbis Petri venerabilis clarum est. Si ad honorandum, si ad adorandum tantummodo daretur, quæstio nõ esset: sed quia etiam ad manducandum datur, non potest nos vt illos quondam non mouere. Quod enim honorari, quod adorari

Cyril. in expositione Synodi Nicæni.

Lib. 1. cap. 1.

debeat, fidelibus omnibus certum est: quod autem comedi, quia comestionis ratio non videtur, admirabile, & super omnia stupendum est. Exortus est tandem ante quingentos annos Berengarius, Andegauen. Archidiaconus, sub Leone nono Papa, homo vanæ mundi gloriæ auidus, animo elatus, conuiciator inuictus, vt Guitmundus eius æqualis testatur, qui cum præsentiam Iesu Christi in hoc sacramento negasset, ita vt rei natura fert, eius adoratores idololatriæ reos esse accusauit: quem tamen veritatis tandem vis inuicta, & vniuersalis de hoc sacramento consensus euicit: ita vt morientis verba hæc fuisse extrema ferantur: Nos sane credimus, post benedictionem Ecclesiasticam, mysteria illa verum esse corpus & sanguinem Saluatoris, adducti verbis & veteris Ecclesiæ authoritate: Et. Hodie in die apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus Iesus, propter pœnitentiam, vti spero, ad gloriam: vel propter alios, vti timeo, ad pœnam. Mortuo Berengario extinctum est penitus incendium. Quod si quæ exoriebantur scintillæ, statim vi veritatis supprimebantur, donec accensæ sunt illæ, quibus nunc orbis

De gestis Anglorum.

orbis terrarum accensus flagrat, faces, Carolstadius, inquam, Zuinglius, Oecolampadius, Petrus martyr, Caluinus, & istorum primi parentes, Lutherus, Philippus, Husßius, Viclevv, qui vt cæteros omnes præteriti temporis errores ex orco consepultos excitarunt: ita & in hac ipsa parte cum Rufo Dracone, contra castißimam sponsam Christi ora sua aperuerũt. Qui vel quod Christum dominum ex hoc sacramento penitus sustulerunt: vel quod cum pane & vino simul esse docuerunt: vel quod extra vsum sacramentum esse negauerunt: vel quod hoc nusquam iußũ, nusquam imperatum sit: vel quod non eo fine vt colatur institutum: vel quod ipsa sola sumptione illud satis coli putarunt: vel quod alia sacramenta item non adorentur: vel quod in illis locis nonnunquam est, vbi indecẽter colatur: nullo pacto adorandum esse docuerunt. Hæc igitur sunt scandala, hæ Draconis blasphemiæ, hæ aduersariorum accusationes. Quæ tamen vel ipsa illud docent, cum adorationis sacræ Eucharistiæ vsum iam à primis ecclesiæ temporibus extitisse, vt quæ iam ab ipsis Gentilibus Iudeisque sint impugnata,

tum

tum quos duces & authores isti sequantur cum quibusque communem causam habeant, Gentiles inquam, Iudæos, atque fædissimos hæreticos abunde indicant. Nunc quibus fundamentis ac veluti columnis subnixa ecclesia Dei vera Christi sponsa, & istorum ora obstruat, & suam fidem & integritatem, ac innocentiam erga sponsum suum tueatur & vindicet, paucis videamus. Hoc autem est, axiomata quædã, id est, propositiones per se & natura sua notas ac fide dignissimas proponamus. Ex quibus illud constet, eos quidem qui sacramentum hoc colunt, ab omni idololatria alienissimos esse, vt illos qui illud profanè tractant, maiestatis diuinæ impijssimos violatores existere.

Primum igitur illud fundamentum sit prima propositio fide dignissima. Deum, vbicunque sit, & in quacunque specie adorandum esse, præsertim vbi certa & euidẽtia, eaque diuina sint eius præsentiæ testimonia. Apparuit Dominus in forma hominis deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, primis parentibus nostris Adæ & Euæ: statimque illi metu ac reuerentia perculsi, absconderunt se. Apparuit

Genes 3.

paruit Dominus Abrahæ patri omnium credentium in specie trium angelorum in conualle Mambre, quos cùm tres vidisset, vnum adorauit. Apparuit dominus Iacob in forma ipsi soli cognita innixus scalæ, sup quã ascendebant angeli & descẽdebãt, surgit et adorat, vere Deus est in loco isto, & ego nesciebã, nõ est hic aliud nisi domus Dei & porta cœli. Apparuit Dominus Moysi in flamma ignis de medio rubi, quo cùm liberius accedere voluisset, audit, non appropinques huc, solue calceamentũ de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sãcta est. Et abscondit Moÿsen faciem suam, non enim audebat aspicere contra Deum. Apparaturus Dominus cuncto populo in monte Sinai, in caligine nubis, sic præcepit: Descende & contestare populum, ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos. Vade ad populũ, & sanctifica eos, hodie & cras lauent vestimenta sua, ne appropinquent vxoribus suis. Omnis qui vicinius tetigerit montem, morte moriatur, siue homo, siue iumentum fiat, non viuet.

Genes. 3.

Genes. 28.

Exod. 3.

Exod. 19.

Manus tanquam nefarium hominem nõ tanget, sed lapidibus & iaculis obruetis illum. Sic postea in Sanctis Sanctorum, sic in caligine templi, sic in arca adorari solebat, idque ab illo populo, qui ad omnem idololatriam natura effusus fuit: Neq; verò tantũ ea lex humanã attingit naturã, sed omnẽ itẽ creaturã maria, inquã, montes et flumina, & quidquid cõspicitur. Antecedebat dominus populũ suum in nube & colũna ignis, & statim illud fit quod Psaltes magnificè celebrat: *Mare vidit & fugit,*
Psal. 113. *Iordanis conuersus est retrorsum. Montes exultauerunt vt arietes: & colles sicut agni ouium. Quid est tibi mare quod fugisti & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Montes exultastis sicut arietes: & colles sicut agni ouium. A facie Domini mota est terra: à facie Dei Iacob. Qui conuertit petram in stagna aquarum: & rupem in fontes aquarum.* Sed & cœlum ipsum eadem obligatur lege, Deus, inquit scriptura: *Cum egredieris in conspectu populi tui, cùm pertransires in deserto. Ter-*
Psal. 67. *ra mota est: etenim cœli distillauerunt à facie Dei Sinai à facie Dei Israel.* Stet igitur firma lex, Deum in omni specie & loco

ado-

adorandum esse, vbi certa eius præsentiæ testimonia & indicia extiterint.

Secundum causæ fundamentum illud est, Iesum Christum verum Deum & hominem esse. Fuit hæc fides principis Patriarcharum Abrahæ, qui mittens seniorem seruum domus suæ, quærēdæ vxoris causa filio suo Isaac, sic inquit: Pone manum tuam subter femur meum, vt adiurem te per Deum cœli & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum. Quem in lumbis & femore gerebat, hunc Deum cœli & terræ vocat magno mysterio. Fuit hæc eadem fides magni Iob. Credo, inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: Et in carne mea videbo Deum saluatorem meum. Quem visurus sum ego ipse & non alius, & oculi mei conspecturi sunt. Hæc ipsa fides fuit omnium Prophetarum: Quare quasi colonus futurus es in terra, inquit Hieremias, & quasi viator declinans ap manendum? Quare futurus es velut vir vagus & fortis, qui non potest saluare? Tu autem in nobis es domine: & nomen tuum inuocatum est super nos: ne derelinquas nos. Hic est Deus noster, inquit

Genes. 24.

Iob. 19.

Ierem. 14.

Baruch.3. *Baruch, & non æstimabitur alius aduersus eum: hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo & Israel dilecto suo: post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Hæc eadē fides est Apostolorum. Et verbū* Ioan.1. *(inquit Ioannes) caro factū est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriā eius, gloriā quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ &* Rom.9. *veritatis. Optabam enim ego, inquit Paulus, ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundū carnem, qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentū, & legislatio, & obsequium, & promissa, quorum patres, & ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.*

Hanc eandem fidem vna sancta Catholica & Apostolica confitetur Ecclesia. Est ergo fides recta, inquit Symbolum, vt credamus & confiteamur, quia Dominus noster Iesus Christus Dei filius, Deus & homo est. Deus est ex substantia patris ante secula genitus: et homo est ex substātia matris in seculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana car-

na car-

na carne subsistens: æqualis patri secundum diuinitatem: minor patre secundum humanitatem. Qui licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed vnus est Christus. Vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem: sed assumptione humanitatis in Deum. Vnus omnino nõ confusione substantiæ: sed vnitate personæ. Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. Vt qui alterum istorum non confiteatur, illũ aut Nestorianum, aut Ebionitam, vel Arrianum esse oporteat. Quam fidem magnificè explicat vetustissimus Irenæus: Si enim homo non vicisset inimicum hominis, non iustè victus esset inimicus. Rursus autem nisi Deus donasset salutem, non firmiter haberemus eam, & nisi homo coniunctus fuisset Deo nostro, non potuisset particeps fieri incoruptibilitatis. Oportuerat enim mediatorem Dei & hominum, per suam ad vtrosque domesticitatẽ & ad amicitiã & concordiam vtrosq; reducere, & facere vt & Deus assumeret hominẽ, & homo se dederet Deo. Qua enim ratione filiorum adopti-

Irene. li. 3. c. 20. & 21.

onis eius participes esse possemus, nisi per filium eam quæ est ad ipsum, recepissemus ab eo communionem, nisi verbum eius communicasset nobis, caro factum? *Et paulò post*, Propter hoc enim verbum Dei homo, & qui filius Dei est, filius hominis factus est, commixtus verbo Dei, vt adoptionem percipiens fiat filius Dei. Non enim poteramus aliter incorruptelam & immortalitatem accipere, nisi aduniti fuissemus incorruptelæ & immortalitati. Quemadmodum autẽ adunari possemns incorruptelæ & immortalitati, nisi prius incorruptela & immortalitas facta fuisset id quod & nos, vt absorberetur quod erat corruptibile ab incorruptela, & quod erat mortale ab immortalitate, vt filiorum adoptionem perciperemus? Vtraque scripturæ diuinæ de eo testificantur; & quoniam homo indecorus & passibilis, & super pullum asinę ascendens; aceto & felle potatur, & spernebatur in populo, & vsque ad mortem descendit, & quoniam dominus sanctus & mirabilis consilia-

rius

rius & decorus specie, & Deus fortis super nubes veniens vniuersorum iudex; omnia de eo scripturæ prophetabant. Sicut enim homo erat vt tentaretur, sic & verbum vt glorificaretur, requiescente quidem verbo, vt posset tentari & inhonorari & crucifigi & mori; absorpto autem homine in eo quod vincit, & sustinet, & resurgit, & assumitur. Hic igitur filius Dei dominus noster existens verbum patris, & filius hominis, quoniam ex Maria, quæ ex hominibus habebat genus, quæ & ipsa erat homo, habuit secundum hominem generationem, factus est filius hominis *Hactenus Irenæus. Notant aũt hoc loco sancti Patres, omnẽ honorẽ & adorationẽ, nõ ad aliquã naturã, aut partẽ personæ sed ad totã referri personã. Neq; .n. in homine aut solã animã rationalẽ, aut solã carnẽ colimus, sed totã personã ex anima ratiõe participe, & humana carne constitutam. Sic in Christo domino, non aut solam diuinitatem, aut solã humanitatem colimus: sed diuinitatem simul & humanitatem vna adoratione veneramur, quia vtraque natura*

Psal.21. vnam constituit personam. De tali adoratione dixit Psaltes: Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium. Et
Psal.71. in alio Psalmo: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient illi: quia liberauit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor. Et D. Paulus. Cum introduceret, inquit, primogeni-
Hebr.1.
Psal.96. tum in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei, quasi diceret, non tum tantum cùm esset in sinu patris: non tum tantum cùm esset in forma Dei adoratum fuisse ab angelis: sed tum etiam cũ introduceret, inquit, eum in orbem terrarum, hoc est per incarnationem dicit. Et adorabunt eum omnes angeli eius. Talem Ioannes in vtro adorauit, indignumque se esse dixit, cuius corrigiam calceamenti solueret. Pastores in præsepio, reges in cunis, discipuli in nauicula: Apostoli in cæ-
Lucæ 5. lum ascendentem adorarunt. Eum Petrus allocutus est: Domine discede à me, homo enim peccator sum. Talem Thomas Deum & dominum suum esse professus est. Rectè igitur statuit antiquum concilium: si quis non vna adoratione honorificat Emanuelem, hoc est, Deum & hominem, secundum

quod factum est verbum caro, anathema sit.

Tertium illud est præsentis negocij fundamentum: Diuinitatem Iesu Christi ab ea quam semel accepit humanitate nunquam separari posse. Nam cùm à Deo nemo nisi per ipsum peccatũ separari poßit, cum in eius humanitatem nullum vnquã cadat peccatum, nullus error, nulla macula: Venit inquit, princeps huius mundi, & in me non inuenit quidquam: impoßibile est item vllam vnquam in eo separationẽ fieri. Docet hoc liber Sapientiæ: Cùm Dei verbum, Dei sapientiam nusquam, ne in morte quidem hominem illum, in figura Iusti Ioseph deseruisse testatur. Hæc venditum iustum non dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eum: descenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum: donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illum: & dedit illi claritatem æternam. Nam illa ipsa diuinitas & cum anima eius ad inferos descendit, potestatesque tenebrarum deuicit, amplißimámque prædam inde tulit. Et eadem diuinitas

Ioan. 14.

uinitas corpori in sepulchro adfuit, quæ illud & ab omni corruptione conseruauit, & postea illud ipsum corpus viuificauit, ac veluti arcum resolutum iterum intendit, dum suam corpori restituit animam. Docet hoc longè expreßius longè clarius D. Ioannes: In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur IESVM Christum in carne venisse, ex Deo est: et omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est: et hic est antichristus, de quo audistis quoniam venit, & nunc iam in mundo est. Quis autem soluat Christũ, nisi qui eius diuinitatẽ ab humanitate separet. Rectè igitur Aethiopes in ea adoratione, quæ ad eleuationem Sacramenti fit, dicunt; Verè hoc est corpus & sanguis Emanuel Dei nostri. Amẽ, Credo, Credo, Credo, & nunc & vsq; in secula. Et mox addũt ter itẽ, credo, credo credo, quod diuinitas nõ sit separata ab humanitate, ne hora quidẽ, ne per ictũ oculi.

1. Ioan. 4.

Quartum & vltimum est causæ firmamentum: Sub speciebus panis & vini verum & totum Christum contineri: docet hoc ille qui peccatum non fecit, & dolus non est inuentus in ore eius: qui est via, veritas, & vita: cui omnis impoßibilitas ce-

cedit, qui stultam fecit mundi huius sapientiam: cuius verbum & manus est omnipotens: qui nos supra captum nostrum adamauit, Et de quo Paulus illud effatur: Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me & Syluanum & Timotheum, non fuit, in illo est, & non, sed est, in illo fuit. Neque simpliciter & vtcunque docet, sed sub quatuor testibus, vt omne constet verum. Tribus, inquit, Euangelistis, & quarto doctore gentium Paulo: rem totam sic testes exponunt: Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem, et benedixit & fregit: deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effūdetur in remißionem peccatorum &c. Exaudis voces rem clarè exprimētes. Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus: exaudis interpretationem vocum, ne quid insit ambigui, quod pro vobis tradetur, quod pro nobis offerretur. Traditus est pro nobis Deus & homo: traditur & nobis Deus & homo. Quod si vberiorem interpretationem

1. Cor. 1.
2. Cor. 1.
Matt. 26.

tationem audire vis, audi eundem Christum apud Iannem latius suum testamentum interpretantem: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem: in me manet, & ego in illo. Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem, & qui manducat me, & ipse viuet propter me. Hic est panis qui de cœlo descendit: non sicut manducauerunt patres vestri manna & mortui sunt. Qui manducat hunc panē, viuet in æternum. Audis, in me manet & ego in eo: ipse igitur est in sacramento. Audis, qui manducat me, viuet propter me: ille igitur ipse viuificat. Audis, qui de cœlo descendit. Deum autem verum descendisse negare non potes, nisi Arrianus aut Ebionita esse velis: Hucque illud pertinet, secius, quam isti interpretantur, hæc verba spiritus & vita sunt, Caro non prodest quidquam, non quòd hic non sit vera caro: sed quod cum spiritu & vita, hoc est, vero Deo coniuncta, vt quemadmodum ille viuit propter patrem, ita & nos viuimus propter illum: vt rectè interpretatur Cyrillus. Ex quibus locis præclare cōcludit magnus ille Hilarius:

Li. 8. de Tri

larius: de veritate, inquam, carnis & sanguinis Christi non relictus est ambigendi locus, vt illud compleatur: Et videbit omnis caro salutare Dei, quamuis in ænigmate, quamuis in speculo, quamuis in sacramento. Hactenus fundamenta.

Adijciamus his fundamentis, ex quibus vi & natura sua sequitur, hunc ipsum Deum & hominem, qui sub eo ipso continetur sacramento, adorandū esse: Pauli doctrinā atq; veterum patrū instituta. Pauli igitur doctrina quæ est? Duæ sunt partes vniuersi cultus diuini, quem Græci latriā appellant: Interior, inquam, cultus & exterior: Interioris cultus illæ sunt partes fides, charitas erga Deum & proximum, discretio, atque dijudicatio creatoris à rebus quæ creatæ sunt, sui probatio, puritas mentis, reconciliatio. Exterior cultus illis partibus constat: Ieiunio, sobrietate, corporis puritate, loci temporis obseruantia, omni denique honesta & submissa totius situs nostri compositione, vtramque hanc partem cultus diuini ad hoc sacramentum adferendum esse docet Paulus, illudque omni parte adorandum, idque cum graui, æterni iudicij comminatione. Quod ita esse vt

1.Cor.10. se ut melius animaduertamus, ipsius Pauli doctrinam audiamus: Non potestis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. Primum quidem conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos: & ex parte credo: nam oportet & hæreses esse: vt qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Cōuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est dominicam cœnam manducare. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos
1.Cor.11. non habetis ad manducandum & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & cōfundetis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos, in hoc laudo. Et paullò post. Itaque quicunque manducauerit panem, & biberit calicem domini indignè, reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quòd si nosmetipsos

metipsos dijudicaremus, non vtique dijudicaremur. Dum iudicamur autem, à domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei, cum conueneritis ad manducandum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi manducet: vt nō in iudicium conueniatis. Cætera autem cùm venero disponam. Et Pauli quidem doctrina hæc est: quæ verum cultum ipsi soli Deo debitum huic sacramento hoc quidem modo tribuit, vt audiſtis, modo non surda aure audiueritis. Nunc ad sanctorū Patrum doctrinā nos referamus. Quo enim spiritu, locutus est Paulus aut Petrus eodē spiritu locutus est August. Chrysosto. et cæteri sancti Patres: Cumq; omniū sententias referre vnius orationis modus non ferat, quatuor solis testibus locupletißimis contenti erimus: duobus inquā occidētalis Ecclesiæ, & duobus orientalis Patribus.

Primus igitur sit teſtis Ambrosius: Non mediocris igitur quæstio, & ideo diligentius consideremus, quid sit scabellum. Legimus enim alibi: Cœlum mihi thronus, terra autem scabellum pedum meorum. Sed nec terra adoranda nobis, quia creatura *Lib. 3 de spiritu sancto cap. 12.*

est

est Dei. Videamns tamen ne terram illam dicat adorandam Propheta, quam Dominus Iesus in carnis assūptione suscepit. Itaque per scabellum terra intelligatur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysterijs adoramus, & quam Apostoli in Domino Iesu (vt supra diximus) adorarunt. Neque enim diuisus Christus, sed vnus. Neque cum adoraretur tanquam Dei filius, natus ex Maria negabatur.

In psal. 98.

Secundus testis Augustinus est: qui eundem locum tractans, eademque verba expendens, inquit: Et adorate scabellū pedum eius, quoniam sanctum est. Quid habemus adorare? Scabellum pedum eius. Suppedaneum dicitur scabellum. Quod dicunt græci ὑποπόδιον, dixerunt Latini scabellum; & alij dixerunt suppedaneum. Sed videte fratres quid nos iubeat adorare. Alio loco Scriptura dicit: Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedū meorum. Ergo terram nos iubet adorare, quia dixit alio loco, quod sit scabellum pedum Dei? Et quomodo adora-

adorabim⁹ terrã; cũ dicat apertè ſcriptura: dominũ Deũ tuũ adorabis; & hic dicit. Adorate ſcabellũ pedũ eius? Exponẽs aũt mihi quid ſit ſcabellũ pedũ, ei⁹ dicit: Terra aũt ſcabellũ pedũ meorũ. Anceps fact⁹ ſũ, timeo adorare terrã, ne dãnet me qui fecit cœlũ & terrã. Rurſũ timeo nõ adorare ſcabellũ pedum Domini mei, quia Pſalmus mihi dicit; Adorate ſcabellũ pedũ eius. Quæro quid ſit ſcabellũ pedũ ei⁹, & dicit mihi ſcriptura; Terra ſcbaellũ pedũ meorũ. Fluctuãs cõuerto me ad Chriſtũ, quia ipsũ quæro hic, & inuenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim de terra, terrã, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adorauerit; inuentum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorã-

do. Nunquid autem caro viuificat? Ipse dominus dixit; cùm de ipsa commendatione eiusdem terræ loqueretur: Spiritus est qui viuificat, caro autem nihil prodest. Ideo & ad terram quamlibet cùm te inclinas atq; prosternis, non quasi terram intuearis, sed illum sanctum, cuius pedum scabellum est quod adoras; propter ipsum enim adoras; ideo & hic subiecit, Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.

Hom. 24 in priorē ad Cor. *Ex orientalibus tertius testis Chrysostomus:* Hoc corpus in præsepi reueriti sunt Magi, & viri impij & barbari, longo itinere confecto, cum timore & tremore plurimo adorauerunt. Imitemur igitur saltē barbaros nos, qui cœlorum ciues sumus. Illi enim cùm id præsepe & tugurium tantum, neque eorum quidquam quæ tu nūc intueris, viderunt, summa accesserunt reuerentia & horrore. Tu verò non in præsepe id, sed in altari: non mulierem, quæ in vlnis teneat, sed sacerdotem præsentē, & spiritum perabunde super proposito diffusum sacrifi-

crificio vides. Nec simplex, vt illi, corpus intueris, sed & eius potentiam & omnem cognoscis administrationē, & nihil eorum quæ per ipsum facta sunt ignoras, & diligenter initiatus es in omnibus. Excitemur igitur horrescamusque, & maiorem quàm barbari illi præ nobis feramus pietatem, vt non simpliciter neque frigidè accedentes vehemētiori igni caput obijciamus. Hæc autem non dico, vt nō accedamus, sed ne temerè accedam⁹. *Et in alio loco idem Chrysostomus:* Per id tempus & angeli sacerdoti assident, & cœlestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus, in illius honorem qui immolatur, angelorum choris plenus est. Id quod credere abundè licet, vel ex tāto illo sacrificio, quod tum peragitur. Ego verò & commemorantem olim quendam audiui, cùm diceret senem quendam virum admirabilem, ac cui reuelationum mysteria multa diuinitus fuissent detecta, sibi narrâsse, se tali olim visione dignum habitum à Deo esse, ac per illud

Homi. 61. ad populum Antioch & Homil. 3. Ephes. Idem li. 6. de sacerdotio.

quidem tempus de repente angelorum multitudinem conspexisse (quatenus humanus adspectus ferre poterat) fulgentibus vestibus indutorum, altare ipsum circumdantium; denique sic capite inclinatorum, vt si quis milites præsente rege stantes videat: id quod facilè mihi ipse persuadeo. Item & alius quidam mihi narrauit, non ille quidem ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id & vidisset ipse, & audijsset, quod qui de vita hac emigraturi sunt, si mysteriorum huiusmodi cum pura & munda conscientia fuerint participes spiritum efflaturi, ab angelis illorum corpora satellitum more stipantibus, propter assumptum illud sacrum hinc rectà in cœlum abducuntur.

Chrysostomum Damascenus sequitur. Proinde cum omni timore & conscientia pura & indubitata fide accedamus, veneremur ipsum omni puritate corporis & animi. Accedamus ad eum desiderio ardenti, manus in crucis modo figentes, crucifixi corpus suscipiamus. Amplissimum & illud

est

est Nicænæ Synodi testimonium, quæ dicit, Non esse attendendam eam humilitatem specierum, sed fide attende agnum tollentem peccata mundi, in mensa positū & præciosum & honorandum eius sanguinem, eumque honora, mirare & mente continge. *Cui quidem vniuersæ vetustatis cōsensui, adiungendus est omnium Ecclesiarū quæcunque in orbe sunt consensus ac conspiratio: orientalium (inquam) occidentalium, Affricanorum, ac nostrarum septentrionalium: in quarum omnium liturgijs, statim post consecrationem magno cultu & reuerentia hoc ipsum sacramentum populo adorandum proponitur. A quo perpetuo consensu recedere & vnius & alterius hominis maleferiati conuicijs & maledictis adhærere, an non extremæ est dementiæ? Continere me hoc loco non possum Stephane Rex, quin apud te Imperatorem maximum, hosque tuos milites inusitato quidem exemplo, sed hoc loco maximè accommodato cuiusdam militis Gregorij Sanocei breuem dehortationem recitem, qua post deuictos Turcos Vladislao Regi militibúsque suis religioso furore percitus dissua*

 det,

det, ne prolato sacramento Eucharistiæ iurent: neue illud prophanis Turcarum oculis subijciant. Hoc enim Turcæ ad firmandam pacem, quam hac ratione sanctißimam putabant fore, à Rege Vladislao exposcebant, vt vel inde sine omni fuco et fallacia cognosci poßit, quo loco hoc sacramẽtũ fieret, quã sancte tã à Christianis quã à Saracenis coleretur & adoretur. Deus, inquit, Deus tã execrabile scelus auertat, vt qui paulo ante cõtra impios pugnantes, oĩa tristia, difficiliáque perpeßi sumus, dum vinceremus: nunc rursus pro religione armati, & propemodum victoriam manu tenentes, sacrosanctum diuini mysterij arcanum sub prophanorum oculis sponte proferamus. Quid prima, quid hac secunda expeditione à nobis petitum? quid adeò ingentem belli molem ex tam diuersis inter se regionibus Italia, Burgundia, Thracia euocare? quid denuo arma induere? quid hucusque progredi oportuit, si sacra nostra prodenda erant? minori nostro facinore per ignauiam domi inermes sedendo, pati potuimus illa prophanari, quàm nunc simus armati prodituri. Pudeat nos gratulationum, quibus nuper victores accepti:

Li. 3. Philippi Calima.

pudeat

pudeat laudum, quibus, vt Christianæ rei seruatores prope in cœlum modo elati sumus: pudeat denique obnoxios adeò nefarijs cogitationibus, nos dignos haberi, aut in quibus totius Europæ reges, & principes spes suas collocauerint, aut pro quibus innumerabiles populi & nationes, omnibus in templis ad Deum supplices manus tendant, pro victoria nostra vota muncupando. Quanto sanctius prisci Romani, qui, capta à Gallis vrbe, ne sacra sua conspici possent, terræ infodere? Nos victores nostra vltro impijs prodere cogitamus, cõmittemusque, vt religiosius ab illis inanes quædam diuinorum persuasiones seruatæ dicantur, quam à nobis sacrosanctum immortalitatis nostræ pignus, ac mysterium: & publice nos eo facinore cõtaminabimus, quod si vnus quispiam sacrilega audacia perpetraret, seuerissime vindicaremus. O mitto quantum piaculi apud Deum committemus, qui non modo ab ipsius causa defecerimus, sed ipsum etiam testem, ac pignus defectionis nostræ impijs exhibuerimus: quid de nobis hostes sentire poterunt, videntes nos tanti pacem æstimasse, vt nõ minus sacrilegè iurauerimus, quam ipsi impie-

impudenter postulauerint? Sed, vt hæc pacis vtilitas leuiora videri faciat: omnia quæ aut in nostra, aut aliorum secta, religiosa altius elata sunt, quam quæ humanis sensibus attingi queat, cerimoniarum velamento, sanctoque arcano mortalium animis infunduntur. Quæ si nuda in medium protrahantur, quia nullo humanæ rationis argumento subsistunt: & temerè asseuerari, & impudenter peti, vt credantur, apparet. Audiuere dudum hostes, deum à nobis præsentem coli, asseruarique in Sacrariorum penetralibus: & quia ignorant, quo id pacto cõtingat, quum de eo cogitant, nihil simile his, quæ terrena, & momentanea cognoscunt, sed quicquid extra mortalitatis sortem positum putant, mentibus eorum occurrit, & id, quod quale sit nesciunt, tantæ nostræ de eo asseuerationi par figurant. Nos hanc ipsorum persuasionem, patefactis arcanis nostris, corrumpemus, elatasqúe ad diuina, & cælestia de sacris nostris mentes, ad caduca, & terrena reuocabimus, specie panis in conspectũ exhibita, qua verum corpus Christi contineri, vt nos quidem scienter credamus, efficit diuina institutio, gratiaque in qua

nati

vati sumus. Quibus illi orbati, quum res per se fidē non faciat, restat vt nos irrideāt, veluti minimè possibilia credamus. Nolite per Deum committere, vt aboleatur sacer ille horror, quo ipsorum animi perstringuntur in bello, quum secum reputant inituros se prælium contra nos, quibus adeo propitius sit Deus, vt propemodum videndus nobis coram pariter inter nos versetur. Quantum de nostra deque religionis nostræ maiestate hoc facto minuetur, tantum crescet apud illos audaciæ, crediturosſubinde, vt ipsis quidem videbatur, ex specie, quam intuebuntur, nos non modo in veri Dei tuitione non esse, sed nec in alterius cuiuspiam. Multis modis stabilitati conuentorum caueri potest (quamuis cum fidei pignus, regium verbum satis esse deberet) aliæque inter priuatos cautiones, aliæ inter principes exhibentur. Ad extremum, relicturum se prophanata castra asserebat, si eo modo rex iurare pergeret. Itaque quum videretur tam verè, quā è religionis, è que ipsorum, quos illoquebatur vsu, & maiestate dixisse: constitutum est, in confirmanda pace vt quisque proferret in medium sacram historiam suam

quod Euangelium nostri, Alcoranum illi vocant: quibus vbi suæ quisque dextram admouit, religiosè iuratum est, conuenta seruata iri & sancta, atque inuiolata permansura. Conferte hunc militem cum nostris huius seculi, si dijs placet, gloriosis militibus, qui hoc tale sacramentum pedibus calcare ac bestijs obijcere nõ verẽtur, proh scelus, digna posteritas genere Acacidarum: Verum hæc hactenus.

Neque solum antiquitùs hoc adorabatur Sacramentum, sed omnes item gratiarum actiones immortali Deo pro eius omnibus beneficijs ad huius sacramenti oblationem, tanquam primi & summi beneficij habebantur. Itaque antequam in omnibus Ecclesijs cõsecratur atque offertur, primum populus ad gratiarum actionem prouocatur: Gratias, inquit, agamus domino Deo nostro &c. Fiebantque antiquitùs gratiarum actiones pro omnibus beneficijs, quæ Deus contulerat hominibus ab iusto Abel vsque ad hanc diem, vt quidem ex Liturgia D. Clementis, Iacobi, & aliorum patet. Memoriam enim fecit in hoc sacramento Deus omnium mirabiliũ suorum, quæ à seculo operatus est, hoc, inquit,

quit, facietis in mei recordationem, hoc est
meorum erga vos beneficiorum memori-
am sempiternam. Indeque hoc sacramen-
tum Eucharistiæ nomine, hoc est gratia-
rum actionis insignitum est, cuius ra-
tionem exponit Magnus ille Cabasila. In expositiõe
Et hoc sciens beatus Paulus iussit pro liturg. ca. 25
omnibus gratias agere, scribens: Sem
per gaudete, in omnibus gratias agi-
te. Hac de causa perfectissimam & ex-
actissimam nostram cum Deo col-
locutionem, mysterij communionis
celebrationem, in quo mentionem
facimus, non huius vel illius gratiæ:
sed omnium, vt semel dicam, Dei bo-
norum, & quæ actu nobis sunt & fu-
tura sunt, Eucharistiam, hoc est, gra-
tiarum actionem, nominare erat cō-
sentaneum, non ex ijs, quæ in miseria
versantes, & eam implorantes roga-
mus: sed ex ijs quæ Deus in nos con-
fer beneficijs: nec ex nostra pauper-
tate, sed ex diuitijs illius benignita-
tis. Quia enim in ea Deo supplicamus,
& gratias agimus; sed gratiarum qui-
dem actio, Dei opus est, vt dictum est
supplicatio verò humanæ imbecilli-
tatis.

tatis; & gratiarum quidem actio propter plura; supplicatio verò pro paucioribus. Illa enim propter omnia, vt semel dicam, bona; hæc verò in nonnullis: propterea oportebat ex melioribus & pluribus ei nomine imposito, appellare Eucharistiam. Ita enim etiam homo dicitur animal ratione præditum, licet sit alicuius particeps quod caret ratione, vt qui à meliori & maiori parte vocetur. Et maxime quia primus qui id ostendit, Dominus noster Iesus Christus, non supplicans, sed solum patri agens gratias, hoc mysterium porrexit & tradidit; & ea de causa; quod illud esse accepit, hoc vocat, Eucharistiam nominans. *Et hæc quidem hactenus.*

Neque gratiarum tantum actiones præsente hoc sacramento fiebant, sed & omnis gratiæ omnium rerum necessariarũ impetrationes etiam ab angelis instituebantur. Narrat hæc Chrysostomus: Tempore illo mi frater charissime, non solum homines clamorem illũ horribilem reddunt, sed etiam Angeli Domino genu flectunt, & archangeli ro-

Hom. 3 de incõpræhensibili Dei natura contra Anomœos.

li rogant, habent ſibi tempus id idoneum, habent ſacram illam oblationem in fauore. Itaque vt homines ramos olearum gerentes mouere reges conſueuerunt: eoque arboris genere miſericordiam commemorãt & humanitatem; ſic Angeli tunc pro ramis oleaginis corpus Domini ipſum protendentes, rogant pro genere humano, quaſi dicant; Pro his domine rogamus, quos tu adeò dilexiſti, vt pro eorum ſalute mortem obires, animam in cruce efflares; pro his ſupplicamus, pro quibus ipſe tuum largitus es ſanguinem: pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolaſti. Agitatos quoque ob eam rem diaconus tempore illo adducit, & iubet caput inclinare, cùm eos vna cum fratribus orare non liceat; adducit eos, vt tu miſeratus, & quia tam acerbè vexantur, & quia vocem reddere nequeunt, tua facultate ad eorum vtaris defenſionem & auxilium.

Idem Chryſoſtomus: Gratiam reddã, ſi vos docuero, quamobrem illa præ cæteris oratio ſolet fieri, & cur homines *Hom. 4. contra eoſdem Anomæos.*

nes

nes dæmone agitatos, & furore accitos teterrimo adduci tempore illo, & capita inclinare iubet diaconus. Qua de causa igitur agitur ita dicam. Vincula per quàm praua & grauia agitatio dæmonum est: vincula enim ferro validiora. Vt itaque tempore instante, quo iudex prodire, & pro tribunali sedere solitus est; custodes carceris homines quos in vinculis tenent, omnes carcere educunt & pro cancello septisq; fori collocant squalentes, sordentes, coma expletos nimia, * vt cum breui CHristum velut pro tribunali sedere, in ipsisque sacramentis apparere futurum esset; homines dæmone agitati illi tanquam vinculis quibusdam retenti adducerentur; non vt rerum quas commisissent, examen subirent modo eorũ qui in vinculis sunt, nec vt luerent pœnas, & supplicio afficerentur: sed vt populo vniuersaque ciuitate præsente, communes pro his fierent supplicationes, vt omnes iugi concordia Dominum communem orarent pro his, & quod miseretur, magno

pannis miserrimè obductos sic patres statuerunt.

gno clamore contenderent.

Testatur Nazianzenus hoc idem: Aegro erat corpore(soror videlicet)pessimeque affecto, ac morbus insolens erat & prodigiosus.&c. Desperatis aliorum omnium auxilijs ad mortalium omnium Medicum confugit, noctisque intempesta caligine obseruata, cum leuius aliquanto morbus vrgeret, ad Altare cum fide procumbit, eumque qui super illud colitur, cum magno clamore obtestans, omnibusque nominibus appellans, atque omnium rerum, quas vnquam mirifice gesserat, commonefaciens (nam vtriusque testamenti historias callebat) tandem pia & præclara quadam impudentia effertur. Eam quæ Christi fimbria sanguinis profluuium cõpresserat, imitatur. Quidque fecerit, audite. Caput cum pari clamore vberrimisque lachrymis (mulierculæ illius instar, quæ olim Christi pedes irrigârat) altari admouens nec se ante ob eo discessuram minitans, quàm sanitatem consecuta sit, ac deinde hoc suo pharmaco totum corpus per-

Greg. Nazian. oratione in laudẽ sororis suæ Gorgoniæ.

perungens, ac sic vbi quidpiam signorum preciosi corporis, aut sanguinis manus condiderat, id lachrymis admiscens (ô rem admirandam) protinus liberatam se morbo sentit, atque & corpore & animo & mente leuis abscedit, hanc spei mercedem consecuta, vt quod sperauerat obtineret, animæque firmitate corpori firmitatem compararet. *Bernardus comitem sola præsentatione sacramenti vicit atq; strauit, & cætera innumerabilia talia in dies his qui rectam fidem habent eueniũt. In huius enim Christi nomine, qui in hoc est altari, omnia à patre impetrari ipse filius docet. Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Ioan. 14. *Quæ cum ita sint iam supradicta scandala, conuicia, accusationes vel sua spontè ruunt. Negat Caluinus adorandum esse hoc sacramentum. Primum quod hinc absit præsentia Christi. Deinde, si adsit, tamen hanc cum diuinitate coniunctam esse, nobis non constare. Negat Caluinus: Ait Christus dominus: tu vide, seruo ne potius credas, an hero: In quo videre est miras diaboli artes, miram inconstantiam, qui quanquam callidus*

callidus sit artifex, nec tamen sibi cohæret. Dum Caluinus vult negare præsentiam corporis Christi, dicit, quia caro non prodest quidquam: verba quæ dixi, spiritus et vita sunt. Dum deinde vult negare adorationem, carnem cõmendat, Deum et spiritum negat, sic falsum nunquam sibi cohæret. Figura inquit est, non res ipsa dicit Caluinus, negat CHristus: non sicut patres vestri manducauerunt manna in deserto & mortui sunt: qui manducat panẽ hunc, viuet in æternum. Patres, inquit, vestri manducauerunt figuras & mortui sunt, hæc, inquit, est veritas, & ideo qui manducat me, viuet propter me. Periculum esse dicebat Lutherus atque Melanchton, ne simul panis vel saltem eius accidentia adorentur. Nihil nunc dico de istorum impanatione, neque enim res præsentis est negocij, & veritas dicit: hic est panis qui de cœlo descendit, nõ de terra. Illud quæro, cur non item timeãt, quando Christum super omnes cœlos constitutum (si quidem hoc aliquando faciunt) subleuatis oculis adorant, ne simul cœlos cœlorumque orbes adorent: Aut quomodo Moyses non timebat, ne rubum simul ardentem a-

doraret: aut Ioannes ne uterum matris aut emorroysa, ne vestimenta quæ tangebat. Nam & hæc accidentia panis & vini nihil aliud sunt, quam inuolucra quædam & vestimenta latentis Iesu Christi: Effugia igitur hæc sunt non argumenta. Extra, inquit, vsum sacramentum non est, quis hoc dicit? Lutherus fortasse, aut Philippus? quis alius? nemo. qua scriptura suffulti? nulla. quo ex antiquis autore? nemine. quod ergo verbo affirmatur, verbo reijcitur. Atqui contrarium dicit, vna sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis. Vt enim apud Israeliticum illum populum tam in deserto, quam in ipso Salomonis tēplo, habitabat gloria domini super Cherubin, quæ præcedebat & deducebat populum illum, vnde cùm eleuabatur arca, cantabat populus: Surge domine & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te à facie tua: Cùm autem deponeretur canebat, reuertere ad multitudinem exercitus Israel: ita nunc in hac peregrinatione nostra gloria Iesu Christi, atque adeo ipse Iesus Christus, in hac arca templi nobiscum perenniter cōmorari putandus est,

Num. 10.

verbum

verbum enim eius manet in æternum, vsus momentaneus est. Alia dicunt Sacramenta non adorantur: quia dominum sacramentorum non continent, sed solam eius gratiam præseferunt. Præclarè siquidē magnus ille in diuinis Dionysius hoc sacramentū triplici ex parte alia sacramēta superare docuit, vel quod in illo ipse Christus contineatur, commune bonum totius Ecclesiæ, in alijs autem virtus quædam participata ab ipso Christo domino: vel quod alia omnia comparata sunt, ad illud tanquam suum finem: vel quod omnia in illo consumantur: indeque finis & consumatio omnium sacramentorum ab eodem dicitur. Sed isti rerum modos & differentias non norunt. Manducatione est colendum, non veneratione aiunt: Hoc oportebat facere, illud non prætermittere: dicebat in simili causa Christus dominus: imò ipse Deum hominesqúe testor, non melius nec efficatius coli, quàm vsu & frequenti communione: In quo equidem summè repræhendenda est nostra, vel ignauia vel ingratitudo. Adeo dominum nostrum non obseruamus, adeo illi non seruimus, vt ne ad mensam quidem eius sponte ve-

nire velimus, nisi pœnis & excommunicationibus adacti: o supinam negligentiã, ô animam beneficij tanti immemorem: Non, inquiunt, eo fine est in sacramento, vt colatur, sed vt manducetur: neque eo fine aut instituto fuit in vtero, in præsepio, in naui, vt honoraretur, tamen cultus est: At nonnunquam in fœdis & fœtulentis, tam locis quam animantibus reperitur, vestro vicio & impietate, Deo vero nihil fœdum, nihil fœtulentum est, præter ventrem peccatoris, & tuum istud os impudẽs. Sursum inquit corda tenenda, quis dubitat, idem enim Christus qui sursum est, hic colitur: Nusquam inquiunt scriptum, nusquam imperatum est, vt colatur. Imperatum vero: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed neque Apostolis imperatum fuit, vt ascendentem in cælos adoratione prosequerentur: neque pastoribus vt in præsepio: non Magis, vt in cunis illum venerarentur. Sed isti more ignauorum seruorum, ex præscripto Deo seruire volunt. Obstructum est igitur os loquentium iniqua, blasphemia contra domum Dei sublata, pudor & fides vnicæ sponsæ Iesu Christi vindicatus, ac ille cultus

tus

tus, qui idololatria esse putabatur, vera Christilatria, atque adeo theoseuia esse est demonstrata: istorum autem malicia, improbitas, calumnia, ac mera erga Christum, & eius sponsam impietas conuicta & retrusa, qui non tantum ipsi hoc sacramentum non adorant, sed etiam alios qui hoc agunt grauissimis conuicijs incessunt: parum est hoc, sed vltra fœdissimis maledictis tantum mysteriũ proscindunt. Neque hic consistunt, sed ex altaribus, quæ antiquitas Sancta sanctorum Cathedrã Christi: Thronum Dei, Requiem, Propitiationem, Magni sacrificij officinas, Christi monimenta, eius gloriæ tabernacula appellare solebant: effræni & incoërcibili audacia deijciunt, pedibus nefandis conculcant, canibus etiam porrigunt: ô tempora, ô mores? aspicisné hæc æquis oculis, Iesu Christe, & si aspicis, cur non vindicas? an benignitate & longanimitate tua eos ad pœnitentiam prouocas? an iam amplius illos, qui extremus furor tuus est, quæ summa pœna, hic illos punire non vis? Tuæ enim illæ sunt voces: In quo amplius percutiam vos, item amplius non percutiam vos. Et non visitabo, inquit, super filias Osæ 4.

 vestras,

vestras, cũ fuerint fornicatæ et super nur^s vestras cum adulterauerint? Nam quorum aliquãdo misereri vis, de his illud dicis, visitabo in virga filios eorum, verumtamen misericordiam meam non auferã ab eis. An indignos miraculo putas, ne fortè conuertantur & viuant? An præstolaris, vt compleatur mensura maliciæ eorum? An illud expectas, dum hic Rex Stephanus alijque Christiani Principes tuam aliquando, ex istis vindicent iniuriam? Verum quæ tandem causa est, cur tantum, tantóque opere eam adorationem impugnat diabolus? an vt Christi cultu sublato, ipse in aliquo visibili idolo colatur homo enim aliqua re visibili, in qua occupetur opus habet. Deinde quod facile videt, quod quamdiu publicè Christus in hoc sacramento colitur, tamdiu veritas corporis & sanguinis Christi contra omnes hæreticos vindicatur, neque alio modo hæc res efficatius asseri, & demonstrari, ac quasi oculis subijci potest. Vnde isti vbi primum eam adorationem sustulerunt, statim eodem tempore veritatem ipsam corporis et sanguinis amiserunt. Deinde quod animaduertat, quam diu hoc sacramentum adoramus, tamdiu contra omnes hæ-

reticos Christum dominum verum Deum & hominem confitemur, tandiu hanc ipsam confessionem extingui non posse: Vt cùm dixerint nobis filij nostri, quæ est ista religio, cur hic panis circumfertur, cur adoratur? Respondeamus illis. Corpus & sanguis Iesu Christi verus hic est, hic autem Iesus Christus verus Deus & homo fuit, ita vt nunquam pereat eius rei memoria de ore hominum. Vnde isti exclusa sacramenti adoratione Dei & hominis, confessionem excluserunt. Videt denique diabolus in hoc beneficio omnia Christi adorari beneficia, quorum memoriam ille extinguere penitúsque abolere nititur. ¶ Magna igitur hæc sunt arcana, magna mysteria, sed homo animalis non intelligit ea quæ sunt spiritus. Non ipsum autem solũ diuinæ Eucharistiæ sacramentum in eo honore quo dictum est habebatur, sed vasa etiam ipsa sacra, atque altaria, pro sanctissimis colebãtur, atque instar reliquiarum honorabãtur. Patet hoc ex Constitutionibus Apostolicis, patet ex infinitis locis D. Chrysostomi, patet ex Optato: Cuius illa pulcherrima verba sunt: Quid; inquit, tam sacrilegum (reprehendens Do-

Hom. 36. in priorem Epistolã ad Cor.

Hom. 20. in posteriorem. Hom. 24. ad Ephes. Hom. 53. & 65. ad Populū Antioch. Et optatus lib. 6. contra Parmenianū

natistas) quam Dei altaria, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere, in quibus & vota populi, & Christi membra deportata sunt?

Quæ autem mensuræ, & quis modus laudis & adorationis huius mysterij esse debeat, præclarè docet Magnus huius sacramenti amator & assertor D. Thomas, cuius ego ingenium, iudicium, eruditionē vitæ sanctitatem, omnium nouatorum qui sunt, fuerunt, næscenturque ex illis ingenijs, iudicio, eruditione, vitæ denique integritate libenter antepono.

Quantum potes, *inquit*, tantum aude, quia maior omni laude, nec laudare sufficit.

Sit laus plena, sit sonora, sit iucūda, sit decora, mentis iubilatio. *&c.*

Modum verò & rationem eius cultus & adorationis habent suum Ecclesiæ orientales, habent & occidentales: occidentales illū amplexæ sunt, qui & sacræ scripturæ vicinior, & Christo in eius vita fuit charissimus, & pro quo ipse aliquando mirum in modum contra inuidos scribas & Phariseos pugnauit: eum scilicet, quem in die

in die Palmarũ pueri Hebræorum illi magnificè præstiterunt. Præcedebat ibi turba, & sequebatur aduenientem Dominũ: præcedit & sequitur, hic, vestimenta sua sternebat in via: sternit & nunc: ramos de arboribus in occursum eius proÿciebat: proÿcit & nunc: flores fundebat, fundit & nũc. Adde Dauidicam Cytharam, Tympanũ & chorum, vt omnis spiritus laudet dominum. Adde & Mariæ Magdalenæ vnguenta & suffitus preciosos. Lampades item ardentes cum prudentibus virginibus quæ obuiam prodierunt sponso & sponsæ. Non sunt hæc, inquit, præcepta à domino: ne pueris quidem illis tum præcepta fuerunt, quin quanto magis ne id facerent arcebantur, tanto magis effuse & alacriter id faciebant: Verum de cultu & adoratione huius sacramenti ita vt proposueramus hactenus.

Quo in loco duo genera hominum priusquam causam totam concludo, sunt mihi serio commonenda. Primum istud modernorum religionis Christianæ deformatorum, aut potius euersorum, vt secum diligenter etiam atque etiam cogitent, quid agant, vbi locorum sint, quo tendant. Il-

ludque in primis Pauli attentiùs secũ perpendant. Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis illum putatis mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinẽ testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Quomodo enim illi Christum clarè non conculcant, quomodo sanguinem testamenti non pollutum ducunt, dum tantum sacramentum tot blasphemijs proscindunt, dum toties ex altaribus deijciunt, dum aras sacras euertunt, atque confringunt. Deinde expendant & illud diligenter Salomonis. Qui affligit patrem & fugit matrem, ignominiosus est & infelix. Oculum qui subsannat patrẽ, & qui despicit partum matris suæ, effodient eum corui de torrentibus, & commedent eum filij aquilæ. Qui maledicit patri suo & matri, extinguetur eius lucerna, in medijs tenebris. Isti verò non solum matrem suam, sponsam autem Christi affligunt, non solum fugiũt illiq; subsannãt, atque eam despiciunt, sed etiã quod improborum est filiorum, pudorem eius in dubium vocant spiritualem, fornicariam

Heb. 10. Prouer. 19. idem. 29. Ibidem 2.

cariam atq; adulterã denominant. Quod si illa adultera, qui tãdem illi filij, nam ex illa se natos esse negare non possunt? Noli, inquit, gloriari in ignominia patris tui, Eccles. 3.
neque enim tibi tam gloria quam probrũ est, & si sensum amiserit veniam habe. Ideo ignominiosi sunt, ideo corui spirituales depascunt illos, ideo extinctum est lumen veritatis lucernæ illorum. Postremò illud secum reputent, graue & inhumanũ esse malum calumniæ in honesta fœmina, pudoris & honestatis præsertim, tamque ipsi quàm eius sponso, triste & peracerbũ: & quod Deus acer absconditorum inspector vehementer vindicare solet. Apparuit hoc in Susanna honestissima fœmina, Daniel. 13.
cuius illæ sunt plenæ acerbitatis voces: Deus æternæ, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fecerim, quæ isti maliciosè composuerunt aduersum me. Exaudiuit autem dominus vocem eius: & saluatus est sanguis innoxius in die illa. Quod si Deus Susannæ calumniam tantopere in perditis illis senibus vindicabit, quanto magis

contu-

contumeliam sponsæ filij sui, matris quondam istorum Ecclesiæ suæ propterea vindicabit, cuius quidem plagæ ac vindictæ iam magna in illis extant indicia. Vt enim impudici & scelerati illi senes nusquam sibi cohærere, nusquam secum conuenire in exitium innocentis illius fœminæ potuerunt: ita isti nunquam aut inter se, aut ipsi secū concordes esse possunt.

Secundum genus hominum est, nostri parum morati catholici, qui in eo turpius delinquunt: quod cum certo sciant, sibique persuadeant, in hoc sacramento verū Deum & hominem contineri: veniunt tamen in conspectum eius, mente & animo polluti, corpore fœdi, oculo impudenti, ore ebrio, lingua loquaci, ventre ructante, gestu insolenti, incessu tumido, & præfracto, veste scurrili & impudica, sonipedes, cum cohortibus, fustibus, gladijs, & armis, vt quondam Iudæi ad capiendum eundem Christum venisse leguntur. Canibus, accipitribus, scurris denique & histrionibus, comitati: ac demum quasi insalutato hospite, terga vel latera contra Deum suum obuertunt, ac varijs clamoribus & insolentijs complent omnia. Quod si hæc in lai-

cis

cis ferenda non sunt: quanto in templi & eius sacramentorum ministris, in sacerdotibus, inquã, minus ferẽda erũt? Quã aũt id præclarè faciant, audiãt Chrysostomũ: Cæterum, vt his tunc succensui, qui orationem huiusmodi negligerent, forisque tempore eo versarentur; sic in præsentiarum his qui intus circũstant, succensendum vtique reor, nõ quia intus manent, sed quod cum eo quo debent, maneant loco, nihilo melius afficiuntur, quàm qui foris euagantur. Disputant enim inter sese, & aut iocantur, aut negocia tractant tempore illo perhorrendo. *Et paulò post:* Haud illa Diaconi exhortatio recti constantisque frustra & sine caussa instituta sancitaque est; sed vt nostras repẽtes humi cogitationes erigerem⁹ &c. Cogita apud quem proximè stas, quibus cum inuoces Deum, scilicet cum Cherubin, cum Seraphin, cum omnibus cœli virtutibus: animaduerte quos habeas socios: satis hoc tibi sit ad sobrietatem, cùm recordaris te corpore constantem, & carne coagmentatum, admitti cum virtutibus

Hom. 4. contra Anomæos.

tibus in corporeis commendare omnium Dominum. *Hæc Chrysostomus: Non fuit ea irreuerentia antiquitus: nã neque infideles, neque catechumeni, neque aliquo lethali peccato cõtaminati huc admittebantur, ideoque quando proferri debebat, illi qui tales erant foras excludebãtur, illudque à diacono magna voce pronũciabatur: Sancta Sanctis. De eius autem sacri arcani mysteriјs, nemo nisi sacer, mystes atque sacerdos, aut dicere aut docere quicquam poterat: dumque tam honorifice tractabatur, tum et dona admiranda, curationum, inquam, linguarum, prophetiæ, aliáque plurima hoẽs illi inde prolixè referebant, & consolationibus nouis perfundebantur? Nunc iјdem eximus de tẽplo, qui ingredimur, & vtinam idem & non deteriores.*

Cogitate igitur vos nunc in conspectu eius consistere, ante cuius tribunal aliquãdo stabitis, omnium dictorum & factorum vestrorum, & eius ipsius cultus & reuerentiæ rationem reddituri, & à quo vel æternam salutem vel damnationem expectatis. Aspergite cinere capita vestra, & ado-

Adorate scabellum pedum eius, quoniã sanctum est.

Tu quoque Magnanime Rex, accipe lucernam, testem castæ & intemeratæ fidei tuæ, ac cum ista innata tibi modestia & mansuetudine, quæ te magis, quàm aut hæ ipsæ gemmæ, aut hęc purpura exornat. Christo tuo qui te vnxit, participemque Regni & imperij sui fecit, prodi obuiam, seque re seruus Dominum, subditus Regẽ, creatura creatorem tuum. Ridebit te credo filius Belial: risit & Michol Dauidem ante arcam saltantem: at magnifice Dauid cum risum contẽpsit.

Viuit Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me potius quã patrem tuum, & quam omnem domum eius; & præcepit mihi, vt essem dux super omnem populum Domini in Israel, & ludam & vilior fiam, plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis de quibus locuta es. 2. Reg. 6.

Eundem sensum tu accipe, quanto enim vilior & humilior in oculis tuis

tuis fueris; tanto maior & admirabilior apud Deum & mortales omnes apparebis. Tu verò bone paſtor, panis vere, Ieſu noſtri miſerere; tu nos paſce, nos tuere, tu nos bona fac videre in terra viuentium. Amen.

Oretur Deus pro ægro capite Authoris.

STANISLAI SOCOLOVII, DE CAVSIS SVPREMI EXCIDII HIEROSOLYMITANI,

Concio.

Videns IESVS ciuitatem, fleuit super illã, dicens: si cognouisses, & tu. Lucæ XIX.

Iuitatem superbam humiliabit: humiliabit eã vsq; ad terram, detrahet eam vsque ad puluerẽ; conculcabit eã pes, pedes pauperis gressus egenorum; vt non sit amplius ciuitas, & in sempiternum non ædificetur. Isaiæ 26.

Eiusdem ciuitatis supremum exitium, vltimamque cladem, multo ante his verbis prædixit Isaias: cuius nunc acerbissimum casum, lethaléque vulnus, ipse deplorat sponsus & hæres: Si, *inquit*, cogno-

uiſſes, & tu; & quidem in hac die, quæ ad pacem ſunt tibi: nunc autem abſcondita ab oculis tuis. *Nec deplorat tantum, verum etiam omnis iſtius humiliationis ac deiectionis, ob oculos rationem ponit & modum.* Venient, *inquit*, dies, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coanguſtabunt te vndique, & ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt; & nõ relinquent in te lapidem ſuper lapidem; eo, quod non cognoueris tempus viſitationis tuæ. *Vt illud ſimul eiuſdem Iſaiæ compleatur:* Po-

Iſaiæ 25. ſuiſti ciuitatem in tumulum, vrbem fortem in ruinam, domum alienorum: vt non ſit amplius ciuitas: *Cuius tam triſtis & miſerabilis cladis, cùm ſuperiore anno ſummam & rationem omnem vobis expoſuerim: nunc, quæ, & quanta, hæc fuerit ciuitas, & quas ob cauſas extremo vulnere percuſſa, ex tam alto dignitatis culmine deciderit: demonſtrandũ duxi, vt diſcant Regna, Reſquépub. Chriſtianæ, non magis opibus & viribus, magnitudinique ſuæ: quàm æterni parentis auxilijs, benignóque fauori confidere: ſimulquè illud perſpiciant, quæ cauſæ ſalutis &*

tis & incolumitatis, quæ item interitus & exitij earum sint. Cui argumēto tam graui & pernecessario, quo pares aliqua ex parte esse poßimus, opem diuini numinis imploremus.

HIerosolimæ vrbis, de qua nobis præsens dicendi institutum est: vel conditoribus & antiquitate ipsa: vel amplitudine & dignitate: vel opibus & facultatibus: viribus item & munitionibus, princeps gloria, ante alias omnes vrbes semper fuit: ac quasi ipsi immortalitati comparata. Chananæi hanc multis annis, ante Aegyptiacam seruitutem, datamqúe legem, maximis opibus, summisque præsidijs condiderunt. In eo loco, inquit Hieronymus vbi & habitasse, & mortuus esse, Adam dicitur: vt secundi Adam, id est Christi, sanguis de cruce stillans, primi Adā iacētis peccata dilueret. Prim⁹ vrbis fūdatur Melchisedech fuit, Rex & Sacerdos Dei sanctißimus: primúsque & Regni, & Sacerdotij, venturi Meßiæ adumbrator amplißimus: dum in typo Christi, panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in saluatoris sanguine & Epist. 17.

corpore dedicauit. Cui Abraham victis et profligatis quinq; Regibus, ex omni illa vberrima præda, honoris & religionis causa, decimam detulit partem. Magnus quidem hic vrbis conditor, sed longe maiorem celebrat Dauid.
Psal. 86. Fundamenta, *inquit*, eius in montibus sanctis; diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. Nunquid Sion dicet homo, & homo natus est in ea? & ipse fundauit eam altissimus. *Et in alio*
Psal. 47. *loco:* Deus fundauit eam in æternum. *Hinc orta duobus totis millibus annorum, centum & septuaginta septem annis, magna laude, summo splendore, maxima omnium gentium admiratione, princeps Imperij Israelitici stetit. Sedem hic & domicilium nominis sancti sui, Regni item, omniumque promissionum suarum, fixerat Deus ipse. Domum Regis ædificari, arcam fœderis collocari, templum sacratissimum ac famosissimum extrui, in eo loco voluit: cum quo sacra, cæremonias, sacrificia, omnemque cultum suum ita coniunxerat: vt hæc nusquam alias, quàm in eo loco administrari voluerit.*
Psal. 121. Illuc ascenderunt, *inquit Dauid*, tribus, tribus Domini, testimo-

ſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini. *Ex eo templo, tanquã de ſummo cœlo, omnibus gentibus & nationibus, opem & præſens auxilium ſe laturum pollicebatur, quicunque modo eo ſupplex tempore ſuo neceſſario confugiſſet. Huc igitur Reges, huc Principes, huc Imperatorum quique maximi, preces, votaque deferebant ſua: Cyrus, Darius, Alexander Macedo, Ptolomæus, Seleucus, Pompeius, cæterique quàm plurimi, vt illud Dauidicum planè impleretur:* Deus in domibus eius cognoſcetur, cùm ſuſcipiet eum. Quoniam ecce Reges terræ congregati ſunt, conuenerunt in vnum; *Illudque pleni admiratione fateri coacti ſunt:* Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate domini virtutũ, in ciuitate Dei noſtri; Deus fundauit eam in æternum. Suſcepimus Deus miſericordiam tuam, in medio templi tui. Illic item ſederunt ſedes in iudicio, ſedes ſuper domũ Dauid. *Sublimis tum fuit illius vrbis gloria, magna maieſtas, ſed multò maiorem ſub Rege Meſſia futuram fuiſſe prædixerat Hieremias.* Ingredientur, *inquit*, per por-

Hier. 17. 22. tas ciuitatis huius Reges & Principes, sedentes super solium Dauid, & ascendentes in curribus & equis, ipsi & principes eorum, viri Iuda & habitatores Ierusalem: & habitabitur ciuitas hæc in sempiternum. Et venient de ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ierusalem, & de terra Beniamin, & de campestribus, & de montosis, & ab austro, portantes holocaustum, & victimas, & sacrificium, & thus, & inferent oblationem in domum Domini. *Quæ omnia prolixissimè completa fuissent, nisi tantis promissis, tantæq. Dei munificentiæ, incredibilis illius populi malicia & improbitas obstitisset. Merito igitur eam tantis laudibus, tantis elogijs ornat diuinus vates.* Elegit, *inquit,*

Psal. 131. Dominus Sion, elegit eam in habitationē sibi. Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam, pauperes eius saturabo panibus. Illuc producam cornu Dauid, paraui lucernam Christo meo. Inimicos eius induam confusione, super ipsum autem efflorebit sanctificatio

ſicatio mea. *Meritò pro eius ſalute ea concepit vota:* Rogate quæ ad pacem ſunt Hieruſalem; & abundantia diligentibus eum. Fiat pax in virtute eius & abundantia in turribus illius. *Cumque Deus offenſus placari debebat per templum, per eam ciuitatem exorari voluit. Magna igitur dignitas, magna amplitudo eius vrbis: ſed & opes & diuitiæ maximæ. Tempora, & opes Salomonis, ſic deſcribit liber III. Regum:* Erat autem pōdus auri, quod offerebatur Salomoni per annos ſingulos, ſexcentorum ſexaginta ſex talentorum auri, excepto eo, quod offerebant viri qui ſuper vectigalia erant; & negociatores, vniuerſique ſcuta vendentes; & omnes Reges Arabiæ, Duceſque terræ. Fecit quoque Rex Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo (ſexcentos auri ſiclos dedit in laminas ſcuti vnius) & trecētas peltas ex auro probato; Trecentæque minæ auri, vnam peltam veſtiebant. Poſuitque eas Rex in domo ſaltus Libani. Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore grandem, & veſtiuit eum auro fuluo nimis; qui habe-

Reg. lib. 3. cap. 10.

habebat ſex gradus; & ſummitas throni rotunda erat in parte poſteriori; & duæ manus hinc atque inde tenentes ſedile : & duo leones ſtabant iuxta manus ſingulas, & duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex gradus hinc atque inde. Non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis. Sed & omnia vaſa, de quibus potabat Rex Salomon, erant aurea; & vniuerſa ſuppellex domus ſaltus Libani, de auro puriſſimo. Non erat argentum, nec alicuius precij putabatur, in diebus Salomonis: quia claſſis Regis per mare cum claſſe Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis, deferens inde aurum & argentum, & dentes elephantorũ, & ſimias, & pauos. Magnificatus eſt ergo Rex Salomon, ſuper omnes Reges terræ, diuitijs & ſapientia; & vniuerſa terra deſiderabat vultum Salomonis, vt audiret ſapientiam eius, quam dederat Deus in corde eius. Et ſinguli deferebant ei munera, vaſa argentea & aurea, veſtes, & arma bellica; aromata quoque, & equos, & mulos, per annos ſingulos. Congregauitque

uitque Salomon currus & equites; & facti sunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum; & disposuit eos per ciuitates munitas, & cum Rege in Hierusalem. Fecitque vt tanta esset abundantia argenti in Hierusalem, quanta & lapidum: & cedrorum præbuit multitudinē quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus. Et educebantur equi Salomoni de Aegypto, & de Coa. Negotiatores enim Regis emebāt de Coa, & statuto precio perducebant. Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto, sexcentis siclis argenti, & equus centum quinquaginta. Atque in hūc modum cuncti Reges Hethæorum, & Syriæ, equos venundabant.

Hactenus Scriptura. Magnum hoc fuit vectigal, magnæ opes, & Regis, & vrbis, quæ tamen post ipso tempore in immensum planè creuerant: nam & reliqui Reges, & ad opes, & adornamenta vrbis, plurimū addiderunt. Ibique probatum est, quantùm momenti ad omnia incrementa rerū & facultatum, æterni parentis fauor ac beneuolentia adferat. Bono igitur animo

ſit Rex meus, cùm filium paſtoris timentis Deum, ad eam opum & facultatum magnitudinem perueniſſe videt. Modò & ipſe Deum timeat, in omnibus mãdatis & iuſtificationibus eius ſine querela incedat: iuſtitiã colat, ius ex æquò omnibus dicat: ſermonibus vulgi ſe non det: nec in præmijs humanis ſpem reponat ſuam: ſuis illecebris illum virtus ad proprium decus trahat: ſpem àutem & fiduciam omnem in deo, fonte omnium bonorum munificentiſsimo, reponat ſuam. Magnæ ergo opes fuerant illius vrbis: ſed & magnum robur, vires, & munitiones maximæ.
Iſaiæ 29. *Vocat Iſaias eam ciuitatem Ariel, hoc autem eſt, Leonem Dei, propter ſumma*
Thren. 4. *præſidia & vires. Vnde illud lamentum Hieremiæ:* Non crediderunt Reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quod ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Hieruſalem. *Stupebat Pompeius, inquit Hegeſippus, primo ſuo ingreſſu, acres virorum animos, muri decorem & magnitudinem, Sed & res ipſa docuit. Duos enim præſtantiſsimos populi Romani Imperatores, Titum & Veſpaſianum, priuſquam expugnaretur, defatigauit:*

uit: quos ipsa obsessa aliquando obsidione cinxit, quatuor deiectis muris, templóque succenso, triginta tamen millia Romani exercitus in vrbem ingressa, vix ad reliquias illius populi conficiendas, idque vario Marte, suffecerunt. Nec tamen vllis opibus, aut viribus humanis: sed summa sua nequitia & improbitate consumpta, periјt: dum plures interna seditio, quàm externum confecit bellum: Romanis spectatoribus potius tantæ vrbis ruinæ, quàm expugnatoribus. Omnia igitur in ea ciuitate summa, omnia immortalitati comparata: quam ipse Spiritus sanctus, qui nec assentari, nec mentiri potest, per os Hieremiæ, Dominam gentium, Principem Prouinciarum, vrbem perfecti decoris, & gaudium vniuersæ terræ, apellare solet. Quam sacri Euangelistæ, ciuitatem sanctam vocant. Ipse autem excelsus præ cunctis Regibus terræ, Christus dominus, Dauidico elogio, Ciuitatis Regis magni eam honorauit. Quantò enim Iudea cæteris prouincijs, inquit Hieronymus: tantò hæc vrbs cuncta sublimior fuit Iudæa: quicquid in membris laudis fuit, totum referebatur ad caput. Quantos hæc vrbs

Reges,

Reges, quantos Prophetas, quantos Sacerdotes, quantos homines Deo charos emiserit, longum est recensere. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, *inquit Dauid:* In ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, fundatur exultatione vniuersæ terræ mons Sion, latera aquilonis, Ciuitas Regis magni; sicut lætantium omniũ, habitatio est in ea. *Quæ igitur causa tam fœdæ ruinæ? Cur proiecit Dominus de cœlo inclytum Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum, in die furoris sui? Ciuitatem illam, de qua dicebatur,* Deus in medio eius, non commouebitur. Adiuuabit eã mane Deus diluculo. Arcum conteret, & confringet arma: scuta comburet igni. *Superfluum credo videbitur, causas interitus, & euersionis eius vrbis, curiosè perquirere: cum illa sola sufficientißima sit, quam tot Prophetæ, tot sanctißimi prædixêre viri: Mors, inquam, IESV Christi, veri Meßiæ.* Super tribus sceleribus Israel, *inquit Amos,* & super quarto non conuertam eum; ꝑ eo, quod vendiderunt pro argento justum, & pauperem pro calciamentis,

Psal. 47.

Amos ca. 2.

tis. *Et Micheas:* Nunc vastaberis filia latronis; obsidionem posuerunt super nos: in virga percutient maxillam Iudicis Israel. *Et ante hos omnes Iacob:* Quia in furore suo occiderunt virũ, & in voluntate sua suffoderunt murũm. *Et ipse Dominus:* Quia, *inquit*, nõ cognouisti diem visitationis tuæ. *Mors, inquam, Meßiæ, mortis & interitus illius vrbis causa fuit. Verum malũ hoc, multa alia necesse fuit antecesisse mala, nec erat hoc primum Iudææ delictum. Peccata enim peccatis vindicantur, idque leuiora grauioribus semper: vbi maturè vera pœnitentia, & intimo animi dolore, non expiantur, donec insigni aliqua ac incurabili obsignentur calamitate. Docet hoc diuus Paulus, dum, quæ causa fuerit cæcitatis, fœdique lapsus veterum sapientûm, exponit:* Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis

Michee 5.
Genes. 49.
Ad Rom. 1.

ginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentiũ: propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immundiciam, vt contumeliis afficiant corpora sua, in semetipsis. *Hæc Paulus.*

Quod & nunc passim fieri videmus, Ecclesiam Dei, ouile Iesu Christi, reliquit quispiam, hæreses sequutus est: templa, arasque, Deo sanctè dicatas, expoliauit, atque ad extremum euertit: vasa sacra, per sacrilegium ablata, prophanauit: Sacerdotes pulsauit: sacramentis, salutis suæ remediis, abusus est: Fidem in Baptismo datam, prodidit: Filium Dei blasphemauit, ostentuique habuit: non fuit hoc primum eius hominis delictum, non prius peccatum: multorum scelerum hic vltimus fructus, vltima clausula est. Qualem plagam & pœnam, supplex & gemēs
Psal. 50. *deprecatur Dauid:* Ne proiicias me, *inquit*, à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Magnum enim hoc est diuini furoris argumen-

gumentum, vulnus incurabile, vltima planè ſceleris vltio.
Nec populi ergo Iudaici primum ſcelus fuit mors Chriſti, complementum & obſignatio hæc erat vniuerſi curſus nefarij: vt veniret ſuper illos omnis ſanguis iuſtus, à ſanguine qui effuſus eſt ſuper terram iuſti Abel, vſque ad ſanguinem immaculati Agni Ieſu Chriſti. Sed quæ tandem mala hoc vltimum, ſine remedio, pepererunt malū? aut quibus gradibus hæc tanta ciuitas, ad eam vltimam delapſa eſt ruinam?

Prima illa fuit malorum cauſa, primúſque præcipitij gradus: Legis Diuinæ, auitæque religionis, quæ vna, & ſimplex, ſemper in illo populo fuit, in multas ſectas, variasqúe hæreſes diſtractio. Cum enim primis temporibus gens illa, vno animorum & voluntatum ſenſu ac conſenſu, Deum coluiſſet, legemque eius, & Prophetas, interpretaretur: vno item nomine Iſraelis, populique Dei, appellabatur. Poſterioribus temporibus, ocio, & rerum omnium copia, veteriſque diſciplinæ remiſſione deprauata: curioſius, minúſque ſanctè & ſobriè, arcana legis tractare cœperit: inde inva-

in varias sectas, variáque schismata, discessum est: noua quædam nomina scripturæ, maioribúsque eorum incognita, vsurpari cœpta: dū se alij Sadducæos, alij Scribas, alij Pharisæos, alij Eremobaptistas, alij Nazaræos, alij Ossænos, alij Herodianos, alij Essæos, dici & haberi volunt: quæ nomina tum primum inuecta sunt, vbi respub. ipsa, & ciuitas, ad certum exitium & calamitatem propendere cœpit. Ex quibus sectarum partibus quidam totam legem, omniáque ea, quæ à Prophetis erant prædicta, amplexi sunt: vt Pharisæi. Quidam arbitratu suo, alios quidem libros, quos sequerentur, laudabant: alios, prout illorum sensui, voluptati, vtilitatique applaudebant, tanquam prophanos, minúsque germanos, reijciebant, vt Sadducæi. Quidam Deum, omnium bonorum fontem & authorem, profitebantur: ab eiúsque munifica prouidentia, cœlum, & vniuersam naturam complectentem, omnia expectanda esse, docebant. Animas nostras, diuinas & immortales esse: quibus, pro virtutis quidem studio, cœlestis hæreditas: pro scelere autem, æternum paratum sit supplicium: Pharisæorum, & Essæorum,
fuit

fuit hæc ſententia. Quidam caſu & temeritate omnia ferri, poſt hanc vitam nullã aliam ſupereſſe lucem arbitrabantur: iiſdem finibus virtutis & pietatis præmium, quibus vitam & ſenſum terminari: vltra tumulum extremoſq́ue cineres, nihil hominis ſupereſſe: præmia bonorum, pœnas autem malorum eſſe nullas: Sadducæorũ hic inſanus & exitioſus fuit error. Alij ſolis diuinis promiſsis contenti, nihil his externum admiſcebant.

Alij præter hæc Græcorum fabulas, de beatorum Inſulis, ac Heſperidum felicitate, ſequebantur. Sic in varias ſectas hæreſesque diuiſi, quiſque in eam partem, in quam ſibi vtile eſſe exiſtimauit, ſenſum et mentem Legis trahebat: ex vnaque vera et ſimplici religione, multas vanas, falſasque ſuperſtitiones pepererunt. Habent autem hoc malum Hæreſes atque ſchiſmata, varijq́ue de religione ſenſus: vt quaſcúnque Reſpublicas ſemel inuaſerint: illæ ſalutem & incolumitatem ſuam nullo modo diutius tueri, aut cõſeruare poſsint. Hæc q́; fuit ciuitatis illius primæ ruinæ cauſa, hæc prima inclinatio: & quos tempore Ierobo-am, aliorúmque Regum, qui à vero diſceſ-

ſerunt DEO, excelſa, & luci falſorum Deorum non perdiderunt : hos hæreſes & ſchiſmata, ad vltimam internecionem deduxerunt. Teſtatur hoc ita eſſe, vetuſtiſsimus ſcriptor Hegeſippus: Præter *inquit*, ſectarum; & cultus diuerſitatem, quæ in malum publicum eruperat, vt è diuerſo ſe perditos vellent: auaricia habendi, & rapiendi cupido animos inuaſerat; vt nullius quem prædæ ſtudio deputaſſent, neci parcendum exiſtimarent.

Fuit ſecunda illius tantæ cladis non minor cauſa, ſumma populi illius arrogantia, maximus faſtus, cum incredibili quadam pertinacia, animóque ingrato coniunctus: Qua primum ipſum Deum parentem benigniſsimum, qui circumduxit eos, & docuit, & cuſtodiuit tanquam pupupillam oculi ſui: ſicut aquila prouocans ad volandum, portauit in humeris ſuis: conſtituit ſuper excelſam terram, vt comederent fructum agrorum. Sanctiſsimas item illius leges ſpreuerunt: vt illud plane ſublato in cælum ore, incraſſati, impinguati, dilatati, ſuperbe dicerent: Manus noſtræ excelſæ, & non Dominus fecit

Exod. 32.

Pſal. 12.

fecit hæc omnia; labia nostra à nobis sunt; & quis noster est Dominus? *Nusquam ius, nusquam religio fuit: nobilior is erat, qui plura deripuerat, quasi premia congerens fortitudinis, vt scribit Hegesippus: id quod quisque per vim & nefas rapuerat. Deinde Prophetis eius, signisque ac portentis euidentissimis, quæ illorum certissimum denunciabant, ac vix non digito demonstrabant præsens exitium, eadem arrogantia nullã fidem adhibuerunt.* Omne, *inquit Iosephus*, ab illis ius humanum calcabatur. Ridebatur etiã diuinitas, Prophetarum responsis, tanquam vulgaribus fabulis illudebant; certis verò prodigijs, & futurã solitudinem denunciantibus, neque attendebãt animo, neque credebãt; sed veluti attoniti, nec aut oculos habentes; aut animos, Edicta Dei dissimularunt; signorum quædam pro sua libidine interpretati sunt, alia cõtempsere: donec patriæ excidio, suaque pernicie, eorum iniquitas confutata est. *Hæc ille.*

Hinc eorum superbia profecta, finem inue-

nit nullum: Sacerdotes, Reges, Duces, aliosque domæsticos magistratus, ipsumque adeo Regem Mesiam, contumeliose spreuerunt: pro Rege Cæsarem, fatali & nefaria voce apud Pilatum appellantes. Sed neque hunc diu patienter pertulerunt: nã qui suos perferre non potest, tanto minus alienos. Licentia enim non id quærit, vt is aut ille præsit, & regnet: sed vt nemo sit omnino quem metuat, quiue eius effrenatæ cupiditati frenos imponat: quæ dum palam dicere erubescit, semper in eo magistratu, qui præsens est, aliquid desyderat: semper conqueritur: semper nouam formã, & speciem rerum exoptat. Spreuerũt ergo primos suos, spreuerunt & Romanos deinde, quibus se sponte dediderant, magistratus. Simõ primus seditionis dux & au

Ioseph. li. 2. ca 7. dæ bel. *ctor, tributum Cæsari reddendum negauit: indignum esse clamitans, populum Dei idololatræ populi tributarium esse: iniquum gentem liberam, quæ seruiuit nũquam, sumptu simul templi & fisci exhauriri. Sequutus est hunc vir præcipitis audaciæ Eleasarus, militiæ dux: hic nullius*

Ibid. ca. p17. *externi munus, aut hostiam in templum Dei inferendam, aut Deo dicandam, censuit.*

fuit. Id autem erat, inquit Iosephus, Romani belli primum seminarium, & primæ origo. Reiecit siquidem hostias Cæsaris, quæ pro salute fortunáque populi Romani offerebantur, Pontificib. aliisque Principibus reipub. viris reclamantibus: ac ne vetustissimus honorificentissimusque & templo & vrbi mos, pro Regibus supplicandi intermitteretur, nequicquam postulantibus. Quam insignem contumeliam, dum Imperator Romanus perferre non potest, arma bellúmque sumpsit: pacem ergo, inquit Hegesippus, fastu & superbia elati violauerunt, virtute non pares.

Quam secundam præcipitii causam, consecuta est illa tertia, summa Principũ templi, pariter ac Reipub. ambitio, & dominandi libido: eiusque causa ad externos Principes, eosque infideles, cum patriæ ornamentorum proditione, turpique assentatione coniuncta perfugia: Quod à Sacerdotibus, qui pro eo, quod omnis moderationis, continentiæ, mansuetudinis, auctores esse deberent: omnis improbitatis, sceleris, cupiditatis, duces & principes plerũque fiunt, initium & exemplum sumpsit. Primus Simon de tribu Beniamin, Seleu-

ce Asiæ Regi, potentiæ suæ firmandæ causa, summique Sacerdotij consequendi, thesauros, depositumq́; templi prodidit. Quā rē secūdus Machabæorū liber sic explicat,

Machab. lib. 2. cap. 3.

Cùm sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges autem adhuc optimè custodirentur, propter Oniæ Pontificis dispositionem & pietatem, & animos odio habentes mala: fiebat, vt & ipsi Reges & Principes locū summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustraren, tita; vt Seleucus Asiæ Rex, de reditibus suis præstaret omnes sumptus, ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu Beniamin Præpositus templi constitutus, contendebat obsistente sibi Principe Sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri. Sed cùm vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui illo tempore erat Dux Cœlesyriæ & Phœnicis: & nunciauit ei, pecunijs innumerabilibus plenum esse ærariū Hierosolymis; & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorū: esse autem pos-

ſibile ſub poteſtate Regis cadere vniuerſa. &c. *Deinde Iaſon frater Oniæ, ſummum ſacerdotium maxima vi auri apud Antiochum redemit. Quod idem Machabæorum liber ſic tradit.* Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cum ſuſcepiſſet Regnum Antiochus, qui nobilis appellabatur; ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotiũ: adito Rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta. Super hoc promittebat & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius concederetur, gymnaſium & ephebiam ſibi conſtituere: & eos qui Hieroſolymis erant Antiochenos ſcribere, Quod cũ Rex annuiſſet & obtinuiſſet Principatũ, ſtatĩ ad gentilẽ ritũ cõtribules ſuos transferre cœpit. Erat autem hoc nõ initium, ſed incrementum quoddam, & profectus gentilis & alienigenæ conuerſationis, propter impij & nõ ſacerdotis Iaſonis nefariũ & inauditam ſcelus, ita vt ſacerdotes iã nõ circa altaris officia dediti eſsẽt: ſed cõtẽpto tẽplo, & ſacrificijs neglectis, feſtinarent par *Ibid. ca. 4.*

 ticipes

ticipes fieri palestræ, & præbitionis cius iniustæ, & in exercitijs disci: & patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur. *Qua de re in eum modum Iosephus apud HEgesippum latiùs conqueritur:*

Hegesip. li. 5 cap. 16.

At vero nostri dum Sacerdotium inter se competunt, & apud Parthos ambiunt conferri sibi memoratum honorem, de religione mercaturam fecerunt. Quid de Babilonijs querimur? Nostros experti sumus deteriores; illi nobis reddiderunt omne ius religionis illi Sacerdotũ creationẽ restituerunt: illi Sacerdotales Infulas permiserunt nostræ potestati: nos eas Barbaris spõte tradidimus. Minor est circa nos ira Dei, quàm nostra cõtentio.

Ibid. lib. 4. cap. 6.

Hinc eo processum est, vt ignobiles atque indigni substituerentur Sacerdotum Principes, qui contra meritum suum adepti sacerdotia, ad omne nefas conferentium arbitrio subijciebantur. Eamque ob causam æquo Deoque digno iudicio, Hierusalem vna cum sacris & sacerdotio suo, cuius impios

pios mercatus exercuit, non multo post in Antiochi peruenit potestatem. Exceperunt à Sacerdotibus parem ambitionem. pareſque ambitionis artes, Principes Reipub. Ariſtobolus & Hyrcanus fratres: qui cum inter ſe de Regno conuenire non poſſent, Romanos, à quibus ignorari ſatiùs fuit, ad cognitionem & arbitrium Regni inuitarunt: rogauerunt igitur amicitiam, fidem non ſeruaturi. Ad Pompeium primo, cum Imperio tùm Aſiam tenentem confugiunt: ab eoque paternum regnum, ad quē tùm nihil pertinebat, ambitiosè petunt. Recipitur Pompeius cum exercitu in vrbem, ſuisque manibus aperiunt portas: non multò poſt vrbis & templi expugnatoribus. Ad templi irruptionem ipſi foſſas replebant, ait Hegeſippus, impióque miniſterio, & turpi obſequio, ſeruierunt: manus eorum in cophino, mentes in ſacrilegio. Horum igitur contentio, inquit Ioſephus, Pompeium intulit ciuitati: & Romanis Iudæos libertate indignos ſubiecit, Conſecuta fuit & alia magis exitioſa, inter Alexandrum, Ariſtobulum, & Antipatrum, Herodis filios, Regni contentio: quorum illi priores duo, ex Mari-

amme Regio sanguine orta, Rege Herode nati: posterior hic ex Doride priuata muliere, ipso Herode priuato, genitus: illi genere, hic gratia patris, elati, communis, & sibi, & patri, & alijs multis, Reipub. denique ipsi, causa fuerunt exitij. Quis Romanos in Iudæam introduxit? *inquit Iosephus*, nisi Hyrcani & Aristobuli contentio. Quis Sosium? nisi Herodes. quis Antonium? nisi Sosius. quis Cæsarem implorauit sibi Regem? nisi vos. quis, præter vos, Antipatrum Regno expulit, & libertatem in Antipatro? *Sic dum vtrinque Regnum quæritur, vtrinque seruitus accersitur, & accipitur. Fœda res est ambitio: quæ, vt suis imperet, alienis seruire non recusat: omnia deinceps à Romanis quærebantur, omnia petebantur.*

Ex ambitione natæ sunt factiones ciuiles, domesticique tumultus: veluti quartus ad exitium progressus: qui, specie quidē tuendæ dignitatis & libertatis suscipiebantur, reipsa autem Regnum & dominationem quorundam astruebant. Dum enim quisque in Repub. primus esse vult, eaque res opibus & adminiculis multorū

opus

opus habeat, ad conciliandum populum se confert: verum cùm opes singulorum, ad omnium conciliandos animos, sint paruæ, species libertatis, qua nihil gratiùs hominibus videri solet, stultæ obijcitur plebi: sub eiusque prætextu factionum firmantur partes. Sic tum in duas dißidentes partes, tota illa ciuitas diuisa fuit: alteram popularem, optimatum alteram. Popularis factionis duces fuerunt, Eleasarus, Simon, Ioannes, alijque eius generis, lingua & manu prompti iuuenes. Qui cùm sua per ambitionem & luxum profudißent bona, ære alieno immenso preßi, perturbationem negotiorum Reipub. quæstum & lucrum suum eße putabant: qua salua, ipsi salui eße non poterant. Publicæ igitur libertatis causam, contra vim & potentiã populi Romani: cui neque tributa reddere, neque vota pro illius salute suscipere voluerunt: verbo suscepiße se profitebantur, (indeque Græco nomine Zelotæ, tanquam legis ac libertatis publicæ vindices & assertores appellabantur) re autem ipsa paupertatis & infamiæ suæ remedia quærebant. Optimatum Duces fuerunt, Ananus Pontifex, vir præstantißimus: Iosephusque

que, qui postea totam illius vrbis conuersionem litteris consignauit. Qui cum facilè animaduerteret, seram illam tuendæ libertatis deliberationem esse, nec tum primùm Romanis viribus ac potestati obuiandum fuisse, cum iam intra muros ipsiusque vrbis viscera versarentur: sed multo ante rebus integris, tum cum sponte per nimiam ambitionem accersebantur, illi malo obsisti debuisse. Suadebant igitur populo, vt Dei voluntati ac iustißimæ vindictæ, ipsique adeo necessitati cederent. Hæcque fuit quasi prima in acie ciuitatis illius deductio. Duo sunt omnibus Rebuspulicis, si diu saluæ & incolumes permanere volunt, omni studio & diligentia prouidenda. Primum Libertas: quæ tamen cum iustitia, dignitate, præsidio, ac reliquis reipub. ornamentis sit coniuncta, omnibus rebus humanis anteponenda: pro illiusque incolumitate & integritate, totis viribus & opibus dimicandum. Est enim libertas pulcherrimum quoddam, & humanæ naturæ accõmodatißimum bonum: sine qua nihil cuiquam iucundum, nihil dulce esse potest: sine qua, vita ipsa parum vitalis esse videtur. Deinde, nulli æquè suspecti habendi

bendi, quam illi. qui eius libertatis nimij vindices & assertores videri volunt. Tales enim sub ea libertatis specie Respub. fere omnes perdiderunt. Sic Pericles Atheniensium ciuitatem: quæ cum Solonis legibus & institutis, ex optimatum populique administratione tẽperata fuisset, assentator populi factus, Senatus authoritate diminuta, totã popularẽ fecit: cui, quamdiu ipse homo acer & prudens præfuit, florebat vtcunque ciuitas: at vbi ad alios Duces, ipsumque solum populum eius gubernatio deducta est, funditus interijt. Sic Cæsar & Pompeius Romanum perdiderunt imperium: dominationem enim vtrique quæsitam fuisse, non id actum, Beata, libera & honesta ciuitas vt esset, ac vtrunq; regnare voluisse docet prudentissimus Senator. Sic Hierosolymam isti eius libertatis & dignitatis nimij assertores, de quibus diximus, hac ratione qua audistis perdiderunt. Multis enim dum libertas quæritur, seruitutem accersiri dicebat Agrippa. Libertatis igitur custos lex sit: quæ sũmis ac infimis æqua reddat & perscribat iura: æquitate constituendi, summa cũ infimis pari iure retineantur: nihil contra

leges

leges committatur, quod impunè fiat: in alienam dignitatem, fortunas, vitam denique, nemo temerè inuadat: quod quis habet, illud se existimet habere: Legum imperio, Iudiciorum seueritate, Magistratuum auctoritate, libertas Romana stetit. Malè paucis tantus cōmititur thesaurus.

Ex qua factionum ac domesticorum tumultuum labe, illa vltima consecuta est calamitas, externus in vrbem missus miles. Dum enim homines populares Optimatibus pares esse non possunt, Idumæos accersunt: genus hominum turbulentissimum, ad omnésque motus facilè propensū, & rerum mutationibus lætum: quod veluti ad festorum quandam solennitatem, dicebat Iosephus, sic ad prælia properabat. Immittuntur in vrbem ad viginti millia hominum egentissimorum: quam ingressi, nulli pepercere: tum quòd natura ad cædes propenderent: tum quod hyeme grauiter afficiebantur: tàm supplicantibus, quàm repugnantibus infensi: nullus autem aut fugiēdi, aut salutis erat locus; ita octo millia & quingentos mortuos dies inuenit.

Demùm

Demum, quæ mala consecuta non sunt? Neque enim existimandum est, vllum mõstrũ, vllã pestem, vllã labem rebuspub. nocentiorem esse, factionibus ipsis, vbi in apertum erumpunt tumultum. Quid tùm mali, erecto quasi publico licentiæ vexillo, non consequitur? Legibus, iudicijs, reipublicæque institutis, iureque vniuerso sublato, ac quasi communi sententia in vitam & fortunas impunè violandas omnium perlata. Nihil iam est cuiquam propriũ: non domus, non vxor, non liberi, non vita denique ipsa. Et quæ aliquando fuerunt vitæ solatia, in causas noui doloris & acerbitatis vertuntur: ita demum, non agri conseruntur, non pascua curantur, non vineæ aut horti excoluntur, non mercimonia exercentur, non nauigationes instituuntur, officinæ clauduntur, litteræ & studia conticescunt, nulla publica aut priuata ædificia surgunt: sed ruunt potiùs & labuntur omnia. Ab audacissimis & egentissimis hominibus carceres effringuntur, tabulæ publicæ exuruntur, domus potentium & diuitum liberè distrahuntur, horti & vineæ succiduntur: templa, porticus, aliáque publica ornamenta fœdantur: nihil tùm

tum improbæ cupiditati fit satis, omnia vastitas & tristis desolatio occupat. Coniuges, liberi, ante ora vultusque parentũ turpiter diuexantur: nulli ætati, nulli parcitur sexui: nihil ab hoste irato impetratur: desolationem agrorum, ac dissipationem horreorum, consequitur fames, famẽ dira pestis. Tulit hæc omnia priusquam perijt, domestico tumultu vexata Hierosolyma. Nam in seditione, quasi seditio facta est, altera in alteram parte versa: homines populares qui templum occuparant, dũ se mutuò perferre non possunt, in seipsos vertuntur. Occupat Eleasarus cum suis superiorem templi partem, IOannes inferiorem: Simõ eam vrbis quæ templo subiacebat, occupauerat regionem: ita lædebãt pariter ac lædebantur, dum à superioribus inferiores oppugnantur, medij ab vtrisque. Sic illa pietatis & religionis sanctissima sedes, facta fuit tumultus & seditionis area. Ab alia Optimatium factione, impetus in templum fiebat: vineæ, ac reliquæ munitiones, quæ pro templo contra Romanos vrbem obsidentes extrui debebant, aduersum ipsum templum erigebantur. Ante aras ipsas Sacerdotes senes, pueri,

HEGEsippus lib:5.cap:22.

pueri, ac nobilissimæ fœminæ cædebantur: & vnde spes salutis referri debebat, inde certissimus reportabatur interitus. Multi, *inquit Hegesippus*, qui properantes ab vltimis finibus terræ, ad sanctissimũ locum religionis causa venerant, ante ipsas hostias occubuerunt: arãque vniuersis Græcis & Barbaris admirãdam, suo sanguine imbuerunt: Sacerdotes inter eas quas mactabant victimas, immolabãtur. Ciuibus mortuis aduenæ, Sacerdotibus prophani miscebantur: perque atria diuina, stagnũ fecerat diuersorũ cadauerũ sanguis. Sic dies in sanguine, noctes in formidine trãsigebantur. Fames fuit maxima: lacertis viridibus, *narrat idem HEgesippus*, cæterisque serpentum generibus, coctis exuuijs, pestem addebãt; paruos liberos macie consumi, & aperta ora frustra extendere videbant, exhausti fame & tabe luridi, nec oculos quidem attollere poterant; figura sola hominis remanserat, vsus interciderat: simulachra hominum cerneres, officia desyderares, mutis tantùm sensibus aspiciebant templum. In Ro- *Ibidẽ cap: 18.* *Ibid. cap: 21.*

P mana

Ibid. lib. 5. cap. 24. mana castra confugientibus, vbi cibus datus est. cœpit oneri esse, desuetis edendi officijs si quid sorbuissent mollioris alimoniæ, interclusis iam faucium meatibus strangulabantur. Obriguerunt interiora viscerum, obstructi erant ductus ciborum. Aruerunt iecoris venæ, quæ cibos attrahunt; virtus defecerat, cibi appetitu manente. Ruebant super cibos & inualidos morsus, more infantium mo liebantur, visis alimentis ipso gaudio deficiebāt. *Hæc quidem Hegesippus. Illud demum Ieremiæ Prophetæ consecutum est:* Manus mulierum misericor- *Threno. 4.* dium coxerunt filios suos, facti sunt cibus earum in contritione filiæ populi mei. Compleuit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suæ. *Sic iniusta illa Iesu Christi sitis, quam isti felle & absinthio exacerbarunt potius, quam extinxerunt, iustissima extremæ famis pœna vindicata est: reddidit Dominus vicem, ait Hieremias, iuxta opera manuum illorum. Ex fame pestis orta.* *Ibi. li 5. c. 2.* In templo ipso, *persequitur rem narrādo Hegesippus*, pro vnguentis bene olentibus,

lentibus, pro incensis bene spirantibus pro diuersorum florum odoribus, grauis erat in sepultorum cadauerum fœtor: quos pluuia dissoluerat, quos flamma combusserat, quos sol calefecerat, omnes artus cęsorum ciuium diro odore fœtebant: hinc resolutorum putredo viscerum; inde exustorum nidor, sensus omnes atque ora complebant viuentium: vt ipsi non multo post grauiore morbo consumerentur, ac se superstites ingemiscerent, quo duriore pœna perirent: eoque se seruatos, vt viderent cum patria simul solui etiam leges naturæ, negari ius viuentibus, pacem ciuibus, sepulturam defunctis, humana pariter atque diuina maculari atque permisceri; criminosam esse misericordiam, religionis loco haberi crudelitatem. Castrum in templo, bellum in limine, funus in altaribus. *Matthæus miserabilis & senex, & Sacerdos, ictum carnificis super colla charissimorum pignorum, ipsis primo in oculis eius crudeliter cæsis, excepit: quo spectaculo nihil funestius, nihil calamitosius, nihil* Heges. li. 5. cap. 22.

Ioseph. li. 4. ca. 7. de bello *magis miserum fieri potuit. Iacebant tùm in medio foro duorum summorum Pontificum, refert Iosephus, Principum reipub. Anani & Iesu, paulò ante sacris indumentis toto orbe celeberrimæ religionis amicta, nuda corpora sine sepultura, canibus & feris proiecta esca. Illudque Dauidicum testatur esse completum:* Psal. 78 Posuerũt morticinia seruorum tuorum, escas volatilibus cœli, carnes Sanctorum tuorum bestijs terræ, effuderunt sanguinem ipsorum tanquam aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret. *Ruebant ambusta mollium, deuoluebantur sublimium ædificiorum culmina, sanguine, fame, peste, incendio, ruina, tota vrbs consumpta perijt.* Ad Hab. 10. *Tam durum & amarum est, incidere in manus Dei viuentis & sæuientis.* Tum senes ac mulierculæ intestinis malis attonitę, *ait Iosephus*, pro Romanis vota faciebant; externumque vulnus, quo domesticis malis liberarentur, expetebant. Subuersum est cor earum. *iuxta Hieremiæ prædictum*, in semetipsis; quoniam amaritudine plenæ factæ sunt. Deut. 32. *Illudque quod prædixerat Moyses, impletum:*

tum: Foris vaſtabat eos gladius, & intus pauor, iuuenem ſimul & virginē, lactentem cum homine ſene. *Exclamat Ioſephus,* Quid tandem paſſa es, ô miſerrima ciuitas, à Romanis? qui tua inteſtina ſcelera purgaturi, flammis introire. Iam enim Dei locus nō eras, neque permanere poteras domeſticorum funerū facta ſepulchrū; præſertim tuorum, quos ipſa occideras, non quos ab hoſte amiſeras. *His igitur quaſi gradibus à ſalute & incolumitate, ad tam dirum & crudele exitium, vrbs illa perducta eſt: vt neque illam antiquitas ſua, neque ingentes diuitiæ, neque per totum orbem diffuſa fama, nec magna religionis gloria, quo minus periret, quicquam iuuerit: Non illam maieſtas & religio Sanctoſanctorum, non propitiatorium, non arca teſtamenti, non virga Aaron, non denique ipſi Cherubin texerunt: non nobilitas, nec præclara parentum geſta quicquam profuerunt: nec mirum, ſi maiorum amiſerunt merita, quorum fidē, pietatem, virtutem, iam pridem prodiderunt: ſed ne pretioſus quidem ſanguis ipſe IESV Chriſti Domini eam iuuit, qui prolixè*

Hegeſip. li. 5. cap. 2.

lixe stillans ciuitatem illam irrigauerat non sepulchrum ipsum, quod quoties ingredimur, inquit Hieronymus, toties iacere in syndone cernimus ipsum Saluatorem. Repulit enim Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ, obliuioni tradidit in Sion festiuitatem & sabbatum. Facta est igitur ciuitas in tumulum, vrbs fortis in ruinam & desolationem. Neque verò, vt diximus, aut opibus & exercitibus, aut Imperatoribus Romanis cessit, sed sua illā malicia, suæ perdiderunt factiones. Fatebatur hoc ipse Titus Romanus Imperator, indignitate ab ipsis succensi templi sacratissimi permotus. Cur, *inquit*, templum & externi & gentilis sanguinis effusione polluistis? Testor ego patrios Deos; & si quis vnquam hanc vrbē aspexit, nunc enim neminem credo; iterumque testor exercitum meum, & vos ipsos; quod non ego hæc vos violare compellam; seruabo autem vobis templum etiam nolentibus. *Compellat demùm Ioannem, seditionis autorē pertinacissimum.* Fide mea salua, hæc
Ibid. cap. 31. omnia tibi futura spondeo; veniam tibi salutis polliceor; non pro mercede

cede sceleris, sed pro redemptione vrbis; vt à te redimā perituorum culminum statum. Desinas, moneo, latrocinijs tuis conturbare propositū pietatis Romanæ. Quid sibi volunt, Ioannes impressi illi ante fores templi apices elementorum? Nónne significant, neminem nisi sacratum debere templo appropinquare? Quid illa septa pro templo? Nónne vt conspectus arceāt vniuersorum liberos, solisque mysticis pateat secretorum cognitio; atque his sit liber aspectus, quibus est legittimus ingressus? Prospectus excluditis peregrinorum, & accessus cogitis. Scribitis, vt nullus ingrediatur aduena, nullus peregrinus introeat: & peregrinum sanguinem intra templum funditis, aduenarumque simul & ciuium cruore vestra altaria cumulatis. Testificor ego, non impressionis nostræ esse, sed vestræ præuaricationis, quod violatis quæ vestra sunt. Ego alienus non exigo; imo obtestor, si velitis discedere, incolume templum futurum; neminem Romanorum hostiles ir- *Ibid. ca. 34.*

rogaturum manus, nihil de veſtris te merandum eſſe ſacrificijs. Seruabo templum vobis & proſelytis; cultus enim Sacrorum diuerſus, ſed operis communis vſus. Quod cultus fuit, à vobis receſſit; quod operis eſt, victoribus remanſit. Seruiuimus vobis, vt veſtris legibus viueretis; dedimus poteſtatem veſtris inſeruire cultibus; ſacra veſtra ſcire noluimus, ſed honorauimus. Poſtea rebellandum putaſtis. Pompeius templum cepit, ſed non diruit; vrbem occupauit, ſed integra omnia reſeruauit donaria. Pro quibus, ô grati ſocij, hanc vicem nobis rependiſtis, vt tertio rebellaretis. Veni ad bellum ſpecie terrentis, affectu rogantis. Quoties à mœnibus veſtris vocaui exercitum? Quoties poſtea à penetralib⁹ templi retraxi? quoties reſtinxi incendia? quoties monui? ſed nunquam audiſtis.

Sic demum vltimo, quiſquis ipſe eſſet, Iſraeliticum Deum obteſtatus eſt: vbi funeſtum matris facinus, quæ tum fœdè & miſerabiliter filium ſuum, vltima fame preſſa, intra viſcera ſua receperat, cognouit:

Mundus

Mundus ego ab hoc contagio; tibi me absoluo quæcunque in cœlo potestas es; scis, scis profectò, quia intimo affectu pacem frequenter obtuli: & quod non pudet dicere, victor rogaui, quia parcere etiam ipsis tantorum flagitiorum prodigiorumque autoribus volui, parcere populo, vrbem seruare: sed quid facerem repugnantibus? sed quid facerem aduersus suos furentibus? positis plerunque armis, quia illi à suorum cædibus nõ desinebant, in bellum reuerti, vt liberarem obsessos, non perderem: ipsi nos de muris hortati sæpe sunt dimicare, ne grauius à suis perirent. Quales sunt ciues, quibus hostis remedio est? *His ex causis igitur tanta perijt ciuitas. Gens electa, Regale sacerdotium, ciuitas referta populis, clara Regibus, amica Deo, gratiæ sedes: vrbs, quæ solebat sine armis vincere: populus, cui sol stetit, mare & Iordanus cessit. Deum enim, qui eam genuerat, dereliquit: & oblita est Domini creatoris sui: percussit Iudicem Israel in maxillam, nec recordata est nouissimorũ suorum. Ideo abscondit faciem suam ab ea*

Heges. lib 5. cap. 41.

Ibi. cap 22.

& considerauit nouißima illius. Ideo factus est Dominus veluti inimicus, præcipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia eius, dißipauit munitiones, percußitque eam vulnere, à quo non poterat curari. Quod enim remedium, quæ ratio salutis, vbi autor vitæ & incolumitatis non reconciliatur? Omnibus autem Regnis ac Rebuspub. specimen & exemplum datum, quid sequi, quid declinare debeant, si diu felices & incolumes permanere velint. Tibique inprimis Patria mea, hodierno die speculum propositum est, in quo diligentius vultum faciemque intuearis tuam: num similibus aut hæresum, aut arrogantiæ, aut ambitionis, aut factionum, inquinata sis maculis: num peregrina omnia, quàm tua malis: à quibus si libera es, O beatam te & felicem, sin autem à planta pedis, vsque ad verticem capitis, sanitas in te nō est: exterge maculas, ablue sordes tuas, priusquam sententiā Iudicis audias. Veniēt in te dies, quādo proijcient te inimici tui in terrā, & filios tuos, et nō relinquequetur in te lapis super lapidem, eo quod non cognoueris tēpus visitationis tuæ. Neque .n. melior conditio esse potest syluestris oleastri

oleastri, quam germanæ oliuæ. Nec seriùs adoptatæ filiæ, quam illius cui dictum est: Psal. 131.
Hæc requies mea in seculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Cuius confortauerat Dominus seras Psal. 147.
portarum, benedixerat filijs eius in ea. *Verum dices fortasse: Iesum Christum auro & argento non vendidi: ad causam sanctißimæ religionis eius, aras item & templa, at ius & æquum, vel precio, vel gratia toties prodidisti. In horto captum non ligaui, at manus omnipotentiæ eius multoties ligasti, cum omnipotentem Diuinitatem eius, non plus posse, quam angustus sensus, aut mens tua capit: stultè & impunè decernis, nec plus illi fidei habes, nisi quantum vis, mentéque tua hebeti capis. Faciem eius non conspui, maxillā non percußi, tergum flagris non afflixi: at vnicam sponsam eius Ecclesiam, tot calumnijs, tot maledictis dilacerasti: at matrem eius virginem sanctam, impudica dicacitate toties proscidisti: at faciem æternæ diuinitatis eius, quod longè maius est, tot nefandis blasphemijs fœdasti. Coronam spineam capiti eius non imposui: at æternitatis & omnipotentiæ coronam ex capite*

capite eius nefariè detraxisti. In crucem Saluatorem mundi non sustuli: at ex solio dexteræ Patris, impiè & scelerate detrahere conata es. Regem meum non occidi, vt hominem non occidisti, vt autem verum Deum, quod in te est Arriana perfidia, quæ in te sedem posuit suam, extinguere moliris, dum eum in æternitate natum, & viuentem non agnoscis. Vtinam igitur & tu cognoscas diem visitationis tuæ, priusquam hæc omnia mala veniant in te, quæ tu ipsa manibus tuis attrahere, illisque viam latißimam sternere non desinis. Ego quidem pro meo officio, non tam libenter, quam neceßario, quod debui dixi, tu autem vide, quid tibi faciendum sit, antequam præueniat te dies Domini magnus, & terribilis valdè, dies tenebrarum, & caliginis: dies nubis, et turbinis: & quis sustinebit eum? Hierusalem, Hierusalem, conuertere ad Dominum Deum tuum. Amen.

STA-

STANISLAI SOCOLOVII, DE VESTITV HAERETICORVM, ET FRVCTV HAERESEON.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

MATTH. VII.

AMATOR salutis & incolumitatis nostræ CHRistus Dominus, nullam rem esse, quæ populo CHRistiano magis cauēda, maioreque studio ac diligentia fugienda sit, quàm fallos Prophetas; quos Paul⁹ & reliqua scriptura, Hereticos appellare solet, summa maximaque cautione & monuit & docuit semper. Nusquam scriptum aut dictum legimus; Attendite à Tyrannis, Tit. 3.

rannis, qui vos per varia tormenta, multiplicesque cruciatus à recta & firma fide constantique proposito vestro dimouere atque deterrere conabuntur. Nusquam dictum est: Attendite à Iudæis, Gentilibusque, qui omnes conatus suos ad vos opprimendos, vestrosque labores inficiēdos relaturi sunt. At illud grauissimè dici audimus: Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimētis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Neque verò nudè & simpliciter à falsis Prophetis nobis cauendum esse docet: sed etiam eius suæ tam diligentis tam salutaris cautionis duplicem adfert rationem: summam scilicet eorum, qui fugiendi sunt astutiam & peruersitatem, qui, inquit, veniunt ad vos in vestimentis ouium, & parem astutiæ & versutiæ rabiem & feritatem, intus autem sunt lupi rapaces. Vt enim eos scopulos dicebat Magnus ille Theologus Nazianzenus, magis nautæ declinare solent, qui sub aquis tecti delitescunt, quàm eos qui extant

In vitâ Basilij.

tant & eminent: Ita & illi inimici maximè vitandi sunt: qui vt latentes scopuli sub aquis, sic illi sub multis simultatum integumentis occultantur, & qui tum demum sese produnt, cum iam nauis fracta mercesque disiectæ sunt. Cum præsertim vt ait AMBROSIVS, Caput petant, iugulum inuadant, vitalibus vulnus infligant, corpore saluo animam occidant; quales inimicos maximè metuendos esse idem Saluator docuit semper. Atque nunc item grauissimè & studiosissimè monet: Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Idem igitur & nos agamus, ac quis sit iste vestitus ouium quę integumenta; sub quibus falsi Prophetæ latere solent; qui item fructus, per quos dignosci possint, paucis ex sacris literis, doctissimorumque virorum iudicijs ad publicam vtilitatem explicemus; vt vbi eos semel cognouerimus, tandem aliquando amare desinamus. Nemo

Super Luc. li. 2. cap. 10.

mo autem hac noſtra offendetur oratione, niſi is, qui ſe prius ſuo iudicio, aut hæreticum eſſe, aut hæreſes ſequi condemnarit; Quod vbi cognoſcet, laqueo contrito liberatus, nobis potius, qui eas pelleslupis exitioſiſſimis detrahimus, gratias aget, quàm vt ſuccenſere debeat. Cuius noſtri propoſiti initium à diuini numinis inuocatione capiamus.

Quis igitur hic veſtitus ouium? quæ integumenta, quæ tam molles & inſidiosæ pelles, ſub quibus falſi Prophetæ deliteſcunt, Chriſtique ouibus imponere, eaſque decipere ſolent? Alij aliter iudicant: quidam omnem externum cultum, orationes, Eleemoſynas, ieiunia, humi cubationes, omnemque eam quæ propàlam fit vitæ probitatem & continentiam, quam æquè boni ac mali ſimulare poſſunt veſtimenta ouium appellare ſolent. Quidam cæremonias, rituſque Eccleſiaſticos omnes ea ipſa integumenta

eſſe

esse putant. Alijs omnis ille durus ac vilis vestitus, quo Monachi & Heremitę, ac cęteri omnes, qui mundo renunciarunt, asperiusq; quoddam & horridius vitæ genus amplexi sunt, vtuntur, lana & indumenta ouium videri solent. Verùm nobis in re maximi momenti magis seriũ quid, quodque cum summa rei melius conueniat, quęrendum est. Cuius rei fundamentum hoc iaciamus: Omnis hæreticus, teste Hieronymo, hypocrita est: aliud agens, aliud simulans. Omnis porrò hypocrisis non suo, sed alieno induta vestitu incedit, qui est virtutis & honestatis, omniumque eius partium simulatio. Cùm igitur hęreticus quisque hypocrita sit, duplicem habeat vestitum oportet: Alterum cum alijs hypocritis cõmunem: Alterum qui illi proprius & peculiaris sit: communis vestitus erit, quod pium, quod honestũ, quod cum virtute prima fronte cõiunctum apparet; hæc enim omnibus hypocritis sunt communia, in quibus simulationibus dici non potest, quantùm vete-

res hæretici excelluerunt, quantum ieiunijs, orationi, quantum omni vitæ parſimoniæ & continentiæ operam dederant. Nunc vt virtute ipſa, ita & omni eius ſpecie ac ſimulatione hæreſes carent. At peculiaris veſtitus quis, de quo nobis præſens eſt inſtitutum? Dum totam ſcripturam expendo, dum omnem antiquitatem percurro, dum noſtrorum temporum rationem diligenter intueor, non alium hunc veſtitum inuenio, quàm ipſum verbum Dei, ſacramque ſcripturam, qua omnes errores ſuos, omnes fraudes, ſomnia, nugas, ac deliramenta hæretici, veſtire ac ornare ſolent. Hoc ita eſſe, primum veterum Pſeudoprophetarum exemplum docet; Omnes enim illi veteris teſtamenti falſi Prophetę, cùm aliquid nouum ad populum dicebant, ſemper illis abutebantur verbis; Hæc dicit Dominus, hæc dicit Dominus; cùm ſe illud dicere Dominus pernegaret. Deinde hoc idem Saluator innuit dicens; Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum

cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei. Ac ſi diceret, non omnis ille, qui toties ingeminat more falſorum Prophetarum, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui voluntatem facit patris mei. Quod Petrus paulò clarius explicat. Quemadmodum, inquit, PAVLVS frater noſter chariſſimus oſtendit in omnibus Epiſtolis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perniciem. Deprauabant autem vel falſa interpretatione, vel ipſius ſcripturæ inuerſione, quorum nunc plena ſunt omnia. Itaq; D. Ambroſi⁹ hac plena definitione hæreticos qui & quales ſint, explicat. Hæretici ij ſunt, qui per verba legis legem impugnant proprium enim ſenſum verbis legis aſtruunt, vt prauitatem mentis ſuę legis authoritate cõmendent. Sciens.n. impietas, multũ valere authoritatẽ legis, fallaciã ſub nomine eius componit: vt quia res mala per ſe-

2. Pet. 3.

Ambr. ſuper epiſtol. ad Titum ca. 3. tomo 3.

metipsam acceptabilis esse non potest, bono nomine commendetur. Nam cùm sciãt hæretici, magnam esse sacræ scripturæ authoritatem, ideò hac ipsa errores suos & deliramenta tegunt, suaque testimonia minus valida, sacræ scripturæ authoritatib9 alligant. Hæc Ambrosius. Quod idem Vincentius Lirinensis, his verbis de antiquitate Catholicæ fidei docet: Quid est vestitus ouium? nisi Prophetarum & Apostolorum proloquia, quæ ijdem quadam synceritate, agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texuerunt. Qui sunt lupi rapaces? nisi sensus hęreticorum feri, & rabidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestãt, & gregem CHristi quaqua possunt dilacerant. Sed vt facilius incautis ouibus obrepant, manẽte luporum ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sentẽtijs, velut quibusdam velleribus obuoluunt, vt cùm quisq; lanarum molliciem præsenserit, nequaquam aculeos dentium pertimescat. Hęc Lirinen. Nemo ex veteribus

Lirinen. li. 1. cap. 36.

hęre-

hæreticis, tam impurus, tam impius, nemo tam absurdus perditusq; fuit, qui non suum errorem ex his, quas nunc in manibus habemus confirmaret scripturis: Videre hoc licet apud Irenęum, Tertullianum, Epiphaniũ, cæterosque, qui eorum sententias argumentaque retulerunt, acerrimeq; refutarunt. Non contentus erat vno & alio sacræ scripturæ loco, ad sua confirmanda, Valẽtinus atque Marcion: nisi vniuersum nouum Testamentũ, omnesq; Pauli Epistolas suis accommodarent sententijs: ac si in opere incrustato & vermiculato, translatis lapillis, ordineque mutato, ex homine faceret vrsum aut Leonem: quam similitudinẽ venustissimè Irenæus contra Valẽtinũ ante mille trecentos annos his verbis explicat; Cũ igitur talis sit ipsorum doctrina, quam neq; Prophetæ prædicauerunt, neque dominus docuit, neque Apostoli tradiderũt, quam de vniuersis iactant se plus alijs cognouisse, ex non scriptis legentes: & quod dici solet, ex arena funiculos nectere studentes; ad faciendam

Iren li 1. ca. 1. contra hæreses.

fidem conantur prædictis adaptare, aut parabolas dominicas, aut sermones Propheticos, aut dicta Apostolica, quò figmentum ipsorum non testibus carere videatur, ordinem & seriem scripturarum transilientes, & quantum in ipsis est membra veritatis soluentes. Transferunt enim & transformant, & aliud ex alio facientes, multos decipiunt, per malè compositam dominicorum verborum adaptatorum sapientiam. Quemadmodum si quis Regiæ imaginis pulchræ, ex preciosis lapidibus fabricatæ à sapiente artifice, subiectam hominis formam soluat, & lapillos illos transferat & accommodet, ac faciat formam canis aut vulpeculæ, atque hanc malè fabricatam deinde præscribat ac dicat, hanc esse Regis imaginem illam pulchram, quam sapiens artifex fabricauit, ostendens lapillos illos à primo artifice probè in Regis imaginem compositos; verùm malè à posteriore in canis formam translatos, & per lapillorum apparentiam seducat imperitiores, qui Regiæ for-
mæ

mę notionē non habent; & persuadeat, quod hæc putrida vulpeculæ forma sit pulchra illa Regis imago. Ad eundem sanè modū etiam hi anicularum fabulas consuentes, deinde verba, dictiones, & parabolas vndecunq; detrahentes, adaptare volunt fabulamentis suis eloquia Dei. Hęc Irenęus: Infinitis locis scripturæ, minorē filiū patre iactitabat se demonstrare posse Arrius: Nestori⁹ sacrā scripturā se primum, & solū intellexisse, & oēs illos ignorasse, quicunq; ante se magisterij munere præditi diuina eloqa tractassent, falso solebat dicere. Ita vt Tertullianus alicubi propter eū impudentē sacrarū scripturarū abusum, Euāgeliū rem sanctissimā librū hæreticorū appellare non dubitauit. Abunde hoc idem docet nostra ætas, quę cū in sexcentas scissa sit hæreses, in sexcenta schismata, quæ tamen omnia vera esse nō possunt, cùm vna sit & simplex veritatis via: nulla tamen est, quę non suum sacræ scripturæ testimonijs tueatur errorem. Et eò magis, quò absurdior, quò exitiosior est: quod in

Anabaptiſtis Arrianiſque videre licet. Hic igitur eſt peculiaris Pſeudoprophetarum veſtitus, hæc mollia vellera. Non ieiunat quis, lupus eſt: veſtitus autem ouium ille: Nō quod intrat per os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Non orat quis, hic lupus eſt, veſtitus autem: orantes nolite multum loqui. Non vult quis ſubeſſe magiſtratui, lupus eſt: veſtitus autem ouium: Obedire oportet DEo magis quàm hominibus. Confiteri peccata erubeſcit quis, lupus eſt: veſtitus autem ouium: Delicta quis intelligit? Continentiæ quis rumpit vota; lupus eſt: veſtimētum autem ouium: Non omnes capiūt verbum hoc. Nō reddit quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ Dei Deo, lupus eſt: veſtitus autem ouium; Gratis habetis, gratis date. Baptiſmum iterat, lupus eſt; veſtis autem ouilis; Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Minorem patre filium improbè & maliciosè iactat, lupus eſt; veſtimentum autem; Pater maior me eſt. In nulla parte virtutis

Matth. 15.
Matth. 6.
Act. 5.
Pſal. 18.
Matth. 19.
Matth. 10.
Marc. 16.
Ioan. 14.

&

& honesti se exercet, lupus est; vestimentum autem; Arbitramur homi nem iustificari fide sine operibus. Pul sat quis pauperes, damnat innocuos, expilat vicos & oppida, peregrinos, & mercatores mercibus exspoliat; lupus est; vestitus autem ouium; Si impius egerit pœnitentiam, &c. Misericordiæ Domini multæ, sed & cruces scelerũ plurimæ. Hæc sunt vestimenta Pseudoprophetarum, in quibus ad nos veniunt, intus autem sunt lupi rapaces. Neque autem ideò sacra scriptura, aut accusanda, aut reijcienda est; neque ob id ad omnes errores cõficiendos, omnemq́ue Christianam doctrinam stabiliendam, illa minus vtendum erit, quod ea hæretici peruersè abutãtur; Sed quemadmodum oues non eam ob causam vellera sua abijciunt, quod illis aliquando lupi induti conspiciantur; quin eò magis ea tuentur, atque ab omni luporum iniuria defendunt; ita etiam non ob id sacra scriptura abijciẽda erit, quod hæretici ea ad suum & aliorum exitium malè vtãtur; sed eò studiosius tra-

Rom. 3.

Ezech. 18.

ctanda, eiusque veri ac synceri sensus peruestigandi. Hoc tamen sciendum est, sub hoc vestitu lupum aliquando delitescere posse: neq; statim, vt quis aliquot sacræ scripturæ loca appellare potest, eum sequendum esse; cùm hic communis æquè lupis ac ouibus, vestitus esse possit. In quo genere diabolus, hæc nostra tempora ita fascinauit, vt nemo tam absurda docere possit, modò Paulum vel Ioannem laudet; vt nō statim quintus quidam Euangelista esse censeatur. Et hęc quidem sunt vestimenta ouium. Attendite igitur vobis à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Quomodo autem falsi Prophetæ à veris dignoscendi sint, quandoquidem sacræ scripturæ allegatione non cognoscuntur, statim adiungit: Ex fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos. Qui igitur sunt fructus isti? non idem sentiunt omnes, & res ipsa subobscurior est. Nostri temporis hęretici, sed & veteres referente Augu- *Super 10. Psalmum.* stino, auaritiam, ambitionem, simo-

moniam, luxum, vsuram, adulteria, ebrietatem, ac reliqua quæ carnem consequuntur vitia, eos fructus interpretantur: quibus cùm Ecclesiasticum Clerum planè diffluere isti vidissent, inde populo persuadere conati sunt: Clerum Ecclesiasticum falsos Prophetas esse, ex his fructibus cognoscendos. Fuit hoc ad vulgus, in cuius oculos tot & tanta nostrorum incurrebant vitia, argumentum maximè accommodatum: his talibus retibus tanta irretita est hominum turba: plausibile sanè argumentum: dolendumque est Christiani mei, vobisque inprimis sacerdotes, vos tantum contra ordinem vestrum erexisse firmamentum, illiusque vim in dies magis ac magis immensa cupiditate, ambitioneque vestra augere. Hos tamen non esse germanos fructus, ex quibus veri à falsis dignosci Prophetæ possint, hinc facilè perspicitur: partim ꝙ vitia hæc, cum hypocrisi maximè pugnāt patent enim, & in oculos hominum incurrunt, nec benè cum vestitu ouium conueniunt. Nemo vnquā

Arri-

Arrio, nemo Photino adulterium, nemo ebrietatem obiecit; facilè ab his cauent illi, qui nocentiora venena ferunt; partim quos labes istæ omnium sunt temporum; siue hæreses vigeāt, siue omninò sint nullæ. Quod enim vnquam tempus adeò felix, adeò beatum fuit, quo his næuis Resp. Christiana caruerit? Itaq; fructus potius carnis, quàm hæreseos, hæc vitia, scriptura nominare solet. Manifesta sunt inquit Paulus, opera carnis; quæ sunt fornicatio, immunditia, &c. in quibus & ipsam recenset hæresim. Abundarunt hoc genere vitiorum veteris legis Pontifices & Sacerdotes; nusquam tamen eos scriptura, nusquam ipse Christus Dominus, in falsorum Prophetarum censum retulit; Caiphas Simoniacus Sacerdos, futura tamen verè prædicit; Quid Iudas Scariotes? sed & ipsum Petrum reprehēsibilem fuisse legimus; Verùm hæc sublata iam esse videtur controuersia; Ita enim isti, cum plerisque ex nostris in pari lance maliciȩ constiterūt; æquè improbi, æquè sunt vitiosi, vt pos-

Gal 5.

Paulus ad Gal. 5.

possint rectè inter se alea iacere vter melior. Itaque & ipsi non valdè hunc locum vrgent, cùm præsertim illo manifestissimo CHristi testimonio conuincãtur; Super Cathedram Mosi sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite; secundum autem opera illorum, nolite facere. Vel ipsis ergo Authoribus, magis proprium, magisque peculiare quid, quærendum erit. Fructus igitur hæreseos tales esse debent, qualis est ipsa hæresis; quæ cùm non ad vnius hominis exitium, sed ad totius corporis CHristi labefactationem comparata sit; fructus etiam ei9 illi erunt, non qui singulis noceant, sed qui ad totius corporis CHristi, quæ est Ecclesia Dei, ruinam & desolationem referantur, fructus enim radici respondere debent; radix totum inficit corpus; fructus igitur similes quærendi. In quibus recensendis non abutar vestris auribus, nihilq; ex meo priuato adferam sensu; quos ipsa scriptura sacra, quos Principes Apostolorum recensent hos proponã, quos illi

Matth. 23.

illi non obiter neque aliud agentes; sed studiosè, & ex instituto, Spiritus Dei instinctu, admirabili rerum futurarum prænotione explicant, ita vt hos vel negare vel impugnare nemo possit, nisi qui manifestè Apostolis ipsis detrahere velit, illisq; fidem adhibere nolit. Fuerunt, inquit Petrus, Pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erũt magistri mendaces, qui introducẽt sectas perditionis, & eum qui emit eos Dominum negabunt, superducentes sibi celerem perditionem: & multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in auaritia, fictis verbis de vobis negociabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. Qui quo tandem modo cognoscantur, iisdem ferè verbis cum Iuda Apostolo, eos suis verissimis depingit coloribus, ac ex quibus fructibus dignosci possint abundè docet.

Epist. Petri 2. cap. 2.

Quorum primum his verbis explicat: Dominationem, inquit, contemnunt, maiestatem autem blasphemant:

Iudas in sua epist.

mant: Vt enim primus Apoſtata & hæreticus Lucifer, nimia arrogantia, contra Deum elatus, omnipotentis Dei dominationem ſpreuit, dum ei par per omnia eſſe vult, ſimulque maieſtatem eius blaſphemauit, cùm inquit: Ponam ſedem meam in Aquilone, & ero ſimilis altiſſimo; ſic vniuerſa eius propago, ſchiſmatici & hęretici, non illam primã & principem ſolùm, ſed etiã hanc ſecundam & vicariam poteſtatem ſpernunt, maieſtatem blaſphemant. *Iſaiæ 14.*

Nunquam Martinus, nunquam Caluinus, Pontificem Romanum, cuius Cathedram Apoſtolicam ſedem, omnis antiquitas ſanctiſſimè appellauit, & venerata eſt, niſi Antichriſtum; nunquam Pontifices, niſi monſtra & portenta: nunquam Sacerdotes, niſi miniſtros & vaſa diaboli: nunquam Reges & Principes Catholicos, niſi Pharaones, Tyrannos, & libertatis publicæ oppreſſores, appellare ſolent: ſcripta illorum teſtantur: res negari non poteſt. Et cum authoramentum maieſtatis lex

ſit, leges enim vos Principes, magnos & admirabiles faciunt; omniſque hęc veſtra dignitas, & auctoritas ex legibus, tanquam firmiſſimo præſidio pendet; idem legum qui & maieſtatis hoſtes ſunt. Hinc illa Eccleſiaſticarum primũ, deinde ciuilium legum & ſanctionum abrogatio; hinc paternarum conſuetudinum immutatio, legibus enim integris & ſartis tectis conſeruatis, nequaquam neque dominationem contemnere, neque maieſtatem conuicijs proſcindere, impunè auderent; quinimò his ſtantib⁹ & vigentibus ipſi nullo modo ſtare, nec ſeſe diutius tueri poſſent. Primus itaque fructus hæreſeos hic eſt, dominationis & maieſtatis diminutio, legum autem antiquarum abrogatio, omniſq; moris veteris extĩctio. Quis hæc docet? Petrus atque Iudas; duo Apoſtolici Collegij ampliſſima lumina; Dominationem, inquit, contemnunt, maieſtatem autem blaſphemant.

Secundus eius labis qui ex hoc primo naſcitur fructus, eſt inobedientia.

Liber-

Libertatem, inquit Petrus, promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis, à quo enim quis superatus est, huius & seruus est. Et sanctus Iudas; Væ væ, inquit, qui in contradictione Core abierunt, quam contradictionem sic Moyses exponit: Core, Dathan & Abiron, Leuitici generis fratres, qui ad figendum deportandumque tabernacnlum, ac reliqua minutiora cultus diuini munera, erant destinati, Moyse & Aarone Principibus sacrorum, & Reipub. spretis, in munus & officium Sacerdotale sese temerè ingesserant. Misit igitur Moyses, vt vocaret Dathan & Abiron, filios Eliab. qui responderunt, non veniem⁹ &c. Iratusque Moyses, dixit ad Dominum. Ne respicias domine Sacrificia eorum: tu scis quod nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis, nec afflixerim aliquem eorum. Contradictio igitur Core, inobedientia est, affectata libertas est, ac non expectata legitima vocatione, in alieni muneris functionem temeraria inuasio; quæ ex magistratus æstimatione le-

Num:16.

Num.16.

ne leuissima nascitur. Qui fructus, an nostra ætate satis superque his magistris & Doctoribus non refloruit? Iubet quid vniuersalis legittime congregata Synodus, reclamat populus, non faciemus. Iubet Sacerdos: reclamat laicus, non faciemus. Mandat Rex; itidem subditi, non faciemus. Mandat Dux belli: eodem modo miles, non faciam. Ab his autem maioribus ad minora est profectum; vt neque seruus domino, nec filius patri, neque vxor viro, nec discipulus officinę magistro, aut parere aut subesse velit: sed omnes id faciunt, quod bonum in oculis suis esse videtur. Quā frequens hæc vox auditur; non faciemus, non veniemus, ipsi videtis. Malæ igitur arboris hic est secundus deterior fructus, qui ex legum magistratusque contemptu exoritur.

Tertius autem ille; Nubes, inquit, sine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ, quæ à ventis circumferuntur, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones; sydera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æter-

æternum; Quæ nihil aliud designant, quam omnẽ tam Politici, quã Ecclesiastici ordinis cõfusionẽ; Quid enim nubib⁹ vacuis magis inordinatũ? qd fluctibus maris ꝓcellosi magis incõpositum? quid nebulis? quid ipsis syderibus errantibus, quę nũc huc, nũc illuc temerè feruntur, magis incertũ? Sequitur aũt naturæ ordine illos duos hic tertius fructus. Vbi.n. nulla est obedientia, vbi nulla maioris & minoris ratio & differẽtia, vbi superioris & inferioris nulla cõparatio; ibi nullus certus ordo, nullus certus cõcentus sit oportet. Ex summis .n. & infimis, & medijs, moderata ratione interiectis, omnis emanat ordo, omnis Reip. concentus; qui vbi non est, ibi omnia incerta, omnia vaga, omnia fluctuantia sunt, infinitisque procellis & tẽpestatibus agitata aguntur & feruntur; quod inter hæreticos manifestè fieri videmus, oẽs apud istos Pontifices, oẽs sacerdotes, oẽs Reges oẽs belli Duces, omnes Doctores, omnes denique omnia censeri volũt. Qua enim ratiõe iuris & ordinis

æquabilitatem inter se conseruabũt illi, qui sibi mutui sceleris conscij sunt? qui omnes ex æquo ab eo quod legitimum, quod cum veteri lege & more coniunctum est, recesserunt? quibus propria libido præest ac dominatur. In rerum igitur omnium confusione, quem tu ordinem inuenias?

Quem fructum ille quartus, vi & natura consequitur sua, quem idem explicat Petrus; audaces, inquit, sibi placentes, sectas nõ metuunt introducere. Iudas autem: Murmuratores & queruli, secundum desideria sua ambulantes, os eorum loquitur superbiam, qui se ipsos segregant, id autem est, factionum, & dissensionum sunt auctores, pacis verò & publicæ tranquillitatis perturbatores. Pax enim, vt doctissimis placet, nihil aliud est, quàm tranquillitas quædã ordinis. Vbi igitur nullus est ordo, sed potius omnis ordinis peruersio; ibi pax nullo modo esse potest; rixæ, factiones, dissensiones, in mutuum exitium, conspirationes, domestici tumul-

tumultus, bellaque ciuilia, quibus nunc orbem terrarum ardere vidємus, occupant omnia. Nobis verò inter nos dimicantibus, ac vires mutuas atterentibus, & veluti in vtero vnius matris more Iacob & Esau colluctantibus: contra hostes Reipublicæ Christianæ, nihil præclarum geritur, opes Saracenicæ indies crescunt; Vrbes, Regna, Insulæ in eorum potestatem succedunt, nihil nostrum vel ioco concupierunt vnquã, quod seriò non obtinerent: Dum nos pro scholæ quæstionibus, quarum finis nullus est decertamus, qui pro Regnis & populis Iesu Christi sanguine quæsitis pugnare debebamus. Quid enim ab eo tempore ex quo hæc labes Rempublicam Christianam occupauit, præclarè contra hostem nominis Iesu Christi actum est? quid illius Regno quæsitum? quid laudis & nominis gestum? omnia ruunt & retro collapsa referuntur, omnis virtus Christiana conticuit; sexcentæ licet fiant inter nos confœderationes, sexcentæ compositiones: pax tamen nõ

est, nec erit vnquam: pax enim tranquillitas est ordinis: quæ vbi non est, nulla item pax erit, ipsa naturæ vi & æquitate ita concludente. Multum quidem valent humanæ sanctiones, multum leges; naturam tamen rerũ inuertere & immutare non possunt.
Isa. 48. 57. Non est pax impijs, dicit dominus: Impij tanquam mare feruens, quod nunquam quiescere potest. Ita qui pacem inter hæreticos, vel cum hæreticis facere velit, nihil aliud agit, quam arenam, vt Irenæus dicere solebat, sine temperamento glutinat, quæ nunquam natura sua cohæret, nunquam diu in vnitatis vinculo
Lib. 5. cap. 2. permanere potest; Neminem enim pacem suam tenere posse, qui pacem Dei repudiauit, præclarè dixit Hegesippus.

Obstat enim & impedit ille quintus, qui hos sequitur exitiosus fructꝰ: Væ illis, qui in via Cain abierunt, & in errore Balaã mercede effusi sunt, secuti viam Balaam ex Bosor. Via Cain, summum quoddam & irrecõciliabile odium, ex inuidia natum, omnem-

omnemque fraternæ charitatis abolitionem designat. Via Balaam, populi Dei eiusque castrorum infestationem, ac omni genere conuicij & maledicti proscissionem. Habet enim hæresis insitum quoddam & peculiare ab alijs omnibus disiunctum, contra illos, qui cum eis non sentiũt irreconciliabile odium, quod etsi ad tempus supprimi & dissimulari potest, funditus tamen & radicitus euelli non potest; sed quo diutius premitur, eo exitiosius erumpere solet; magna lis, magnus zelus est religionis. Quærit Iosephus, quæ causa fuerit, cur cum reliquæ omnes gentes, in aliquam societatis vnionem, cum alijs nationibus venirent: Iudæi soli nullam vnquam firmam & constantem amicitiam cum cęteris gentibus coluerunt. Reddit non aliam rationẽ, quã eã ipsã disparitatẽ, & dissimilitudinẽ cultus & religionis, odiũq; ꝙ inde manat implacabile, cũ illi vnũ solũ, cæteri infinitos coluerint Deos. Demõstrat hoc idẽ Dionysius Areopagita, vix non Geometrica demonstratio-

Iosephus contra Apionem

De diuinis nominib. cap. 5.

ſtratione. Vt, inquit: Lineæ quanto remotius à centro diſcedunt, & numeri ab vnitate quanto magis diſtāt, tanto etiam plus ab inuicem ſeparā-tur, maioreque interuallo abſunt; ſic homines quo magis à Deo, qui eſt rerum omnium primum principiū & centrum, omniſque vnionis fons & origo, veraque de illo opinione diſcedunt, eo magis à ſeipſis diſtant ac ſeiunguntur. Non poteſt, inquit Bernardus, Deo eſſe cōtrarium quid, & ſibimet cohærere, aut ſecum, conſentire; Nihil ibi in commune conſulitur, nihil ad omnium ſalutem refertur, nulla totius corporis ſuſcipitur cura; hoc ſolum vtile eſt quod alteri nocet, ex alieno incommodo ſua quiſque ſibi parat cōmoda. Nunquam pacem & concordiam illa Reſpublica ſperet; quæcunque diſpares & pugnantes hæreſes ſemel intra ſua ſuſceperit viſcera; fruſtra impoſſibilia tentantur, quod nunquam in eo decurſu ſæculorum fuit: nunc certè quomodo fieri poſſit, non video.

Bernar. li. 5. de cōſiderat.

Sextus fructus eius morbi ab iiſdē Apoſto-

Apostolis explicatur; Hi autem quæcunque quidem ignorant, blasphemant; quæcunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur: Quod nemo alius præter hæreticos facit: nam Philosophi & si nobiscum non sentiunt, nostra tamen conuicijs & maledictis non conscindunt. Ita sint duo; Alter Philosopus quis, Auerroem vel Auicennam sequutus; Alter hæreticus, vterque Deum vnum & trinum non agnoscit, vterque Christum ex virgine natū negat; vterq sub specie panis & vini, verum corpus & sanguinem Christi contineri nullo modo credit: Hoc tamen inter vtrumque interest, quod alter argumentis contentus, non amplius progreditur, alter vltra argumenta nephandis blasphemijs omnia inquinat, omnia cōplet. Quæ enim & qualia in Dei filium, quæ in virginem sanctam, quæ in sacramenta, diuina Symbola, maledicta conferant; ea, & dicere, & audire, homini pudenti piaculum est: longè certe acerbius quàm illi, si fi-

lius Dei est descendat de cruce: vt recté de illis illud dicere possis, Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum dura: Non intret anima mea in consilium eorum, & in cætu eorum non sit gloria mea. Nec satis est ipsos ita petulantes, & maledicos esse, hacque ratione æterni Regis maiestatem lædere, sed illud etiam efficiunt, vt nomen excelsum Dei, nomen Iesu Christi, eiusque Sacrosanctæ religionis, blasphemetur vbiq; in gentibus, & per quos, inquit Diuus Petrus, via veritatis blasphematur. Quis enim ex his q foris sunt, eam religionem admiretur, quis laudet & suspiciat, & non potius contemnat ac derideat, quę in tot hæreses, in tot dissidentia schismata sit distracta, & quæ de suis sacris tam malitiosè, tam petulanter, tã impudicè sentiat & loquatur. Non modo igitur ad lumen veritatis infideles his istorum moribus non rędeunt, sed magis in suo errore tenebrisque confirmantur. Ad quos enim potius in tanta sententiarum varietate se conferant,

Gen. 49.

ferant, aut quomodo illos sequantur qui ipsi vbi certò defigant pedem nõ habent: Ita vt planè portas salutis omnibus gentibus, sectis ac dissidijs nostris, vita & moribus inquietis & dissidentibus, obstruere videamur. Et vt quondam Pilatus tradidit Christum cohorti ad illudendum, conspuendum, flagellandum, ac omnibus contumelijs diuexandum: ita nunc hæreseon ac schismatum magistri, eundem Christum, eiusque vnicam sponsam Ecclesiam exponunt ijsdem gentibus, vt denuo flagelletur, conspuatur, ac varijs probris cõtumelijsque ipsi illudatur, nullo vnquam tantum scelus dignè expiaturi æuo. Assume domine zelum pro spõsa tua, & pro nomine sancto tuo.

Septimum mali seminis germen illud est, gratiam Domini nostri Iesu Christi transferre in luxuriam quod idem docent Apostoli. Subintrauerunt enim quidã hoẽs, qui olim perscripti sunt in hoc iudiciũ impij, domini nostri gratiã trãsferẽtes in luxuriã, delicijs affluentes, in cõuiuijs suis

lux-

luxuriantes vobiſcum. Vt enim veterator ille paradiſi ſerpens, eam ipſam prolixam & liberalem munificentiſſimi parentis beneficentiam, qua in omni honeſtæ voluptatis & deliciarum genere primos noſtros conſtituerat parentes, in exitialem tranſferre voluit inſolentiam: ita vt nimia petulantia & cupiditate, eius ſuaſu cõtra parentem ſuum elati, Dij plane effici voluerint: Sic iſti crucis Ieſu Chriſti, vulnerumq́ue eius, mortis & ſanguinis liberaliſſimè in precium & ablutionem totius mundi in ara crucis effuſi, gratiam volunt tranſferre in luxuriam: non tanquã exemplũ imitationis crucem & mortem Chriſti habentes, ſed quaſi velamen maliciæ prętendentes, vt dicebat Petrus. Quod ne fiat, diligentiſſimè ſuos monet Galatas Paulus: Vos in libertatem vocati eſtis fratres; tantum, ne libertatem in occaſionem carnis detis. Laudent quantum velint in primis ſuis initijs Hæretici, omnem vitæ continentiam & ſanctimoniam, Catharos Angelicos, Apoſtoli-

1.Pet.2.

ad Gal.5.

ſtolicos Apotacticos; id eſt, ſelectos more veterum Gnoſticorum, Marcioniſtarum, Valentinianorum, ſeſe ambitiosè appellent; ad vltimum tamen, omnem Dei gratiam transferunt in luxuriam. Notum eſt, in quã fœdas ac planè infandas libidines, prioris ſæculi Hæretici ad extremum præcipatabantur; ſed & noſtri, ieiunia primum, vigilias, cilicia, humi cubationes ſuſtulerũt; virginitatem tanquam rem Deo & naturæ aduerſam & inimicam, reiecerunt: clauſtra Monaſteriorum, ac vota ſuſcepta pudiciæ, perfregerũt, Polygamiam laudarunt: vltimò, Adamiſmus quidam turpis & nefarius introductus eſt. Sic Hæreſis, gratiam Dei transfert in luxuriam.

Octaua demum eius peſtis labes eſt, perpetuus in deterius profectus. Hunc fructum Paulus ad Timotheũ ſcribens, ſic explicat: Semper, inquit, diſcentes, & nunquam ad perfectionem cognitionis peruenientes. Mali autem homines, & ſeductores, proficient in peius: errantes, & alios in errorem, 2. Tim. 3.

errantes, & in alios in errorem inducentes. Et paulò post; Iniquitas autē eorum proficit in peius, quorum sermo serpit tāquam cancer. Mille quingentis septuaginta octo annis, res Christiana in dispensatione potestatis à Deo ordinatæ, inter tot persecutionū fluctus, inter tot feri ingenij & linguæ impugnationes; inter tot hęreses & schismata, integra & intemerata mā sit; Articuli fidei, Sacramētorū dispensatio, Libri sacri, eorumque interpretes, Canones, Concilia, Patres, Cæremoniæ, Sacra, Ordines, Ordinumque functiones, incorrupta immutataque durant. Sexagesimus vix intercessit annus, ex quo isti noui dispensatores in eam inuaserunt possessionem; & iam vix reliquias ei9, quod à nobis acceperunt, depositi, tuentur. Sic prophanata, sic conculcata iacēt omnia, dum hoc anno eam inficiunt religionis partem, alio aliam, & iterum aliam, donec totum fidei & pietatis corpus hic lethalis absumat Cancer. Vnde cœptum sit videtis, & quo profectum. Quorsum illa

2.Tim.3.

aqua

aqua lustralis, quorsum euaserũt Indulgentiæ, auctores ipsi vix sua recognoscunt dogmata. Neque verò in peius proficiunt tantum, sed in quo maximè admirari licet; summam diuinæ potentiæ vim, in hominum malicia & curiositate vindicanda, planè in contrarium reciderunt sensum. Quantum fidei dignitatem & amplitudinem, supra quam etiam necesse fuit, extulerint, nemo est qui ignoret. Nunc ipsi, vel penitus nihil credunt, vel in omni parte fidei sensum & experimentum quærunt; suntque nonnulli, qui in solis bonis operibus cum Pelagianis, totam salutis rationem putant repositam esse: Verbum Dei, Euangelia, Paulique scripta, quibus laudibus in cœlum sustulerant, scimus; nihil detrahendum, nihil apponendum esse, quam sanctè & religiosè cauebant. Nunc Moyses multis placet; Christus, eiusque Euangelium, displicet; nouum Testamentum, recens quoddam & nuper excogitatum opus esse videtur: nõ multorum, aut temporũ, aut hominum

minum auctoritate comprobatum; veterem legem, & antiquitate, & iudicio omniū gentium plurimum valere, quomodo omnes illi ſentiunt, qui noui Iudaiſantes dicuntur.
Quid de Sacramentorum vi, integritate. veritate, ſanctitate, frequenti vſu, quam præclara, vt quidem videbantur quondam, tradebant. Nunc, vel nuda quædam & egena elementa eſſe putant, vel illis penitus non vtūtur. Maledictum illum eſſe clamitabant; qui confideret in homine, qui-úe carnem poneret brachium ſuum; Nunc ipſi nudum & ſimplicem hominem Ieſum Chriſtum, vt quidem illi impiè blaſphemant; grauiſſimo idolatriæ delicto obnoxij, colūt & venerantur. Totum certamē, pro gloria, laude, maieſtate Ieſu Chriſti, ſe ſuſcipiſſe profitebantur. Nos hoſtes & proditores cultus ac nominis eius, tertio quoque appellabant verbo. Nunc illum quem Pater glorificauit, & in quo ſummam ſplendoris gloriæ ſuæ collocatam eſſe voluit; ita, vt qui non honorificet Filium,
non

non honorificet & patrem, infra Angelicam etiam constituunt sortem, acne ex virgine quidem natum, Machometanis in ea parte deteriores, confiteri volunt: sic facta sunt illis, iuxta prædictionem Petri, posteriora deteriora prioribus. Quàm dissimilia & pugnantia vltima primis, videtis: quæ tamen omnia eò puentura, iam vitum à principio illis à Catholicis viris ad vnguem planè prædicabantur. Vnde igitur tāta mentis cœcitas? vnde hæc amentia? Descendit Domin9, & cōfundit linguas & sensus eorum, vt non audiat vnusquisq; vocem proximi sui; ac ne suā quidem, quam primò constanter tuebatur, & pro qua fortissimè decertabat. Docet S. scriptura, singulis Ecclesijs, singulos Angelos ad earum regimen & gubernationem, ac custodiam, præfectos esse: quas vbi iusta & æqua voluntate Dei, peccatisque hominum, deseruerint; eas omnibus ignitis telis spiritualium potestatem patere, ac ex errore in errorem prolabi; quos hæresibus ac schismatibus fugari, ipsasque Eccle-

ſias relinquere teſtis eſt grauiſſimus auctor Hieronimus: quod noſtris iſtis eueniſſe, dubitandum non eſt. Verè igitur ſermo illorum ſerpit tanquã Cancer: errorque in principio paruus, in exitu infinitis partibus creſcit, nec primum conſiſtet, quam res ad eos redierit, quibus dictum eſt: Qui vos audit, me audit: qui vos ſpernit, me ſpernit Et qui illud verè vſurpare poſſint: Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Dei, & diſpenſatores myſteriorum Dei.

Ex quo malo peſſimi profectus, alia miſerabilis & funeſta naſcitur calamitas: conſcientiæ ſcilicet perturbatio, & inconſtantia mentis; qui eſt nouus hęreſeos fructus; Cauteriatam inquit Paulus, habentes conſcientiam; perplexitatẽ quandam, & fluctuationem, denotans conſcientiæ. Dũ enim anim⁹, in eo quod maximũ eſt, & in quo vitæ & fœlicitatis sũma cõſtitit, nullũ certũ modũ, nullũ optatũ inuenit exitũ; ac ꝓ tuto portu, in maiores æſtus, maioraque naufragia, ſe indies deportari videt; nec vſquam

tam firmiter agit pedem, quin nouis fluctibus argumentorum inde non exturbetur: dici non potest, quantum commoueri & perturbari solet, quantum indignari & planè irasci: nullum mare tantis fluctibus, quantum hic animus cogitationibus ęstuare ac fluctuare solet. Hinc macies, hinc pallor, inediæ: hinc vigiliæ, & nocturnæ excitatiões; hinc in via, in balneo, ad mensam, in lecto, disceptationes, ac perpetuus ad easdem cogitationes, recursus: hinc leui ex causa'maximæ offensiones, & scandala; hinc repetitæ cõsultationes, cõuẽtus, & synodi hinc vitæ & lucis tædiũ: hinc spontaneæ sibi manuum illationes; hinc aliæ infinitæ cruces. Cauteriato enim membro, nulla quies. Ex qua animi ac conscientiæ ægrimonia, exoritur metus quidam & trepidatio; vt metuãt vbi non est timor: fugiant nullo persequẽte. Virtutis .n. viri fundamẽtũ, recta cõsciẽtia est. Probatũ est hoc nupaliquoties apud nos, his ꝓximis Tartaricis incursionibus; quid actũ,

quomodo trepidatum ſit, ſcitis. Non factitarunt hæc maiores noſtri, quibus certa & explorata fuit pietatis & religionis ſuæ ratio: qui non niſi cum dijs, vt aiunt, & ſacris, bona conſcientia, pro fortiſſimo clypeo tecti, in aciem & certamina deſcendere ſolebāt. Quanquam autem hi conſcientiæ tumult⁹ in omni illos perturbent vita, maximè tamen in morte excitantur, cōtrarijs argumentis in vtramq; partem colluctantibus, aſſenſu fluctuante, Diabolo tunc omnia in immenſum augente; ita, vt vix centeſimum æquo animo mori videas. Quam eorum miſerabilem conditionem, Vincentius Lirinenſis ante mille annos diſertè in hunc modum deplorat; Et perire metuūt, & redire erubeſcunt, ſaucij, ſemineces, ſemiuiui; quippè qui tantam veneni hauſerint quantitatē, quæ nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere ſinat. Heu miſeranda conditio, quantis illi curarum æſtibus, quātis turbinibus exagitantur. Nunc etenim qua ventus impulerit, incitato errore rapiuntur:

Vincent. Lirinen. lib. de hæreſibus cap. 25.

nunc

nunc in ſemetipſos reuerſi, tanquam contrarij fluctus reliduntur: nunc temeraria præſumptione, ea quæ incerta videntur, approbant: nunc irrationali metu, etiam quæ certa ſunt, expaueſcunt: incerti qua eant, qua redeant; quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malè penduli cordis afflictio, diuinæ erga ſe miſerationis eſt medicina, ſi ſapiant. Idcirco etenim extra tutiſſimum Catholicæ fidei portum, diuerſis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac penè necantur procellis; vt excuſſa in altum, elatæ mentis vela deponant, quæ malè nouitatum ventis expanderant, ſeſeq; intra fidiſſimā ſtationem placidæ ac bonæ matris reducant & teneant, atq; amaros illos turbulentosq; errorum fluct⁹ primitus reuomant, vt poſſint deinceps viuæ & ſalientis aquæ fluenta potare. Dediſcant benè, quod didicerunt non benè: & ex toto Eccleſiæ dogmate, quod intellectu capi poteſt, capiant; quod non poteſt, credāt. Hæc ille.

Sequitur decimus ille lethalis radicis, lethalior fructus; religionis vniuersæ, cultusque diuini ruina, vltimumque exitium. Quem D. Petrus illis innuit verbis; Venient, inquit, in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes; Vbi est promissio, aut aduẽtus eius? ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ. Quodquidem & res ipsa id ita esse, nulla confirmante scriptura, demonstrat. Cùm enim vniuersa fides ac religio Christiana, neque demonstratione nitatur, neque sensui subiecta sit; sed sola fide, consensu, auctoritateque constet; his sublatis, aut saltẽ labefactatis, omnem religionem auferri oportet. Hac potissimũ ratione versatur quis inter Catholicos, habet argumenta, habet scripturas; confert se item ad Sacramentarios, eadem omnia; item ad Anabaptistas, non infirmiora; ad Trinitarios, Arrianosque eodem modo. Quæ omnia, ex iisdem sacræ scripturæ ipsiusq; rationis fontibus petita cum

Petr. Epist. 2. cap. 2.

cum animus infirmus & cauteriatus digerere non possit, magna vndequaque pondera rerum & personarũ dũ videt, omnia simul cum summo acerbitatis dolore euomit, vniuersamque abnegat fidem, ipsoque infideli efficitur deterior: Qualem nunc non vnũ & alterum, sed plenos eorũ inter nos videmus versari greges: qui illud iam confiteri non erubescunt, se, quod in religione sequi debeant, plane ignorare, omnia hæc quæ verissima esse putabant, falsa & conficta esse; religionis & pietatis nihil præter speciosum nomen & titulum existere Et hæc quidem plurimi propalàm, alij autem qui paulò moderatiores pudentioresque sunt, cùm publicè id affirmare non audeant, in corde tamen suo illud cum impijs occinunt, Non est Deus; quorum numerus & multitudo etsi soli Deo cognita sunt, esse tamẽ quamplurimos, vita & mores hominũ corruptissimi testãtur. Euenerat hoc in Philosophia quondã. Dum .n. Reges ac maximi quiq; hoẽs philosophabantur, grauiter tunc & seriò

omnes explicabantur Philoſophiæ partes; nihilq́; affirmabatur, niſi quod ex ipſius naturæ principijs, ac planè viſceribus, depromeretur. At, poſtea quàm Philoſophia ad homines egentes, vanos, oſtentationique deditos, tranſlata eſſet, qui eius finem lucrum potius & quęſtum, inanemq́ue gloriam, quàm veritatem ſibi proponebant; tunc omnia ad nugas quaſdam & ineptias, incredibiliaq́ue paradoxa tranſlata ſunt: quibus ſtultæ plebeculæ, illi ambitioſi magiſtri admirabiles videri voluerunt. Hinc illa omnia vnum eſſe, cœlum in ꝑpetua quiete manere, terram autem incitato curſu agitari, motum in rerum natura exiſtere nullum; hinc niuem nigrã, & quid non? Quibus altercationibus eò res deducta fuit, vt nihil certò ſciri aut affirmari poſſe exiſtimaretur, illiq́ue ſapiētiſſimi iudicati ſunt, qui nihil ſe nec magnum, nec paruum, ſcire profitebantur. Talis Socrates, talis Carneades fuit. Philoſophi ipſi ex vrbibus & ciuitatibus eam ob cauſam eiecti, planeque tota ruiſſet Philoſophia,

phia, nisi illa duo sapientiæ lumina, Plato & Aristoteles, rem planè collapsam seriò philosophando restituissent. Sic nimium altercando, omnis amittitur veritas.

Vltimus est ille, qui hęc omnia obsignat mala, tam exitiosi portenti fructus, vocata in dubium re omnium maxima & sanctissima religione; leges item, moresque antiquos, virtutem, omneque honestum, in dubium vocari, hominum potius hæc instituto & opinione, quàm vi & natura sua constare; sicque omnis honesti rectæque rationis habenis solutis, omniq; disciplina sublata, à virtute ad vitia, non iam pedetentim & lento gradu, sed præcipiti cursu disceditur; sic omnis honesti alea iacitur. Nam vt firmę & constantis de religione opinionis omnis ordo, virtus, & honestas inseparabilis & perpetuus comes est; quarum rerum illa mater, nutrix, & certissimus custos existit; quarum munera & præmia secum portat; quibus item maximum decus addit, summamq; facit fidem & authoritatem.

Sic vera & constanti religione perturbata, aut penitus ex aliqua republica sublata, ac in perpetuum exilium acta: comites eius, virtutem, honestatem, disciplinam legum, atque magistratuum authoritatem, excludi necesse est. Quid enim illum animum potissimum mouebit, quem metus numinis diuini omnia perspicaci suo oculo intuentis non mouet, aut quid apud illum magnum erit, apud quem ea quæ maxima & sanctissima natura sua sunt, momentum habent nullum. Hi sunt igitur illi, quos quærebamus, hæreseos proprij & peculiares fructus non ex nostro ingenio, vt videtis, desumpti, sed ab ipsis Apostolorum principibus explicati, omnium autem temporum decursu exemplis comprobati.

Sic igitur rem totam concludamus; si ante septuaginta hos ipsos vel octoginta annos, hi tales fructus in Ecclesia Catholica exoriebantur, falsi erant Prophetæ illi, qui Christianam profitebantur doctrinam; Si autem tum in ea negligentia, quam

& ipsi

& ipsi videmus, & isti tantoperè accusant, nihil horum orbem vexabat Christianum: nunc autem istis ducibus, & ea tam diligenti Scripturarum venditatione, hi fructus, tanquam ex quadam Epimethei Pandora promanant; quid aliud dicemus, quàm maiores nostros parum quidem illos diligentes & continentes homines fuisse, falsos tamen Prophetas nequaquam appellari debere; hos autem, prima quidem specie pietatem & veritatem prætulisse; intus autem lupos rapacissimos esse. Vultisnè vobis in meridie lucernam accendam? si iudicatum erit in meridie non lucere, hæc ita se non habent. si autem hæc verissima sunt, quid amplius desideratis, in re præsertim tanti periculi? Hi enim fructus, vitam singulorum perturbant, funestaque labe inficiunt Respublicas euertunt, omnem autem pietatem & honestatem extinguunt. Eorum tamen malorum satores vos suspicitis, ac in delicijs habetis, in manibusque planè portatis vestris: horum vita, fortunæ,

næ, tot confœderationibus, tot præsidijs legum, tot Sacramentis, apud vos ita tecta & communita sunt; vt hæc, vel officina ipsa, extremæque cõditionis homines, Regibus & Magistratibus insolenter obijcere, illisque suam impietatem tueri non vereantur: parumque est quod non puniuntur, sed aliunde etiam conquiruntur; sed publicis præmijs ac honoribus ꝓuocantur; sed in ore ipso Regum atq; Principum, ea semina malorum iacere non erubescunt. Persimilis hæc aula est diuturnæ febri, quæ nunquam ægrum deserit, nisi prius aliquod vitium, tanquam signum & monumentum sui, in ægro corpore reliquerit. Sic nos nusquam venimus, vbi non aliquas reliquias eius pestis & contagionis, inter eius loci & vrbis homines relinquamus. Ac vereor, ne in hac ipsa ab ea labe, Dei munere, integerrima vrbe, aliqua eius pestis semina relinquamus, quæ postea in similes erumpãt fructus. Quæ omnia, cui malo? num verbo Dei? num veritati? nequaquam; hæc enim manent in æter-

ternum: his nulla malicia humana aut abrogare, aut derogare potest quicquam. Num Ecclesiæ Dei, & Regno Christi? non item: Hæc enim est columna & firmamentum veritatis, ædificata in firma petra; cõtra quam, ne portę quidem inferi prçualere possunt. Cui igitur malo? Rebuspublicis; quarum hoc exitium, hic certissimus est interitus: Regibus ac Principibus ipsis, quibus hæc omnia exedenda erunt, quæcunque isti diuini magistri intriuerint. Verùm dicet quis; hæc quidem de cæteris Sacramentariorũ, Arrianorum, Anabaptistarum sectis verissimè dici: Augustanæ autem Cõfessioni nequaquam conuenire. Cæterùm, vultísne meum de Augustana, quod antea nunquam attuli, audire iudicium? paucis accipite. Spero enim vos id, quod ipsa res docet, approbaturos. Habet Augustana pelles, vellera, longè speciosiora, & ad fallendum magis accommodata, quàm reliqua hæc monstra hominum; fructus autem persimillimos. Solent Plagiarij, qui homines vel ex littoribus, vel

1. Tim. 3.

vel ex oppidis fu[illegible]ntur, cum ipſi illorum locorum hominibus ſuſpecti ſint, habere ſecum quoſdam; vel ex illis ipſis oppidanis, vel ſaltem perſimili habitu & veſtitu adornatos; hos ex nauibus ad oppida vicina demittunt, vt familiaritate cum illius loci hominibus, atque adeo pueris ipſis inita, eos ex oppidis in ſolum locũ ad littora, tanquam inambulandi cauſa educunt. Quos vbi primùm illi eduxerint, iſti rapiunt ac in naues coniectos, ſecum in medios fluctus aſportãt. Plagiarijs ſunt perſimiles, cęteri hęretici: Auguſtana ipſa, ex hoc genere hominũ inſidioſorum eſt; qui ſimilitudine victus & habitus, homines ex tuto Eccleſiæ Catholicæ ſinu, in littora, Piratis obnoxia deducunt; idq́; propter eam ſimilitudinẽ & vicinitatẽ, quã ſe cũ Catholica eccleſia habere ſimulãt; qua incautis & ſimplicibus hominib9 facilimè imponũt. Exaudire enim licet illas voces, eandem hanc religionem eſſe, ijſdem principijs & fundamentis inniti: in cultu & cæremonijs neſcio qd diſcrepare. Quos vbi ſemel

ex loco tuto eduxerit, hūc Sacramentarius, illum Anabaptista, istum Arianus, aut Trinitarius quispiam rapit; cum eoq; in ipsos exitiosissimos certissimæ perditionis scopulos fugit. Quem enim isti funesti Plagiarij ex Augustanæ sinu non rapuerunt? quē ista insidiosa Syren ex portu Ecclesiastico non eduxit? aut quis ex istis Augustanam fidem à principio non erat sequutus? Haberis veram, vt puto, Augustanæ formam & imaginem; si hoc idem res ipsa non docet, nolite credere; si autem veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Attendite igitur vobis à falsis Prophetis; sed maturè, priusquam hoc incendium ita augeatur, vt postea nisi vestra ruina extingui nō possit. Deus misereatur vestri, & hoc tantum malum, quo tot Respub. florentissimæ perierunt, à vobis, ceruicibusque vestris auertat.

AMEN.

DOCVMENTA VTILIA PRO INSTRVCTIONE PASTORVM, CIRCA EA QVAE AD suum officium pertinent.

Pastorale officium tria præcipuè complectitur, Cognitionem, Custodiam, & Pastum ouium.

Ad cognitionem ouium vtile fuerit.

PRimùm, vt Pastor paret librum, in cui⁹ primo capite nomina singulorum suorum subditorum per familias describat; annotatis artibus, opificijs, negotijs, & exercitijs, quibus quęq; familia vacat & intẽta est. In secundo capite eiusdem libri, adnotabuntur nomina nascentium & baptizatorum, vna cum nominibus patris & matris: nec non susceptorum eorum, quos non admittet supra duos; iuxta ordinationem sacrosancti Oecumenici Concilij Tridentini. Annotabit etiam annum, mensem, & diem, collati Baptismi.

Expe-

Expediet quoq; annotare eos qui Sacramentum Confirmationis susceperint, præfixo signo ✠ aut alio simili id designante in margine vtriusque præcedentis Catalogi; nisi malit tertio capite constituto, singulos seorsum annotare.

Singulari diligentia vtetur pastor, in annotandis ijs qui in festo Paschæ cõfessi fuerint, & communicauerint; iuxta salutarem Ecclesiæ institutionẽ quotannis: signo aliquo prænotato ijs, seu eorum nominibus, qui hæc neglexerint; aut si malit, seorsum eos annotando: vt dispiciat, quid circa illos facto opus sit.

Annotabit quoque in alio capite, nomina eorum quos matrimonio coniunget: & aliquot principalium testium qui adfuerint: necnon temp⁹ dictæ coniunctionis.

Item, Exterorum aliunde aduenientium, magnam (hoc præsertim turbulento & calamitoso tempore) conueniet habere rationem.

Vtiliter etiam faciet, si nomina annotet ex hac vita decedentium, vel a-

lias sua Parochia abscedentium, cum temporis hui⁹ decessus aut abscessus designatione.

Deinde, publicos peccatores, ac publica peccata, quibus in vita aut doctrina delinquitur. Ad hæc scandala, & occasiones peccatorum ex deprauata aliqua consuetudine apud suos vigente, velut sunt ludi, choreæ, compotationes, & alia id genus, quibus iuuentus vacare solet, & quidem temporibus quibus minimè cōgruit; hoc est, Dominicis & festis; interdum etiam dum diuina officia in Ecclesijs peraguntur, studeat pastor habere cognita.

Item, Mores singulorum & vitia; eorum quoque causas & occasiones, deprauatas inclinationes. Et si quæ sint inter aliquos inimicitiæ & dissidia, partim ex vicinis, partim ex communi & familiari conuersatione, cognoscere studebit.

Quæ item ad corpus & res subditorum pertinent, non sint illi ignota; vt si qui corpore infirmi, si pauperes, orphani, viduæ, si qui auxilio destituti, aut

ti, aut calumniam ſuſtinentes, aut iniuſtè per ditiorum potentiã oppreſſi.

Demum diligenter obſeruet; ſi qui à iure vel ab homine excommunicati, & à communicatione fidelium ſeparati, & ſuper omnia (quod hoc tẽpore admodum neceſſarium eſt) ſi qui in ſuo grege exiſtant hæretica prauitate infecti, aut de ea ſuſpecti, vel diffamati. Item, quos libros quiſque habeat; ſicubi habeantur ſuſpecta cõuenticula.

De cuſtodia ouium, & ijs quæ ad eam pertinent.

BOni ac diligentis paſtoris fuerit, præſcriptis malis pro viribus occurrere. Inprimis autem ijs, quæ puritatem & ſimplicitatem Chriſtianæ & Catholicæ doctrinæ corrumpũt, hæreſibus dico: quas per ſuos miniſtros Satanas diſſeminat, pernitioſis ſubinde libellis ad hoc vtẽs, & alijs ſuæ verſutiæ diuerſis artibus.

Eiuſmodi homines, quos metuet dicta labe infectos, primum ſeorſim admonebit, & quoad poterit, ad viã

veritatis,& ecclesiæ gremiũ reducere studebit,iuxta regulas fraternę correctionis. Si hac via nihil se proficere deprehẽderit,superioribus denũciabit.

Libros subditorum,pastor sibi exhiberi curabit;& si quos ex illis deprehenderit Hæreticos,aut de hæresi suspectos,vel alios pietati seu morum honestati inutiles, cæteris qui boni deprehẽsi fuerint redditis,hos exuret aut visitandos dominis inquisitoribus mittet;vna cũ illis,de quibus dubitabit boni ne sint an mali;vt aũt de eiusmodi libris pastor facilius iudicare queat,conueniet eũ habere indicẽ librorũ,authoritate Apostolica ꝓhibitorũ,à deputatis S.Conci.Trid.editũ.

Deinde,quæ in moribus peccãtur, siquidẽ publica sunt, publicè venient arguẽda;similiter occasiones eiusmodi peccatorum. Qua admonitione & correptione si nihil promouerit, imploret superiorum patrocinium.

In primis autem,solicitus intendit pastor,circa ea vitia corrigenda & extirpanda;quæ ex longa & inueterata consuetudine sunt apud suos magis fami-

familiaria:vt ſunt plerunque iuramẽta, dæmonũ inuocationes, malæ imprecationes, iurgia, rixæ, pugnæ, fraudes multiplices in contractibus.

Solicitus etiã erit, diſſidia, ſi quę inter ſuos nata nouerit, (ſubtracta prolixarum litiũ materia quibus ſe inuicẽ perdere ſolent) ſopire; & ſua, ac aliorũ bonorum virorũ interceſſione, diſſidentes ad amicabilem cõcordiã reuocare. & excõmunicatos, vt Eccleſiæ reconcilientur, admonere.

Diligens quoq; cura adhibenda eſt, circa inſtitutionem iuuentutis; tũ in literis, tum in Chriſtianis morib⁹; curabit proinde paſtor cum magiſtratu loci, vt ludimagiſter habeatur prob⁹, & diligens, & cenſura ad examen deputatorum approbatus, qui hãc ætatem in modeſtia & pietate inſtruat, ac fidei rudimentis, eoſdẽ docens reuerẽtes & deuotos eſſe in Eccleſia, domi parentibus obſequẽtes, ac omni loco verecũdos, modeſtos, & honeſtos.

Externum neminẽ recipiat paſtor in gregem ſuum, niſi qui à fide dignis teſtimonium authenticum exhibuerit ſuæ

rit suæ probæ ac inprimis Catholicæ vitæ, & conuersationis: & siquidẽ mulierem comitẽ habeat, diligenter inuestiget, sua nè vxor sit legittima, an scortum, vel concubina.

Si quis per carnis lapsum puellam dehonestauerit, curet pastor, vt ille, si liber sit, eam in vxorem ducat, vel eã dotet; aut honesta aliqua ratione, ipsius, ac parentum eius, animũ captet: alioquin à cõmunione arceatur. Et nisi puella deflorata pro reparatione sui honoris prior agat, ꝑ magistratum in eũ animaduertatur.

Si quis à communione fideliũ vita & conuersatione discrepet, & se abstinendo ab Ecclesiæ frequentatione, aut diuinis officijs, vel Sacramẽtis Ecclesiasticis, aut per contemptũ Ecclesiasticarum constitutionũ, vel sacrarum cæremoniarum, de Hæresi suspectũ reddat: admoneatur iuxta normam fraternæ correptionis; & si non corrigatur, Episcopo denuncietur.

De duplici pastu ouium, ad animam & corpus spectante.

Anima-

Animarum pastus, in doctrina positus est, Sacramentorum administratione, & sacrificiorum oblatione, necnon exemplo bonæ vitæ.

Ad doctrinæ curam pertinet, vt omnes pro diuersitate ætatis, ingenij, status, ac conditionis, & occurrentiũ rerum necessitate, instruãtur; in quo, primum locum obtinere debet Catechismus: quo prima rudimenta fidei, & pietatis Christianæ, pueris & rudib⁹ diligẽter & dilucidè explicẽtur.

Instruendi sunt parentes, domini, mariti, de cura inferiorum, & subditorum; filij quoque, & inferiores, admonendi sunt, ad obseruantiam & obedientiam maioribus præstandam. Coniugati, vel contrahere volentes, docendi sunt de sacramẽto Matrimonij, & legittimo eius vsu ac fine.

Per Pastorem sæpius populo publicanda est cõstitutio Sacrosancti Cõcilij Tridentini, qua decernuntur matrimonia clandestina: hoc est, quæ aliter quam præsente parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius parochi, seu ordinarij, licentia, & duobus vel

tribus testibus contrahuntur, esse nulla & irrita: & si qui hoc modo coniūcti inueniuntur, ij vel separandi sunt, vel legittimè, modo in dicto Cōcilio præscripto, coniungendi: quod si horum neutrum ab ijs obtineri potest, erunt superioribus denunciādi; quorum authoritate compellantur.

Agricolæ, mercatores, cæterique artifices, omnes instituendi, quomodo quisq; in exercitio suæ artis iustè versetur; vt neque Deum offendat, neq; proximo aliquam iniuriam inferat. Breuiter curandum, vt nulli desit salutaris, & suo statui conueniens doctrina: siue diues, siue pauper, siue infirmus siue sanus, siue tristis & desolatus, siue in prosperitate vitam agat. De qua diuersitate, & qua circumspectione oporteat cum vnoquoque agere, pulchrè inter alios docet diuus Gregorius in suo pastorali.

Porrò, quæ cōmunia sunt omnib⁹, frequenter sunt proponenda & inculcanda: videlicet de timore Dei, de custodia mandatorum eius, de memoria nouissimorum, de frequentandis

Sacra-

Sacramentis pœnitentiæ & Eucharistię; de operibus pietatis & misericordiæ, de cauendo luxu & immoderatione in vestitu & conuiuijs.

Aduersus odia, contumelias, diffamationes, detractiones, rixas, iurgia, dissidia, pugnas, iuramēta illicita, dæmonum inuocationes, malas imprecationes, fraudes & dolos, iniquas machinationes. & reliqua vitia, strenuè & absque vlla dissimulatione clamandum est; & vt tandem extirpentur, totis viribus (prudenter tamen & discretè) laborandum est: & pręsertim ea, quæ quisq; nouit apud suos familiariora, & magis vsitata atq; radicata.

Docere quoque debet pastor, vtilitatem & necessitatem crebræ orationis, diligentis frequentationis Ecclesiæ ad doctrinam, Missæ Sacrificium, & alia officia Ecclesiastica audienda; & quo pacto se in illis populus gerere debeat. Mysteria quoque Missæ, & quid in ea agatur, vtile fuerit populo subinde explicare.

Sacramentorum quoque virtus & vsus, erunt sedulò populo explican-

datum, alias oportunitate habita, tũ in ipsa eorum administratione, iuxta formulam in libris ad hoc editis præscriptam, quam ex eis legere poterũt, quibus deerit gratia ex tẽpore ea memoriter proponendi; sic fiet, vt populus ad frequẽtius & reuerẽtius ea suscipiẽda excitetur, deuotiusq; illis dũ administrabuntur assistat. Operę precium quoque erit explicare vim & significationem cæremoniarum, quarum vsus est in illis administrandis.

Postremo, non modo verbo, verũ inprimis incontaminatæ vitæ exemplo, debet pastor gregẽ suũ pascere: solicitè curãdo, vt pietas, religio, honestas, affabilitas, patiẽtia, hospitalitas, sobrietas, castitas, omniumq; rerum moderatio, ac cęterę virtutes, ad quas alios hortatur, in ipso eluceant, sic vt ex inspecta ipsius vita, discant subditi quomodo debeant formare suam.

Non debet præterea pastor pro ratione facultatum suarum, pauperum curam negligere; sed corporali illorũ indigentiæ, tum per se, tum per alios ditiores, quos ad hæc publicè & priua

tim incitet & ſolicitet, ſubuenire; ne virginibus, pauperibus orphanis, viduis, infirmis, ſit ipſa neceſſitas occaſio alicuius peccati, & tentationi ſuccumbendi.

Inter omnia, nihil æquè putamus eſſe neceſſarium, atq; aſſiduam, tū ꝑ ſe, tum pro ſuis orationē, ac ſacroſancti Miſſæ Sacrificij crebrā & deuotam oblationem: ſunt.n. ſacerdotes & inprimis paſtores animarum ad hoc ex hominibus aſſumpti, & pro hominibus conſtituti, in his quæ ſunt ad Deum; vt pro ſuis, & ipſorum peccatis, offerant Deo Patri hoc præclarum donum & Sacrificium.

Deum, temporalium bonorum ad ſuum paſtoratum ſpectantium, cura ad ipſum pertinet: tum ex ſuſcepto officio, tum ex iuramento in ſua inſtitutione præſtito. Vnde cōueniet librū parari authenticū, in quo cenſus, reditus, ac vniuerſa bona ad ſuā eccleſiā pertinentia, quotannis aſſcribet, ac ſolutiones eorundem. Caueat aūt nequicquam eorū (niſi pro euidendi vtilitate Eccleſiæ, & cum conſenſu

ſuperio-

ſuperiorum)alienet, verum deperdita pro viribus recuperare ſtudeat.

Fabricæ quoque, ac luminaris & menſæ Altaris, ſolertem curam ſuſcipiet; curabitque quotannis per eorũ adminiſtratores, rationes reddi: ſi quas legales inuenerit, in ſignum approbationis ſubſignabit.

Ornamentorum quoque Eccleſiaſticorum, ac vaſorum ſacrorum; eorum inprimis, quæ ad aſſeruanda ac miniſtranda Sacramenta ſunt neceſſaria curam ad ſe pertinere intelliget; vt hæc ſint integra, honeſta, munda, ac nitida: mundicia enim & decor externus, præterquam quod per ſe domum Dei decet, deuotionẽ excitat, & reuerentiam, tum populi, tum ipſorum miniſtrorum Dei: & negligẽtia circa hæc teſtis eſt animi; parum erga cultum & reuerẽtiam, quæ Deo & ipſius Sacramentis debẽtur, affecti.

Simili quoque ratione, circa reliquias & imagines Sanctorum aduigilabitur, vt eæ mundæ & decenter habeantur.

Libri quoque cantuales, & cæteri quo-

quorum est vsus in diuinis officijs decantandis, aut legendis, aut sacramentis ministrandis necessarij, habeantur & superintendente pastore, per custodes diligenter & accuratè asseruētur.

Postremò curetur, vt circa ecclesię structuram nullus sit defectus: vtque ipsa sit munda & nitida, & decenter ornata. Ipsum quoque cœmiterium conclusum, vt non pateat ingressus pecoribus; improbanda est enim, quę ie plerisque locis regnat consuetudo, seu potius corruptela, vt pecora in cœmiterijs pascantur, etiam sordidiora vt sunt porci, boues, vaccæ, equi, asini. &c.

Ex præmissis omnibus diligenter expensis, facilè pastor quisq; animaduertet, quam sit operosum suum officium, quantamque & quam continuam requirat vigilantiam, curam, & solicitudinem: quodq; pastori minimè satis sit, horas canonicas legere, Missam celebrare. Sacramenta ministrare diebus Dominicis, aut etiam festis, Euangelij occurrentis expositionem populo suo proponere, ex ijs enim

enim liquet, multa alia requiri, ita vt omni tempore satis superque futurũ sit, in quo pro gregis sui salute vtiliter occupetur, vel orando, vel legendo, vel agendo, vel quid acturus sit meditando: vnde etiam colligitur, quam sanctè à S. Concilio Tridentino decretum sit, residentiam personalem Pastorum esse iuris diuini, nec pastorem sine graui peccato (cessantibus legitimis causis) posse à suo grege abesse.

Ex ijsdem instruuntur Pastores, super quibus fiat, seu fieri debeat inquisitio, in visitatione suarum Ecclesiarum; si quando illam per Episcopum vel Archidiaconum, seu eorum vicarios, fieri continget; & quo pacto poterunt dictis visitatoribus respondere, & satisfacere; si præmissa strenuuè præstare studeant; vt mereantur præter duplicem honorẽ, quo in hac vita digni sunt, qui benè pręsunt presbyteri, in verbo, & doctrina laborantes, post huius vitæ ergastulum vitæ æternæ immarcessibilem coronam.

FINIS.

